

ผลของการเห็นคุณค่าแห่งตน การรับรู้โอกาสเลือก และการชี้แนะ
ต่อการเกิดความไม่คลั่งจองของปัญญา

นางสาวระวีวรรณ ทิพยานนท์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTS OF SELF-ESTEEM, PERCEIVED CHOICE, AND PRIMING
ON COGNITIVE DISSONANCE

Miss Raweewan Thiphayanon

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Social Psychology

Faculty of Psychology

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลของการเห็นคุณค่าแห่งตน การรับรู้โอกาสเลือก และการชี้นำต่อการเกิด
ความไม่คลั่งจองของปัญญา

โดย นางสาวระวีวรรณ ทิทยานนท์
สาขาวิชา จิตวิทยาสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ จรุงกุล บุรพวงศ์

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นักวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คนบดีคณะจิตวิทยา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมโภชน์ เขี่ยมสุภาษิต)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อธิระพร อุวรรณโณ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ จรุงกุล บุรพวงศ์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. นงลักษณ์ วิรัชชัย)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. อภิษฎา ไชยวุฒิกรณวานิช)

ระวีวรรณ ทิพยานนท์: ผลของการเห็นคุณค่าแห่งตน การรับรู้โอกาสเลือก และการชี้นำต่อการ
เกิดความไม่คล้องจองของปัญญา (EFFECTS OF SELF-ESTEEM, PERCEIVED CHOICE,
AND PRIMING ON COGNITIVE DISSONANCE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ. จรุงกุล
บุรพวงศ์, 113 หน้า

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมุ่งศึกษาผลของการเห็นคุณค่าแห่งตน (เห็นคุณค่าแห่งตน
สูงและต่ำ) การรับรู้โอกาสเลือก (รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงและต่ำ) และการชี้นำ (ชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับ
พฤติกรรมสวนทางกับเจตคติ คำที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติ และคำที่เป็นกลาง) ต่อการเกิด
ความไม่คล้องจองของปัญญา ผู้ร่วมการทดลองเป็นนักศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 120 คน ที่ผ่านการทำ
มาตรวัดเจตคติ และเขียนเรียงความที่สวนทางกับเจตคตินั้น โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงหรือต่ำในการเขียน
เรียงความ หลังจากนั้นผู้ร่วมการทดลอง ทำกิจกรรมชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้อง ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคติ และคำที่เป็น
กลาง แล้วตอบมาตรวัดเจตคติในเรื่องเดิมอีกครั้ง ผลการวิจัยพบว่า

1. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติโดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยน
เจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น ($p < .05$)
2. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติโดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยน
เจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง ภายหลังจากชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น ($p < .01$)
3. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยน
เจตคติภายหลังจากชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคติมากกว่าภายหลังจากชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น
($p < .01$)
4. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติโดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ เปลี่ยน
เจตคติภายหลังจากชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคติมากกว่าภายหลังจากชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น
($p < .05$)
5. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติโดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยน
เจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง
6. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติโดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำ ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยน
เจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง
7. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ ผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่รับรู้ว่ามี
โอกาสเลือกต่ำ ภายหลังจากชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง ($p < .01$)
8. ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงมีความมั่นใจในความมีน้ำใจของตนมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ($p < .01$, หนึ่ง
ทาง)
9. ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจไม่แตกต่างจากผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

สาขาวิชา.....จิตวิทยาสังคม..... ลายมือชื่อนิสิต.....ระวีวรรณ ทิพยานนท์.....
ปีการศึกษา.....2551..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

4978120538: MAJOR SOCIAL PSYCHOLOGY

KEYWORD: SELF-ESTEEM/PRIMING/COGNITIVE DISSONANCE/ATTITUDE

RAWEEWAN THIPHAYANON: EFFECTS OF SELF-ESTEEM, PERCEIVED CHOICE, AND PRIMING ON COGNITIVE DISSONANCE. THESIS PRINCIPLE ADVISOR: JARUNGKUL BURAPAVONG, 113 pp.

The purpose of this study was to examine the effect of self-esteem (high and low), perceived choices (high and low) and priming (with neutral, relevant and irrelevant words pertaining to the counter-attitudinal behavior) on cognitive dissonance. Participants were 120 Chulalongkorn University undergraduate students of 2008 academic year who were classified, both directly and implicitly, as having high or low self-esteem and had reported negative attitudes toward a topic. After having written a counter-attitudinal essay on the topic in either a high or low choice condition, they were randomly assigned into 1 of the 8 experimental manipulations. When the assigned priming tasks were completed, participants were asked to indicate their attitudes toward the topic. The amount of dissonance reductions were then compared.

The results show that

1. After having performed a counter-attitudinal behavior, high self-esteem persons with perceived high choice and primed with relevant words change their attitudes significantly more than low self-esteem persons ($p < .05$).
2. After having performed a counter-attitudinal behavior, low self-esteem persons with perceived high choice and primed with irrelevant words change their attitudes significantly more than high self-esteem persons ($p < .01$).
3. After having performed a counter-attitudinal behavior in high choice situation, high self-esteem persons change their attitudes when primed with relevant words more than irrelevant words ($p < .01$).
4. After having performed a counter-attitudinal behavior in high choice situation, low self-esteem persons change their attitudes when primed with irrelevant words more than relevant words ($p < .05$).
5. After having performed a counter-attitudinal behavior in high choice situation, high self-esteem persons do not differ from those with low self-esteem when primed with neutral words.
6. After having performed a counter-attitudinal behavior in low choice situation, high self-esteem persons do not differ from those with low self-esteem when primed with neutral words.
7. After having performed a counter-attitudinal behavior and primed with neutral words, persons with high choice change their attitudes more than those with low choice ($p < .01$).
8. High self-esteem persons are significantly more confident that they are compassionate than low self-esteem persons ($p < .01$, one tailed).
9. High self-esteem and low self-esteem persons do not differ significantly in the importance they give to the trait "compassion".

Field of study: ....Social Psychology.....

Student's signature: ....

Academic year: .....2008.....

Principle advisor's signature: ....

กิตติกรรมประกาศ

การที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ต้องกราบขอบพระคุณ อาจารย์ จรุงกุล บุรพวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้ความรู้ ให้คำแนะนำและให้ข้อคิดเห็นต่างๆ รวมทั้งกรุณาแก้ไขข้อบกพร่องในวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. วีระพร อุวรรณโณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. นงลักษณ์ วิรัชชัย อาจารย์ ดร. อภิษฎา ไชยวุฒิกรณวานิช และอาจารย์ทิพย์นภา หวนสุริยา ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ ชี้แนะแนวทางในการทำวิจัยและให้คำแนะนำในด้านต่างๆ แก่ผู้วิจัยด้วยความเมตตาเสมอมา กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศักนงค์ มณีศรี ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ คอยเมตตาชี้แนะแนวทางในการทำวิจัยมาโดยตลอด และให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในชั้นเรียนจิตวิทยาทั่วไป

ขอขอบคุณนิติปฏิบัติปริญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บข้อมูลทุกชั้นตอน

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำคณะจิตวิทยาทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ และขอขอบคุณ คุณกันยารัตน์ สอาดเย็น ที่คอยอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลในชั้นเรียนจิตวิทยาทั่วไป

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการเก็บข้อมูลโดยใช้ห้องคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัย

ขอขอบคุณ คุณชิตสุภางค์ รังสีสมบัติ ที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือด้านสถิติของการทำวิจัยในครั้งนี้ด้วยความเต็มใจ ขอขอบคุณ คุณธีรวุฒิ มีสุข เพื่อนๆ จิตวิทยาสังคม และเพื่อนๆ ครุศาสตร์ทุกคน ที่คอยเป็นกำลังใจและรับฟังปัญหาต่างๆ ในยามที่รู้สึกไม่สบายใจ ท้อแท้ สับสน และเป็นกังวล

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณความสำเร็จทั้งหมดที่ได้รับในวันนี้ให้แก่ นายวิทยา ทิพยานนท์ และนางธิดา ทิพยานนท์ บิดาและมารดาของผู้วิจัย ที่คอยสนับสนุนผู้วิจัยในทุกเรื่องเสมอมา ทั้งในด้านการเรียน ชีวิตความเป็นอยู่ และด้านการเงิน อีกทั้งยังคอยให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ และมีความรัก ความปรารถนาดี ให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	3
การพัฒนาสมมติฐาน.....	29
สมมติฐานการวิจัย.....	33
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	35
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	35
คำจำกัดความในการวิจัย.....	36
ขอบเขตของการวิจัย.....	38
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	39
บทที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย.....	40
กลุ่มตัวอย่าง.....	40
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ.....	41
ขั้นตอนการทดลองและการเก็บข้อมูล.....	51
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
บทที่ 3 ผลการวิจัย.....	56

บทที่ 4 อภิปรายผลการทดลอง.....	71
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	74
รายการอ้างอิง.....	82
ภาคผนวก.....	87
ภาคผนวก ก.....	88
ภาคผนวก ข.....	89
ภาคผนวก ค.....	90
ภาคผนวก ง.....	92
ภาคผนวก จ.....	94
ภาคผนวก ฉ.....	95
ภาคผนวก ช.....	99
ภาคผนวก ซ.....	100
ภาคผนวก ฌ.....	103
ภาคผนวก ญ.....	104
ภาคผนวก ฎ.....	107
ภาคผนวก ฏ.....	108
ภาคผนวก ฐ.....	110
ภาคผนวก ท.....	112
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	113

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงเงื่อนไขการวิจัย.....	36
2 รายการคำที่ใช้ในแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัยที่ใช้ในการทดลอง.....	44
3 ขั้นตอนการทดสอบความเชื่อมโยงโดยนัย เรื่อง การเห็นคุณค่าแห่งตน.....	44
4. เปรียบเทียบส่วนต่างของเวลาจากแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย ของผู้เห็นคุณค่าแห่งตนสูงและผู้เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ	47
5. เปรียบเทียบคะแนนความมั่นใจและการให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจจำแนกตามการเห็นคุณค่าแห่งตน.....	50
6. ลักษณะทั่วไปของผู้เข้าร่วมการทดลอง.....	58
7. ผลการทดสอบค่าสถิติที (t) ของคะแนนการรับรู้โอกาสเลือกในการเขียนเรียงความของผู้ร่วมการทดลอง	59
8. แสดงคะแนนเจตคติก่อนเขียนเรียงความ คะแนนเจตคติก่อนเขียนเรียงความ และคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไป จำแนกตามเงื่อนไขการรับรู้โอกาสเลือก การชี้แนะและเห็นคุณค่าแห่งตน.....	60
9. การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนเจตคติ	61
10. การทดสอบการเปรียบเทียบต่างของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไป.....	62
11. คะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปของผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำและถูกชี้แนะด้วยคำที่เป็นกลางจำแนกตามการรับรู้โอกาสเลือก.....	66
12. การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของคะแนนเจตคติ.....	66
13. การทดสอบการเปรียบเทียบต่างของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไป ของผู้ที่ถูกชี้แนะด้วยคำที่เป็นกลาง.....	67
14. ผลการทดสอบค่าสถิติที (t) ของคะแนนความมั่นใจในความมีน้ำใจของตน จำแนกตามการเห็นคุณค่าแห่งตน	67
15. ผลการทดสอบค่าสถิติที (t) ของคะแนนการให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจ จำแนกตามการเห็นคุณค่าแห่งตน	68
16. สรุปการทดสอบสมมติฐาน.....	69

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แสดงสมมติฐานข้อที่ 1-7	34
2 ภาพจำลองหน้าจอกอมพิวเตอร์ในแต่ละรอบของการทดลอง.....	46
3 แสดงผลการทดลองข้อที่ 1-7	69

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหา

การวิจัยนี้ต้องการศึกษาเปรียบเทียบบุคคลที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงและต่ำ ว่าเมื่อถูกชี้นำด้วยคำที่ทำให้ตระหนักถึงการกระทำที่ขัดแย้งกับเจตคติ หรือถูกชี้นำด้วยคำที่ทำให้เกิดการยืนยันตนเอง จะส่งผลต่อการเปลี่ยนเจตคติแตกต่างกันหรือไม่ โดยการศึกษาเจตคติของนิสิตนักศึกษา ต่อนโยบายการลดเงินงบประมาณทุนการศึกษาสำหรับนิสิตนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เมื่อผู้ร่วมการทดลองเขียนเรียงความที่มีเนื้อหาสวนทางกับเจตคติเดิมของตน โดยรับรู้โอกาสในการเลือกเขียนแตกต่างกันระหว่าง 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงและเงื่อนไขรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำ แล้วถูกชี้นำด้วยคำที่แตกต่างกันระหว่าง 3 เงื่อนไข คือ คำที่เป็นกลาง คำที่เกี่ยวข้องและคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคติแล้ว ความไม่คล้อยจองของปัญญาในกรณีเหล่านี้ย่อมถูกอิทธิพลโดยการรับรู้โอกาสเลือก การเห็นคุณค่าแห่งตน และลักษณะการชี้นำในเวลาต่อมา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมที่มีความซับซ้อน รุนววย และมีภาวะเป็ยบมากมายเช่นในสังคมปัจจุบัน บ่อยครั้งที่บุคคลอาจมีความจำเป็นต้องกระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับความคิด ความเชื่อหรือเจตคติเดิมที่มีอยู่ ทำให้เกิดภาวะที่อึดอัด คับข้องใจ ไม่สบายใจซึ่งเรียกว่าเกิดความไม่คล้อยจองของปัญญา (Cognitive dissonance) เช่น บุคคลที่ชื่นชอบการแต่งตัวที่นำสมัย มีสีสันดูฉลาด เมื่อเข้าทำงานที่มีเครื่องแบบประจำองค์กรและต้องใส่ชุดเครื่องแบบทุกวัน บุคคลนั้นก็จำเป็นต้องทำตามระเบียบข้อบังคับขององค์กรเพื่อให้ตนเองได้งานที่ต้องการ แม้ว่าจะไม่ได้แต่งตัวตามความต้องการของตนเองก็ตาม การแสดงออกทางพฤติกรรมอันเนื่องมาจากเกิดความไม่คล้อยจองของปัญญา อาจแสดงได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ความคิด ความรู้ ความเชื่อและบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ดังตัวอย่างข้างต้น เมื่อบุคคลเกิดความไม่คล้อยจองของปัญญาว่า ฉันทชอบใส่เสื้อผ้านำสมัย แต่เมื่อทำงานนี้ฉันไม่ได้ใส่เสื้อผ้านำสมัยเลย บุคคลนั้นจะพยายามหาทางลดความไม่คล้อยจองที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น แสดงความคิดเห็นในเรื่องการแต่งกายต่อองค์กรว่าขอให้สามารถแต่งกายชุดอื่นได้ในบางวัน ใส่เสื้อผ้านำสมัยในวันที่ไม่ต้องไปทำงาน หรือในบาง

คนอาจเปลี่ยนความคิดว่าการแต่งเครื่องแบบขององค์กรก็สะดวกและประหยัดหรือแม้กระทั่งรู้สึก
ว่าสวยและทันสมัยในระดับหนึ่งด้วย และอาจเปลี่ยนไปชอบเครื่องแบบขององค์กรในที่สุด เป็นต้น

การเห็นคุณค่าแห่งตน (Self-esteem) น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถส่งผลให้บุคคลเกิด
ความไม่สอดคล้องแตกต่างกัน เพราะหากบุคคลเห็นคุณค่าแห่งตนแตกต่างกันแล้วก็มักจะมีการ
รับรู้ตนเอง มีความคิดต่อตนเองที่แตกต่างกันไปด้วย ดังนั้นเมื่อต้องกระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับ
เจตคติหรือความเชื่อเดิม บุคคลจึงรับรู้ตนเองและมีความคิดต่อตนเองที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งเมื่อถูกชี้แนะให้ตระหนักถึงการกระทำที่สวนทางกับเจตคติหรือเมื่อถูกชี้แนะให้เกิดการยืนยัน
ตนเอง ก็น่าจะเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงและบุคคลที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ
เกิดความไม่คล่องตัวของปัญญาแตกต่างกันมากยิ่งขึ้น

คนไทยมีความเป็นมิตรไมตรี มีน้ำใจต่อผู้อื่นอยู่เสมอ จะเห็นได้ว่าเมื่อมีความเดือดร้อน
เกิดขึ้นในภูมิภาคใดของประเทศ ก็จะมีธารน้ำใจหลังไหลไปช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน
นั้นตลอดมา เช่น ยามที่มีภัยธรรมชาติทางภาคใต้ ก็มีองค์กร หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและ
เอกชนเข้ายื่นมือให้ความช่วยเหลืออย่างฉับไว ประชาชนที่อยู่ในภูมิภาคอื่นหรือแม้กระทั่งใน
ต่างประเทศก็มีความเห็นอกเห็นใจ จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยเหลือให้ผู้ได้รับความเดือดร้อนได้
ผ่านคลายลง หรือเหตุการณ์ความไม่สงบทางภาคใต้ ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนใน
พื้นที่เป็นอย่างมากด้วยก็เช่นเดียวกัน แม้กระทั่งในด้านการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันนี้ก็เป็นที่ยอมรับ
กันโดยทั่วไปว่า เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตรวมไปถึงพัฒนาประเทศชาติ
พัฒนาโลก ดังนั้นรัฐบาล สถาบันการศึกษา หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ จึงมักสนับสนุนให้เด็กและ
เยาวชนได้มีโอกาสในการเรียนหนังสือ ด้วยการให้ทุนการศึกษาไม่ว่าจะเป็นแบบทุนอุดหนุนหรือ
ทุนกู้ยืม เพื่อส่งเสริมให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้มีโอกาสเรียนหนังสือเช่นเดียวกับคนอื่นๆ

ทุกคนในสังคมล้วนแต่รับรู้ว่าคุณธรรมมีน้ำใจและการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสิ่งที่ดี เรียกได้ว่าการ
แสดงน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาสเป็นบรรทัดฐานหนึ่งของสังคม ศาสนาทุกศาสนาก็สอนให้
ทุกคนเป็นคนดี รักผู้อื่น ช่วยเหลือและมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น แต่ในบางโอกาสเราก็ไม่สามารถที่จะ
แสดงคุณธรรมมีน้ำใจและช่วยเหลือผู้อื่นได้เสมอไป เช่น เมื่อขับรถบนท้องถนนแล้วพบรถคันอื่นที่
ประสบอุบัติเหตุ การตัดสินใจว่าจะลงไปช่วยหรือไม่ช่วย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับคุณธรรมมีน้ำใจเพียงอย่าง
เดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่แวดล้อมในขณะนั้นด้วย เช่น ในที่นั้นเป็นที่เปลี่ยวหรือมีผู้คน
พลุกพล่าน เวลากลางวันหรือกลางคืน มีผู้อื่นอยู่ด้วยหรือไม่ เป็นต้น เพราะถ้าพลาดพลั้งให้ความ
ช่วยเหลือไปโดยไม่คิดให้รอบคอบก็จะเป็นการเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายต่อตนเองได้ ในกรณีนี้หาก

บุคคลเลือกที่จะไม่ช่วยเหลือเมื่อมีเหตุผลสมควรที่จะช่วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับความคิด ความเชื่อ และเจตคติเดิมของเรา บุคคลก็จะเกิดความไม่คล้อยจองของปัญญาขึ้น

เป็นที่น่าสนใจว่า เมื่อบุคคลที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงหรือต่ำได้แสดงถึงความไม่มีน้ำใจต่อผู้อื่นทั้งที่รู้ว่าผู้นั้นสมควรที่จะได้รับการช่วยเหลือ และยังถูกชี้แนะให้เกิดความตระหนักในพฤติกรรมที่ไม่มีน้ำใจนั้น หรือถูกชี้แนะให้เกิดการยืนยันตนเองจะเกิดความไม่คล้อยจองของปัญญาที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีความไม่คล้อยจองของปัญญา (Cognitive dissonance theory)

ทฤษฎีความไม่คล้อยจองของปัญญาถูกนำเสนอเป็นครั้งแรก โดย Leon Festinger ในปี 1957 ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า บุคคลจะมีความไม่สบายใจเนื่องจากเกิดความไม่คล้อยจองของปัญญา ดังนั้นบุคคลจึงพยายามที่จะลดความไม่คล้อยจองของปัญญาที่เกิดขึ้น และเพิ่มความกลมกลืนสอดคล้องของปัญญาเพื่อลดภาวะความไม่สบายใจนั้น

Festinger (1957) ได้เสนอสมมติฐานหลัก 2 ข้อ ของทฤษฎีความไม่คล้อยจองของปัญญาไว้ดังนี้

1. เมื่อความไม่คล้อยจองเกิดขึ้น ทำให้บุคคลเกิดความไม่สบายใจ ทำให้ต้องพยายามหาทางที่จะลดความไม่สบายใจที่เกิดขึ้น และทำให้เกิดความคล้อยจองขึ้น
2. เมื่อเกิดความไม่คล้อยจองขึ้นแล้ว นอกจากที่บุคคลจะพยายามลดความไม่คล้อยจองนั้น บุคคลยังพยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์หรือข้อมูล ซึ่งอาจจะนำมาซึ่งความไม่คล้อยจองด้วย

ความไม่คล้อยจองของปัญญา หมายถึง ภาวะที่ส่วนของปัญญามีความสัมพันธ์กันแบบไม่คล้อยจอง ส่วนของปัญญาที่เกิดตามหลังเป็นไปอย่างสวนทางกับส่วนของปัญญาส่วนแรก ความสัมพันธ์ของส่วนของปัญญาทั้งสองนี้จึงไม่คล้อยจองกัน หรือ X และ Y จะมีความสัมพันธ์แบบไม่คล้อยจองกัน ก็ต่อเมื่อ Y เกิดตามมาจากการที่ไม่ได้เกิด X

คำว่า “ส่วนของปัญญา” ที่กล่าวถึงนี้ เป็นส่วนย่อยๆ ส่วนหนึ่งของปัญญา ซึ่งหมายถึง ความรู้ ความเชื่อ เจตคติ ความคิดเห็นและค่านิยมที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งต่อตนเอง ต่อ พฤติกรรมของตนเอง และสภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนของปัญญา 2 ส่วน สามารถ เป็นไปได้ 2 รูปแบบ (Festinger, 1957) คือ

1. แบบเกี่ยวเนื่องกัน (Relevant)

- แบบคล้องจองกัน (Consonance)

หมายถึง ส่วนของปัญญาทั้ง 2 ส่วน มีความคล้องจองกัน หรือเป็นไปในทิศทาง เดียวกัน โดยที่ส่วนของปัญญาส่วนหนึ่งจะเกิดตามหลังส่วนของปัญญาอีกส่วนหนึ่ง เช่น แม่ค้า ขายผลไม้บอกว่ามะม่วงที่ซื้อเป็นมะม่วงเปรี้ยว เราก็เชื่อตามที่แม่ค้าบอก และเมื่อกลับมาถึงบ้าน ปอกมะม่วงเพื่อรับประทานก็พบว่ามะม่วงนั้นมีรสเปรี้ยวจริงตามที่แม่ค้าบอก ส่วนของปัญญาส่วน แรก รับรู้ว่ามะม่วงนั้นมีรสเปรี้ยว ส่วนของปัญญาส่วนที่สองก็พบว่ามะม่วงนั้นมีรสเปรี้ยวเช่นกัน

- แบบไม่คล้องจองกัน (Dissonance)

หมายถึง ส่วนของปัญญาทั้ง 2 ส่วน ไม่คล้องจองกันหรือไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วน ของปัญญาที่เกิดตามหลังเป็นไปอย่างสวนทางกับส่วนของปัญญาส่วนแรก ดังตัวอย่าง ความสัมพันธ์ ของ X และ Y เช่น เราเคยรับรู้มาแล้วว่ามะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้ หากรับประทานใน ตอนที่ยังไม่สุกจะมีรสเปรี้ยว เราจึงซื้อมะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้ที่ยังไม่สุกมาเพราะหวังจะรับประทาน มะม่วงเปรี้ยว แต่เมื่อกลับมาถึงบ้านและปอกมะม่วงเพื่อรับประทานก็พบว่ามะม่วงนั้นกลับหวาน อร่อยและไม่เปรี้ยวเลย จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นถึงส่วนของปัญญา 2 ส่วนที่ขัดแย้งกัน หรือ มีความสัมพันธ์กันแบบไม่คล้องจอง คือ ส่วนของปัญญาส่วนแรก รับรู้ว่ามะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้ ที่ ยังไม่สุกต้องมีรสเปรี้ยว แต่ส่วนของปัญญาส่วนที่สองกลับ พบว่ามะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้ที่ซื้อ นั้น แม้จะยังไม่สุกแต่กลับมีรสหวานอร่อยและไม่เปรี้ยว เป็นต้น ทฤษฎีความไม่คล้องจองของปัญญา ได้ให้ความสนใจกับความสัมพันธ์ของส่วนของปัญญาในลักษณะนี้

2. แบบไม่เกี่ยวเนื่องกัน (Irrelevant)

หมายถึง ส่วนของปัญญาส่วนหนึ่งไม่ได้มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับอีกส่วนหนึ่ง เช่น สอบได้คะแนนไม่ดี ไม่ได้มีส่วนสัมพันธ์กับพายุลูกเห็บตกที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สาเหตุของความไม่คล้อยจอง

ความไม่คล้อยจองอาจเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ Festinger (1957) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดความไม่คล้อยจองของปัญญาไว้ดังนี้

1. ความไม่คล้อยจองอันเกิดจากความไม่แนบนัยทางตรรก (Logical inconsistency) เช่น บุคคลที่เชื่อว่า มนุษย์เราสามารถย้ายไปดำรงชีวิตอยู่ที่ดาวอังคารได้ และในขณะเดียวกันก็เชื่อว่าดาวอังคารมีก๊าซที่เป็นอันตรายต่อชีวิตมนุษย์ปะปนอยู่

2. ความไม่คล้อยจองที่เกิดจากจารีตและวัฒนธรรม (Culture mores) เช่น การใส่เสื้อผ้าสีแดงไปงานศพ ทั้งๆ ที่รู้ว่าขัดกับธรรมเนียมปฏิบัติของคนไทยที่มักจะใส่เสื้อผ้าสีขาวหรือสีดำเมื่อไปร่วมงานศพ ก็ทำให้เกิดความไม่คล้อยจองขึ้นมาได้

3. เกิดจากการที่บุคคลนิยามความคิดเห็นเฉพาะอย่างรวมเข้าในความคิดเห็นที่ทั่วไปกว่า (One specific opinion is sometimes included by definition in a more general opinion) เช่น นาย ก. เป็นเพื่อนสนิทกับนาย ข. แต่ในการเลือกตั้งประธานนักเรียน นาย ข. กลับไปลงคะแนนเสียงให้แก่ฝ่ายตรงข้ามกับฝ่ายของนาย ก. ก็จะทำให้เกิดความไม่คล้อยจองขึ้น

4. ความไม่คล้อยจองที่เกิดจากประสบการณ์ในอดีต (Past experiences) เช่น บุคคลที่มองเห็นฟ้าแลบ แต่ไม่ได้ยินเสียงฟ้าร้อง ก็อาจเกิดความไม่คล้อยจองขึ้นมาได้ เพราะประสบการณ์ในอดีตบอกว่า หากมีฟ้าแลบแล้วจะต้องมีเสียงฟ้าร้องตามมาด้วย แต่หากบุคคลนั้นไม่เคยรับทราบเรื่องนี้มาก่อน ความไม่คล้อยจองก็จะไม่เกิดขึ้น

จากสาเหตุของการเกิดความไม่คล้อยจองทั้ง 4 ประการนี้ ไม่สามารถบอกได้ว่า สาเหตุใดหรือเงื่อนไขใด ที่จะทำให้เกิดความไม่คล้อยจองมากหรือน้อย เพราะความมากหรือน้อยไม่ได้ขึ้นอยู่กับสาเหตุของการเกิด แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

ความมากน้อยของความไม่คล้อยจอง (The magnitude of dissonance)

การเกิดความไม่คล้อยจองในแต่ละกรณีมีความมากน้อยไม่เท่ากัน Festinger (1957) ได้

กล่าวถึงความมากน้อยของความไม่คล่องจองไว้ ดังนี้

1. ถ้าส่วนของปัญญาสองส่วนสัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนของปัญญาสองส่วนนั้น เป็นความไม่คล่องจองหรือความคล่องจองอย่างไรอย่างหนึ่ง
2. ความมากน้อยของความไม่คล่องจอง (หรือความคล่องจอง) จะเพิ่มขึ้นถ้าความสำคัญหรือคุณค่าของส่วนของปัญญานั้นเพิ่มขึ้น
3. ผลรวมของความไม่คล่องจองระหว่างสองส่วนของปัญญาที่เป็นกลุ่ม เป็นอัตราส่วนน้ำหนักของความสัมพันธ์ระหว่างส่วนของปัญญาสองกลุ่มที่ไม่คล่องจองกัน การที่ใช้อัตราส่วนน้ำหนักก็เพราะแต่ละความสัมพันธ์มีน้ำหนักมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับความสำคัญของส่วนของปัญญารวมในความสัมพันธ์นั้น ซึ่งส่วนของปัญญาแต่ละส่วนมีความสำคัญแตกต่างกัน จึงต้องคิดเป็นอัตราส่วนตามความสำคัญของส่วนของปัญญานั้นๆ ก่อนแล้วจึงค่อยนำมา รวมกัน

ธีระพร อุวรรณโณ (2546) ได้กล่าวถึงความมากน้อยของความไม่คล่องจอง ของ Festinger (1957) ไว้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น โดยมีเนื้อหา ดังนี้

1. **ความไม่คล่องจองระหว่างส่วนของปัญญา 2 ส่วน** Festinger (1957) เสนอว่า หากส่วนของปัญญา 2 ส่วน เกิดความไม่คล่องจองขึ้น ความมากน้อยของความไม่คล่องจองขึ้นอยู่กับความสำคัญของส่วนของปัญญานั้นๆ ถ้าส่วนของปัญญาที่มีความสำคัญหรือมีคุณค่าสำหรับบุคคลมาก ความมากน้อยของความไม่คล่องจองก็จะมีมาก
2. **ความไม่คล่องจองระหว่างส่วนของปัญญาส่วนหนึ่งกับส่วนอื่นๆ** ความมากน้อยของความไม่คล่องจองระหว่างส่วนของปัญญาส่วนหนึ่งกับส่วนอื่นๆ ขึ้นอยู่กับสัดส่วนที่ถ่วงน้ำหนัก (weighted proportion) ของส่วนของปัญญาที่เกี่ยวข้องกับส่วนของปัญญาที่เป็นหลัก คำว่าสัดส่วนที่ถ่วงน้ำหนักนี้ หมายถึงความสัมพันธ์แต่ละคู่ถูกถ่วงน้ำหนักโดยความสำคัญของส่วนของปัญญาที่เป็นคู่ความสัมพันธ์นั้นๆ
3. **ความไม่คล่องจองระหว่างกลุ่มของส่วนของปัญญา 2 กลุ่ม** ปริมาณความไม่คล่องจองทั้งหมดระหว่างกลุ่มของส่วนของปัญญา 2 กลุ่ม ขึ้นอยู่กับสัดส่วนที่ถ่วงน้ำหนักของส่วนของปัญญาทั้ง 2 กลุ่ม ที่มีความไม่คล่องจองกัน คำว่าสัดส่วนที่ถ่วงน้ำหนักมีความหมายเหมือนข้างต้น

4. **ปริมาณสูงสุดของความไม่คล่องจง** ปริมาณสูงสุดของความไม่คล่องจงที่จะเกิดขึ้นได้ระหว่างส่วนของปัญญาคู่หนึ่งคู่ใด เท่ากับปริมาณทั้งหมดของการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงของส่วนของปัญญาที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงน้อยกว่า ปริมาณของความไม่คล่องจงไม่สามารถมีได้สูงกวานี้เพราะหากถึงจุดที่ปริมาณของความคล่องจงมีได้สูงสุด ส่วนของธาตุมูลที่มีการต่อต้านน้อยจะเปลี่ยนไป ซึ่งเป็นการขจัดความไม่คล่องจงไปด้วย

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความไม่คล่องจงของปัญญา

การรับรู้โอกาสเลือก (Choice)

การที่บุคคลรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงหรือรับรู้ว่าตนมีอิสระในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะเกิดความไม่คล่องจงของปัญญาสูง ในการทดลองของ Harmon-Jones, Brehm, Greenberg, Simon, และ Nelson (1996) ได้แบ่งออกเป็น 3 การทดลอง

การทดลองแรก มีผู้ร่วมการทดลองจำนวน 50 คน สุ่มผู้ร่วมการทดลองเข้าสู่ 1 ใน 2 เงื่อนไข เงื่อนไขแรกให้ชิมน้ำที่มีรสชาติพึงปรารถนา (น้ำผลไม้รวมผสมน้ำตาล) เงื่อนไขที่สองให้ดื่มน้ำที่มีรสชาติไม่พึงปรารถนา (สารละลายกรดที่มีรสเปรี้ยวมาก) และแบ่งผู้ร่วมการทดลองในแต่ละเงื่อนไขออกเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงในการเขียนบรรยายรสชาติของน้ำ และกลุ่มที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำในการเขียนบรรยายรสชาติของน้ำ โดยที่ผู้ร่วมการทดลอง ต้องเขียนเรียงความว่าชอบรสชาติของน้ำที่ได้ดื่มไป ผู้วิจัยบอกให้ผู้ร่วมการทดลองรับรู้ว่าการกระทำที่เขียนนั้นจะไม่มีผลใดๆ กับการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเพียงแต่ต้องการให้ผู้ร่วมการทดลองได้ผ่านกระบวนการเขียนเท่านั้น หลังจากเขียนเสร็จให้ผู้ร่วมการทดลองขยำกระดาษนั้นแล้วทิ้งใส่ถังขยะ ซึ่งเป็นการจัดกระทำให้ผู้ร่วมการทดลองไม่ต้องคำนึงถึงผลที่จะตามมา

ผลการทดลองพบว่า ผู้ร่วมการทดลองที่ดื่มน้ำที่มีรสชาติไม่พึงปรารถนาและรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงในการเขียนบรรยายรสชาติของน้ำ เปลี่ยนเจตคติตามเรียงความมากกว่าผู้ร่วมการทดลองในกลุ่มอื่นๆ

ในการทดลองที่สอง มีจำนวนผู้ร่วมการทดลอง 24 คน จัดกระทำวิธีและขั้นตอนการทดลองเหมือนกับการทดลองแรก แต่แตกต่างกันตรงที่เปลี่ยนจากการให้ดื่มน้ำที่มีรสชาติไม่พึงปรารถนามาเป็นการอ่านข้อความที่น่าเบื่อหน่ายแทน และให้เขียนเรียงความว่าข้อความที่น่าสนใจ ผลที่พบคือ ผู้ที่รับรู้ว่าคุณมีโอกาสเลือกสูงประเมินข้อความที่น่าสนใจมากกว่าผู้ที่รับรู้ว่าคุณมีโอกาสเลือกต่ำ

การทดลองที่สาม จัดกระทำวิธีและขั้นตอนการทดลองเหมือนกับการทดลองที่สองแต่เพิ่มเครื่องมือวัดการตอบสนองทางผิวหนัง (nonspecific skin conductance response) เพื่อวัดการตื่นตัวทางสรีระในบุคคลเมื่อเกิดความไม่คล่องจองของปัญญา

การทดลองนี้ พบผลเช่นเดียวกับการทดลองที่สอง และยังพบเพิ่มเติมอีกว่า ผู้ที่รับรู้ว่าคุณมีโอกาสเลือกสูงมีการตอบสนองทางผิวหนังมากกว่าผู้ที่รับรู้ว่าคุณมีโอกาสเลือกต่ำ

การผูกมัดตนเอง (commitment)

บุคคลมีแนวโน้มจะเกิดความไม่คล่องจองของปัญญาสูง เมื่อเกิดการผูกมัดตนเองกับพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติที่ได้แสดง Brehm (1960) กล่าวว่า เมื่อบุคคลต้องทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ ความมากน้อยของความไม่คล่องจองจะเพิ่มขึ้นตามระดับของการผูกมัดตนเอง และเมื่อแสดงให้บุคคลเห็นว่าตนได้มีการผูกมัดกับพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติที่แสดงออกไป ยิ่งทำให้ความไม่คล่องจองของปัญญาเพิ่มมากขึ้นด้วย

ในงานวิจัยของ Festinger และ Carlsmith (1959) ได้สุ่มนักศึกษาชายจำนวน 71 คน เข้าสู่ 1 ใน 3 เงื่อนไขการทดลอง หลังจากนั้นให้นักศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม ทำงานที่น่าเบื่อและไร้สาระ เช่น เรียงหลอดด้ายลงในถาด หมุนเข็มหมุด เป็นต้น ผู้ร่วมการทดลองรับทราบว่าวัตถุประสงค์ของการทดลอง คือ การศึกษาผลของความคาดหวังที่มีต่อผลการทำงาน หลังจากทำงานเสร็จ ในสองเงื่อนไขแรกผู้วิจัยให้ผู้ร่วมการทดลองออกไปบอกผู้ร่วมการทดลองที่รอทำงานคนต่อไป (หน้าม้า) ว่างานที่ทำนั้นเป็นงานที่สนุกและน่าสนใจมาก และผู้วิจัยกล่าวว่าในโอกาสหน้าหากขาดผู้ร่วมการทดลองจะติดต่อให้มาร่วมการทดลองอีก พร้อมทั้งให้ค่าตอบแทนสำหรับการไปบอกคนต่อไป โดยในเงื่อนไขแรกได้ค่าตอบแทนน้อย (\$ 1) และในเงื่อนไขที่สองได้รับค่าตอบแทนมาก (\$ 20) เมื่อผู้ร่วมการทดลองบอกแก่คนถัดไปและได้รับค่าตอบแทนแล้ว ผู้วิจัยจึงให้ทำแบบสอบถาม

ความรู้สึกเกี่ยวกับงานที่ทำ ส่วนเงื่อนไขที่สาม เป็นกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยให้ตอบแบบสอบถามทันทีหลังจากที่ทำงานเสร็จ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ร่วมการทดลองที่ได้รับค่าตอบแทนน้อย ประเมินว่างานที่ทำมีความน่าสนใจมากกว่าผู้ร่วมการทดลองในเงื่อนไขอื่น ผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่าผู้ร่วมการทดลองที่ได้รับค่าตอบแทนน้อยเกิดความไม่คล้อยจองของปัญญา เนื่องจากเกิดผูกมัดตนเองจากการที่ไปบอกแก่บุคคลอื่นว่างานที่ทำนั้นสนุกและน่าสนใจ ทั้งที่ความจริงแล้วงานที่ทำนั้นน่าเบื่อและไร้สาระ และเมื่อได้รับค่าตอบแทนน้อยทำให้ไม่มีปัจจัยภายนอกเพียงพอ จึงอนุมานสาเหตุการกระทำของตนเองไปที่ภายใน และลดความไม่คล้อยจองของปัญญาลงด้วยการเปลี่ยนส่วนของปัญญาที่เดิมรับรู้ว่างานนั้นน่าเบื่อและไร้สาระ ทำให้รู้สึกว่างานนั้นสนุกและน่าสนใจมากขึ้น ส่วนผู้ร่วมการทดลองในเงื่อนไขที่สอง เกิดความไม่คล้อยจองของปัญญาน้อยกว่า เพราะค่าตอบแทนที่ได้รับสูงพอที่จะทำให้สรุปเหตุผลการกระทำของตนเองไปที่ปัจจัยภายนอกกว่าที่ไปบอกคนอื่นว่างานสนุกและน่าสนใจนั้นเพราะต้องการค่าตอบแทนที่สูง

ผลไม่พึงปรารถนาที่ตามมา (Aversive consequences)

มีงานวิจัยหลายชิ้นที่สรุปว่าการเกิดผลไม่พึงปรารถนาที่ตามมา ทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะเกิดความไม่คล้อยจองของปัญญาสูง งานวิจัยของ Scher และ Cooper (1989) ได้สำรวจเจตคติในชั้นแรกของนักศึกษาที่มีต่อนโยบายการขึ้นค่าหน่วยกิต ของมหาวิทยาลัย ด้วยมาตรวัด 31 ระดับ (ตั้งแต่ 1 ไม่เห็นด้วยอย่างมาก ถึง 31 เห็นด้วยอย่างมาก) พบว่า เจตคติของนักศึกษาที่มีต่อนโยบายการขึ้นค่าหน่วยกิต ของมหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.1 ซึ่งค่อนข้างไปในทางไม่เห็นด้วยมาก จากนั้น เมื่อผู้ร่วมการทดลองทั้ง 81 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาจาก Northeastern State University มาถึง ผู้วิจัยชี้แจงและให้ความรู้เกี่ยวกับ ผลย้อนกลับ (Boomerang effect) ว่า “การที่คณะกรรมการได้อ่านเรียงความหลายๆ ฉบับจะมีผลต่อความคิดของเขา โดยเรียงความฉบับที่กรรมการอ่านเป็นฉบับต้นๆ ทำให้เกิดผลย้อนกลับ คือ ถ้าเนื้อหาของเรียงความเป็นไปในด้านใด จะทำให้กรรมการผู้อ่านเชื่อมั่นในความคิดด้านตรงกันข้ามกับเนื้อหาของเรียงความนั้น (เกิดผลย้อนกลับ) ส่วนในเรียงความฉบับปลายๆ ไม่ทำให้เกิดผลย้อนกลับนี้ แต่กลับโน้มน้าวใจกรรมการ ทำให้กรรมการผู้อ่านเกิดการคล้อยตามเนื้อหาในเรียงความนั้น” เพื่อจัดกระทำให้ผู้ร่วมการทดลองรู้ล่วงหน้าถึงผลที่จะตามมา หลังจากเขียนเรียงความ จากนั้นแบ่งผู้ร่วมการทดลองเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เขียนเรียงความสนับสนุนการขึ้นค่าหน่วยกิต (พฤติกรรมสวนทางกับเจตคติ) และกลุ่มที่เขียนเรียงความต่อต้านการขึ้นค่าหน่วยกิต (พฤติกรรมสนับสนุนเจตคติ) แต่ละกลุ่มถูกแบ่ง

ออกเป็นอีก 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขที่รับรู้ว่าคุณมีโอกาสเลือกสูง (ที่จะทำพฤติกรรม) และเงื่อนไขที่รับรู้ว่าคุณมีโอกาสเลือกต่ำ (ที่จะทำพฤติกรรม) หลังจากนั้นจึงให้ผู้ร่วมการทดลองลงมือเขียนเรียงความ เมื่อเขียนเสร็จผู้วิจัยจึงเก็บเรียงความและชี้แจงแก่ผู้ร่วมการทดลอง ซึ่งแต่ละกลุ่มจะได้รับการบอกถึงลำดับที่คณะกรรมการจะอ่านเรียงความแตกต่างกัน 2 แบบ แบบแรกได้รับการบอกว่า “คณะกรรมการ 1 ท่าน จะอ่านเรียงความ 15 ฉบับ และเรียงความฉบับที่ท่านเขียนนั้น จะถูกอ่านเป็นลำดับที่ 2” (ผู้ร่วมการทดลองเข้าใจว่าจะเกิดผลย้อนกลับในเรียงความของตน) แบบที่สองได้รับการบอกว่า “คณะกรรมการ 1 ท่าน จะอ่านเรียงความ 15 ฉบับ และเรียงความฉบับที่ท่านเขียนนั้นจะถูกอ่านเป็นลำดับที่ 14” (ผู้ร่วมการทดลองเข้าใจว่าไม่เกิดผลย้อนกลับในเรียงความของตน)

ผลการทดลองพบว่า ผู้ร่วมการทดลองในเงื่อนไขที่รับรู้ว่าคุณมีโอกาสเลือกสูง เปลี่ยนเจตคติทั้ง 2 เงื่อนไข ผู้ร่วมการทดลองที่เขียนเรียงความสวนทางกับเจตคติและรับรู้ว่าคุณไม่เกิดผลย้อนกลับในเรียงความของตน และผู้ร่วมการทดลองที่เขียนเรียงความสนับสนุนเจตคติและรับรู้ว่าคุณเกิดผลย้อนกลับในเรียงความของตน เกิดการเปลี่ยนเจตคติตามเรียงความที่ได้เขียนไป นั่นคือ เกิดการเห็นด้วยกับเนื้อหาของเรียงความนั้น

แต่ก็มีงานวิจัยบางชิ้นที่กล่าวยืนยันว่า ผลไม่พึงปรารถนาที่ตามมา ไม่ใช่สิ่งจำเป็นในการเกิดความไม่คล่องจองของปัญญา ยกตัวอย่างเช่น ในการทดลองของ Harmon-Jones และคณะ (1996) ที่ได้กล่าวถึงในหัวข้อการรับรู้โอกาสเลือก ที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า แม้ว่าผู้ร่วมการทดลองจะไม่ได้คำนึงถึงผลไม่พึงปรารถนาที่จะตามมา ก็ยังเกิดความไม่คล่องจองของปัญญาอยู่ที่

ความรับผิดชอบส่วนบุคคล (Personal responsibility)

ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่มีความต่อเนื่องมาจากการผูกมัดกับผลไม่พึงปรารถนา เพราะหากบุคคลถูกผูกมัดกับพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติโดยรับรู้ถึงผลไม่พึงปรารถนาที่ตามมา แต่ไม่เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ บุคคลนั้นก็จะไม่เกิดความไม่คล่องจองของปัญญา และเมื่อบุคคลรู้สึกรับผิดชอบพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติที่ตนได้กระทำแล้ว ก็จะมีแนวโน้มที่จะเกิดความไม่คล่องจองของปัญญาสูง

งานวิจัยหลายชิ้นรายงานว่าคุณภาพรับผิดชอบที่เกิดขึ้นต่อบุคคล เป็นผลทางจิตวิทยาที่ตามมาหลังจากที่บุคคลได้เลือก หากบุคคลนั้นได้เลือกหรือตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะกระทำหรือไม่กระทำ ซึ่งการเลือกนั้นก่อให้เกิดพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ บุคคลจะรู้สึกว่าคุณ

รับผิดชอบต่อพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติของตนที่ได้แสดงออกไป (Gosling, Denizeau, & Oberle, 2006)

งานวิจัยของ Cooper และ Worchell (1970) ทำการทดลองโดยให้ผู้ร่วมการทดลองทำงานที่น่าเบื่อ ซึ่งก็คือ งานหมุนเข็มหมุด และเมื่อเสร็จจากงานแล้ว ให้ผู้ร่วมการทดลองไปบอกแก่ผู้อื่นที่กำลังคอยเพื่อจะทำงานนี้อยู่ว่าเป็นงานที่สนุกและน่าสนใจ ในขั้นแรกแบ่งผู้ร่วมการทดลองเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกรับรู้ว่าคุณค่าตอบแทนสูงและใช้เวลาทำงาน 1 ชั่วโมง กลุ่มที่สองรับรู้ว่าคุณค่าตอบแทนต่ำและใช้เวลาทำงานเพียงครึ่งชั่วโมง โดยผู้ร่วมการทดลองที่รับรู้ว่าคุณค่าตอบแทนสูงถูกแบ่งออกเป็น 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขที่ได้รับการบอกถึงผลไม่พึงปรารถนาที่ตามและเงื่อนไขที่ไม่ได้รับการบอก

ผลการทดลองพบว่า ผู้ร่วมการทดลองที่รับรู้ว่าคุณค่าตอบแทนต่ำและรับรู้ถึงผลไม่พึงปรารถนาที่ตามมาเปลี่ยนเจตคติมากที่สุด เพราะเมื่อผู้ร่วมการทดลองรับรู้ว่าคุณค่าตอบแทนสูงและกระทำพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติ จึงระบุนสาเหตุของการกระทำไปที่สาเหตุภายในและเกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อสิ่งที่กระทำไป จึงเป็นผลให้เกิดความไม่คลั่งจอง

การขู่ (Threats)

การขู่หรือการคาดโทษที่เบาหรือรุนแรง ก็มีผลทำให้เกิดความไม่คลั่งจองของปัญญาแตกต่างกัน บุคคลจะเกิดความไม่คลั่งจองของปัญญาขึ้น ไม่ว่าจะยอมหรือไม่ยอมทำพฤติกรรมนั้น เพราะหากเขายอมทำพฤติกรรมนั้น ความคิดเห็นเดิมของเขาก็จะขัดแย้งกับความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เขาได้ทำไป แต่หากเขาไม่ยอมทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ เขาก็จะเกิดความไม่คลั่งจองของปัญญาเพราะเขาทำพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับสิ่งที่เขาต้องการ กล่าวคือ เขาไม่ยอมทำพฤติกรรมที่จะทำให้ไม่ต้องถูกลงโทษหรือไม่ยอมทำพฤติกรรมที่ทำแล้วจะได้รางวัล ยกตัวอย่างเช่น พ่อแม่ที่มีลูกไม่ชอบรับประทานผัก จึงให้เงื่อนไขแก่ลูกว่า หากลูกไม่ยอมรับประทานผักจะต้องถูกตี ไม่ว่าจะลูกจะเลือกรับประทานหรือไม่รับประทานผักก็ตาม ลูกก็จะเกิดความไม่คลั่งจองของปัญญา เพราะหากต้องรับประทานผักทั้งๆ ที่ไม่ชอบ ก็จะมีรู้สึกอึดอัด ไม่สบายใจ ไม่อยากรับประทาน แต่หากไม่ยอมรับประทานผักก็ต้องถูกตี ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ชอบด้วยเช่นกัน

Aronson และ Carlsmith (1963) ทำการทดลองโดยใช้ผู้ร่วมการทดลองเป็นเด็กอายุประมาณ 3 – 5 ปี จำนวน 22 คน จัดลำดับของเล่นที่เด็กแต่ละคนชอบเล่นมากที่สุดในจำนวน 5 ชิ้น และนำของเล่นที่เด็กคนนั้นชอบมากเป็นอันดับที่สองไปวางไว้กลางห้อง หลังจากนั้นผู้วิจัยแบ่งผู้ร่วมการทดลองเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือกลุ่มที่ถูกบอกว่าตนเองจะโดนทำโทษเบาๆ หากเล่นของเล่นชิ้นนั้น (จะทำให้ผู้วิจัยไม่พอใจ) และกลุ่มที่สองถูกบอกว่าจะโดนทำโทษอย่างรุนแรง (ผู้วิจัยจะโกรธมาก และจะนำของเล่นทั้งหมดกลับไปโดยไม่มาที่นี้อีก) เมื่อคาดโทษเสร็จแล้วผู้วิจัยจึงออกไปจากห้อง ผลจากการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก ปรากฏว่า ไม่มีเด็กคนใดเล่นของเล่นชิ้นที่ถูกห้ามนั้นเลย เมื่อเวลาผ่านไปผู้วิจัยจึงกลับเข้าไปถามเด็กว่าชอบของเล่นชิ้นใดมากกว่าอีกครั้ง และหลังจากนั้นผู้วิจัยและเด็กจึงเล่นของเล่นทุกชิ้นด้วยกัน

ผลการทดลองจากการสอบถามความชอบของเด็กอีกครั้งพบว่า เด็กที่ถูกคาดโทษเบา มีความรู้สึกชอบของเล่นชิ้นนั้นน้อยลง แต่เด็กที่ถูกคาดโทษรุนแรง มีความรู้สึกชอบของเล่นชิ้นนั้นเพิ่มมากขึ้น ในการทดลองนี้ ผู้วิจัยได้จัดให้เด็กแต่ละคนได้รับการจัดกระทำทั้ง 2 เงื่อนไข โดยมีระยะเวลาห่างกัน 45 วัน

นอกจากการชู้คาดโทษแล้ว การเสนอของรางวัลที่มากหรือน้อยก็มีผลทำให้เกิดความไม่คล่องจองของปัญญาแตกต่างกันด้วย ในงานวิจัยของ Linder, Cooper, และ Jones (1967) ได้ให้ผู้ร่วมการทดลองเขียนเรียงความสวนทางกับเจตคติ โดยแบ่งผู้ร่วมการทดลองออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่รับรู้ว่าตนเลือกเขียนเรียงความเอง และกลุ่มที่รับรู้ว่าตนถูกบังคับให้เขียนไม่มีโอกาสเลือก แต่ละกลุ่มถูกแบ่งเป็นอีก 2 เงื่อนไข คือเงื่อนไขที่รับรู้ว่าตนเองได้ค่าตอบแทนน้อย (\$ .50) และกลุ่มที่รับรู้ว่าตนได้ค่าตอบแทนมาก (\$ 2.50) ผลการทดลองพบว่ากลุ่มที่เปลี่ยนเจตคติตามเรียงความที่เขียนมากที่สุด คือ ผู้ร่วมการทดลองที่รับรู้ว่าตนเลือกเขียนเรียงความเองและได้ค่าตอบแทนน้อย เพราะผู้ร่วมการทดลองรู้สึกว่าได้เลือกกระทำพฤติกรรมเองและรางวัลที่มีค่าน้อยก็ไม่ได้เป็นสิ่งจูงใจมากพอที่จะให้กระทำพฤติกรรมนั้น จึงระบุงสาเหตุไปที่ปัจจัยภายในและเกิดการเปลี่ยนเจตคติตามเรียงความที่เขียน

ความสามารถในการรู้ล่วงหน้า (Forseeability)

ความสามารถในการรู้ล่วงหน้ามีความเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกันกับผลไม่พึงปรารถนาที่ตามมา เพราะการกระทำใดก็ตามที่จะก่อให้เกิดผลไม่พึงปรารถนาที่ตามมา แต่บุคคลไม่รู้ล่วงหน้า ความไม่คล่องจองของปัญญาก็จะไม่เกิด

ในงานวิจัยของ Cooper และ Worchel (1970) ที่กล่าวถึงในหัวข้อความรับผิดชอบส่วนบุคคล ก็พบว่า การกระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติที่จะก่อให้เกิดความไม่คล่องจองของปัญญานั้น บุคคลจะต้อง รู้ล่วงหน้าด้วยว่าจะมีสิ่งไม่พึงปรารถนาตามมาหลังจากทำพฤติกรรม นอกจากนี้ งานวิจัยของ Goethals, Cooper, และ Naficy (1979) ที่กล่าวว่า การรู้ผลของการกระทำล่วงหน้าโดยได้รับการบอกถึงผลไม่พึงปรารถนาที่ตามมา ทำให้บุคคลเกิดความไม่คล่องจองและจึงเปลี่ยนเจตคติมากขึ้น รวมทั้งงานวิจัยของ Pallak, Sogin, และ Vanzante (1974) ต่างก็ยืนยันเช่นเดียวกัน

แม้ว่าปัจจัยในการเกิดความไม่คล่องจองของปัญญาจะมีมากมายหลายปัจจัย ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น แต่งานวิจัยในครั้งได้นำปัจจัยการรับรู้โอกาสเลือกมาใช้เป็นตัวแปรต้นเพียงปัจจัยเดียวเท่านั้น เพราะเชื่อว่าการรับรู้โอกาสเลือกเป็นปัจจัยที่เหมาะสมและสามารถทำให้เกิดความไม่คล่องจองของปัญญาขึ้นได้ในสถานการณ์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

การลดความไม่คล่องจองของปัญญา (Reduction of dissonance)

Festinger ได้เสนอวิธีการในการลดความไม่คล่องจองของปัญญาไว้ว่า มี 3 วิธี ดังนี้

1. ลดความไม่คล่องจอง โดยการเปลี่ยนส่วนของปัญญาที่เกี่ยวกับพฤติกรรม

คือ การเปลี่ยนพฤติกรรมให้เข้ากับส่วนของปัญญา เช่น เมื่อสูบบุหรี่ แต่รับรู้มาว่าบุหรี่ไม่ดีต่อสุขภาพ จึงเลิกพฤติกรรมการสูบบุหรี่เสีย

2. ลดความไม่คล่องจอง โดยการเปลี่ยนส่วนของปัญญาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

คือ การเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เป็นไปตามการรับรู้ของปัญญา วิธีนี้กระทำได้ยาก เพราะในชีวิตจริงเราไม่สามารถควบคุมสถานการณ์และสภาพแวดล้อมได้ทั้งหมด แต่หากเราสามารถควบคุมสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมก็จะทำให้ลดความไม่คล่องจองได้ เช่น ห้อยรักและสปรกมาก แต่ตนเองเป็นคนรักความสะอาด ก็สามารถลดความไม่คล่องจองของปัญญาที่เกิดขึ้นได้ด้วยการทำความสะอาดห้อง และจัดข้าวของให้เป็นไปตามที่ตนเองต้องการ

3. ลดความไม่คล่องจอง โดยการเพิ่มส่วนของปัญญาใหม่เข้ามา

บางครั้งการเปลี่ยนแปลงส่วนของปัญญาก็อาจเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก บุคคลจึงอาจลดความไม่คล่องจองได้ด้วยการเพิ่มส่วนของปัญญาเข้ามาใหม่แทน เพื่อเพิ่มส่วนของปัญญาที่คล่องจองให้มากขึ้น เช่น คนที่ชอบซื้อของมียี่ห้อหรือของต่างชาติดีราคาแพง เมื่อรัฐบาลณรงค์ให้ใช้ของไทย ซึ่งมีราคาถูกลงกว่าและคุณภาพดี จึงเกิดความไม่คล่องจองของปัญญาขึ้น และเพิ่มส่วนของปัญญาเข้ามาใหม่ โดยหาสาเหตุมาสนับสนุนพฤติกรรมการใช้สินค้าต่างชาติดีราคาแพงว่า มีการออกแบบที่สวยงามกว่า มีความทนทานมากกว่า เป็นต้น

แต่ปัจจุบันมีงานวิจัยอีกหลายชิ้นที่พบว่าวิธีอื่นๆ ที่สามารถลดความไม่คล่องจองของปัญญาได้ เช่น งานวิจัยของ Gosling และคณะ (2006) ที่ทำการทดลองด้วยแนวคิดที่ว่า ในเมื่อความรู้สึกรับผิดชอบเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่คล่องจอง เราจึงหวังว่าบุคคลจะสามารถลดความไม่คล่องจองอันเกิดขึ้นเนื่องจากการมีพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติได้ด้วยการปฏิเสธความรู้สึกรับผิดชอบ โดยในขั้นแรกผู้วิจัยสำรวจเจตคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยปารีสต่อกระบวนการคัดเลือกนักศึกษาเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยที่ใช้ในปัจจุบัน ผลปรากฏว่านักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยและมีเจตคติไม่ดีต่อกระบวนการคัดเลือกนักศึกษาเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย และมีค่าเฉลี่ยความสำคัญของเจตคตินี้ค่อนข้างสูง

ในการทดลองแรก ผู้วิจัยจึงให้นักศึกษาเขียนเรียงความที่สนับสนุนและเห็นด้วยกับกระบวนการคัดเลือกนักศึกษาเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย โดยสุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองเข้าสู่ 1 ใน 2 เงื่อนไข ระหว่างรับรู้ว่าได้เลือกเขียนเรียงความเองและรับรู้ว่าได้เลือกเอง แล้วจึงเริ่มเขียนเรียงความ เมื่อเขียนเรียงความเสร็จผู้วิจัยให้ผู้ร่วมการทดลองทำแบบสอบถาม 2 ชุด ได้แก่ มาตรการวัดเจตคติ และมาตรการวัดความรู้สึกรับผิดชอบ โดยสุ่มให้ผู้ร่วมการทดลองครึ่งหนึ่งทำมาตรการวัดเจตคติก่อน และอีกครึ่งหนึ่งทำมาตรการวัดความรู้สึกรับผิดชอบก่อน

ผลการทดลองพบว่า ผู้ร่วมการทดลองในเงื่อนไขได้เลือกเองและประเมินเจตคติก่อนมีค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติสูงที่สุด หมายความว่า ผู้ร่วมการทดลองในเงื่อนไขได้เลือกเองและประเมินเจตคติก่อนลดความไม่คล่องจองที่เกิดขึ้นด้วยการใช้วิธีเปลี่ยนเจตคติ ส่วนผู้ร่วมการทดลองในเงื่อนไขได้เลือกเองและได้ประเมินความรู้สึกรับผิดชอบก่อน มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้สึกรับผิดชอบต่ำกว่ากลุ่มอื่น หมายความว่า ผู้ร่วมการทดลองในเงื่อนไขได้เลือกเองได้ประเมินความรู้สึกรับผิดชอบก่อนจึงลดความไม่คล่องจองที่เกิดขึ้นด้วยการใช้วิธีปฏิเสธความรู้สึกรับผิดชอบ

ในการทดลองที่สอง มีวิธีการดำเนินการคล้ายขั้นตอนแรก แต่เปลี่ยนจากมาตรการวัดเจตคติเป็นมาตรการวัดความสำคัญ ผลการทดลองที่พบก็คล้ายกับในการทดลองแรก นั่นคือ ผู้ร่วมการ

ทดลองในเงื่อนไขได้เลือกเองและประเมินความสำคัญก่อน มีค่าเฉลี่ยคะแนนความสำคัญต่ำกว่ากลุ่มอื่น หมายความว่า ผู้ร่วมการทดลองในเงื่อนไขได้เลือกเองและประเมินความสำคัญก่อนลดความไม่คล่องจงที่เกิดขึ้นด้วยการใช้วิธีลดความสำคัญ ส่วนผู้ร่วมการทดลองในเงื่อนไขได้เลือกเองและได้ประเมินความรู้สึกรับผิดชอบก่อน มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรับผิดชอบต่ำกว่ากลุ่มอื่น หมายความว่า ผู้ร่วมการทดลองในเงื่อนไขได้เลือกเองได้ประเมินความรู้สึกรับผิดชอบก่อนจึงลดความไม่คล่องจงที่เกิดขึ้นด้วยการใช้วิธีปฏิเสธความรับผิดชอบ

ในการทดลองที่สาม มีวิธีดำเนินการทดลอง คล้ายการทดลองที่ 1 และ 2 แต่เปลี่ยนจากการประเมินเจตคติและความสำคัญ เป็นให้ผู้ร่วมการทดลองประเมินความรู้สึกที่มีในขณะที่ทำการทดลองแทน ผลการทดลองพบว่า ผู้ที่ใช้วิธีปฏิเสธความรับผิดชอบเพื่อลดความไม่คล่องจงที่เกิดขึ้น (ในเงื่อนไขได้เลือกเองและประเมินความรู้สึกรับผิดชอบก่อน) มีค่าเฉลี่ยความรู้สึกด้านลบทั่วไปและความรู้สึกด้านลบต่อตนเองต่ำกว่าผู้ที่ไม่ได้ใช้วิธีปฏิเสธความรับผิดชอบ และมีค่าเฉลี่ยความรู้สึกด้านบวกสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้ใช้วิธีปฏิเสธความรับผิดชอบ นั่นเป็นเพราะการปฏิเสธความรับผิดชอบมีผลทำให้ความรู้สึกด้านลบทั่วไปและความรู้สึกด้านลบต่อตนเองลดลง ซึ่งการที่ความรู้สึกด้านลบเหล่านี้ลดลงไปนั้น ส่งผลให้สภาวะความไม่คล่องจงถูกลดลงไปด้วย จึงทำให้สามารถสรุปได้ว่าการที่บุคคลเกิดสภาวะไม่คล่องจงขึ้น เป็นเพราะบุคคลเกิดความรู้สึกด้านลบทั่วไปและความรู้สึกด้านลบต่อตนเอง แต่เมื่อบุคคลได้ใช้วิธีปฏิเสธความรับผิดชอบแล้ว ความรู้สึกด้านลบทั่วไปและความรู้สึกด้านลบต่อตนเองลดลง จึงทำให้สภาวะไม่คล่องจงที่เกิดขึ้นก็ลดลงไปด้วย

การต้านทานต่อการลดความไม่คล่องจงของปัญญา (Resistance to Reduction of Dissonance)

ส่วนของปัญญาที่ต่างกัน อาจทำให้เกิดการต้านทานต่อการลดความไม่คล่องจงของปัญญา Festinger (1957) เสนอรูปแบบของการต้านทานต่อการลดความไม่คล่องจงของปัญญา ไว้ 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การต้านทานการเปลี่ยนส่วนของปัญญาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม (Resistance to change of behavioral cognitive element)

แนวโน้มในการต้านทานในกรณีนี้ขึ้นอยู่กับความเป็นจริง เช่น เมื่อเราเห็นหญ้าเป็นสีเขียว มันก็จะเป็นการยากที่จะทำให้ตัวเราเข้าใจว่าหญ้าไม่ได้เป็นสีเขียว ปัญหาที่เกิดจากการพยายาม

เปลี่ยนส่วนของปัญญากลายเป็นปัญหาในการเปลี่ยนพฤติกรรม ผลที่ตามมาคือ การต้านทานต่อการเปลี่ยนส่วนของปัญญา ก็เหมือนกันกับการต้านทานต่อการเปลี่ยนพฤติกรรม การต้านทานการเปลี่ยนพฤติกรรมจะเกิดขึ้นมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับความเป็นจริงของโลก หรือของส่วนของปัญญา เช่น หากเรื่องที่มีความเป็นจริงอยู่สูงก็จะทำให้เกิดความต้านทานน้อยกว่าในเรื่องที่มีความเป็นจริงอยู่ต่ำ แม้ว่าจะมีสถานการณ์อยู่มากมายที่เราอาจไม่เกิดการต้านทานเลยหรือเกิดการต้านทานน้อย แต่ก็มีอีกหลายสถานการณ์ที่อาจทำให้เราเกิดความต้านทานและยากที่จะเปลี่ยนพฤติกรรม Festinger ได้เสนอสถานการณ์ที่ยากที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมไว้ดังนี้

- 1.1 เมื่อการเปลี่ยนแปลงนั้นอาจทำให้เกิดความเจ็บปวดและความสูญเสีย (The change may be painful or involve loss) เช่น เมื่อบุคคลใช้เงินจำนวนมากเพื่อซื้อบ้านหลังหนึ่ง แต่มีเหตุผลจำเป็นบางอย่างที่ทำให้บุคคลนั้นต้องย้ายบ้าน เขาจึงตกอยู่ระหว่างความไม่สบายใจและอาจต้องขาดทุนเป็นจำนวนมากจากการขายบ้านหลังนี้ บุคคลอาจยุติเรื่องการขายบ้านและเปลี่ยนไปแก้ปัญหาด้วยวิธีอื่นๆ แทน
- 1.2 เมื่อพฤติกรรมปัจจุบันทำให้เกิดความพึงพอใจในด้านอื่นๆ (The present behavior may be otherwise satisfying) บุคคลอาจยังคงรับประทานอาหารกลางวันที่ร้านเดิมต่อไป เพราะอาหารมีราคาถูกกว่าร้านอื่น หรือเพราะเพื่อนของเขารับประทานร้านนี้เป็นประจำ แม้จะทราบอยู่แล้วว่าร้านนี้ใช้วัตถุดิบที่ไม่สด ไม่สะอาด หรือบุคคลที่มักจะชู้บังคับและเกรี้ยวกราดต่อลูกค้า อยู่เสมอ ก็ไม่ม่ายนักที่จะหยุดการกระทำตัวเหมือนกับเป็นเจ้าของคนอื่นอยู่ตลอดเวลา
- 1.3 เมื่อการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถกระทำได้ (Making the change may simply not be possible) เป็นการผิดพลาดอย่างยิ่งหากจะคิดว่าบุคคลสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมได้โดยสมบูรณ์หากเขาต้องการจะเปลี่ยน เพราะพฤติกรรมบางอย่างเปลี่ยนแปลงได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกทางอารมณ์ หรือในสถานการณ์ที่อยู่เหนือการควบคุมของบุคคล เช่น บุคคลที่ตัดสินใจขายบ้านไปแล้ว และต้องการจะซื้อบ้านคืน ก็ไม่อาจจะซื้อบ้านหลังนั้นคืนได้ หากเจ้าของบ้านคนใหม่ ไม่ยอมขายให้

2. การต้านทานการเปลี่ยนแปลงของปัญหาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Resistance to change of environment)

แนวโน้มในการต้านทานในกรณีนี้ขึ้นอยู่กับความเป็นจริงอีกเช่นกัน แต่การเปลี่ยนแปลงของปัญหาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมกระทำได้ยากกว่าการเปลี่ยนแปลงของปัญหาที่เกี่ยวกับพฤติกรรม เช่น เหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิถล่มจังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย ผู้คนต่างรับรู้ถึงความสูญเสียในครั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพย์สิน รวมไปถึงชีวิตของนักท่องเที่ยวและคนไทยอีกมากมาย สิ่งเหล่านี้เป็นความจริงและส่วนของปัญหาที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ผู้ที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไปในเหตุการณ์นี้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงส่วนของปัญหาในเรื่องคลื่นยักษ์สึนามิได้ แต่อาจเปลี่ยนแปลงของปัญหาในเรื่องบุคคลอันเป็นที่รักของตนว่าไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์นี้ก็ได้

Festinger (1957) เน้นถึงแนวทางการนำทฤษฎีความไม่คล่องจองของปัญญามาใช้ 4 ด้าน คือ

1. ผลที่ตามมาภายหลังการตัดสินใจ (The consequences of decision)

ความไม่คล่องจองอาจเกิดขึ้นเมื่อคนต้องเลือกระหว่างของ 2 สิ่ง หรือมากกว่า หรือเลือกระหว่างการกระทำ 2 อย่าง หรือมากกว่า และความไม่คล่องจองนั้นจะมีมากขึ้นหาก

- 1.1 เรื่องที่ตัดสินใจมีความสำคัญสำหรับบุคคลมาก
- 1.2 ทางหรือสิ่งที่ไม่เลือก มีความดึงดูดใจสูงเมื่อเทียบกับทางหรือสิ่งที่เลือก
- 1.3 ธรรมชาติของทางหรือสิ่งที่เลือกมีความแตกต่างกันมาก เช่น ตัดสินใจว่าในคืนนี้ควรทบทวนบทเรียนวิชาใด หากในวันพรุ่งนี้ต้องสอบพร้อมกันทั้ง 2 วิชา เมื่อตัดสินใจไปแล้วจะเกิดความไม่คล่องจองน้อยกว่าผลจากการตัดสินใจว่าจะทบทวนบทเรียนหรือออกไปข้างนอกเพื่อซื้อของให้แม่

อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดความไม่คล่องจองหลังการตัดสินใจแล้ว ก็มีหนทางในการลดความไม่คล่องจองที่เกิดขึ้นจากผลที่ตามมาจากการตัดสินใจภายหลัง ได้ 3 วิธี ด้วยกัน ดังนี้

- 1) เปลี่ยนหรือยกเลิกการตัดสินใจนั้น
- 2) เปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับโอกาสเลือก เช่น คิดถึงข้อดีของทางที่เลือกแล้วและคิดถึงข้อเสียของทางที่ไม่ได้เลือก เป็นต้น
- 3) เพิ่มความคล้ายคลึงกันของทั้งสองโอกาสเลือก

2. ผลของการถูกบังคับให้ยอมตาม (The effects of forced compliance)

การทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สวนทางกับความคิดเห็น ความรู้ ความเชื่อ เจตคติ ค่านิยมเดิมของเขา โดยมีกรให้รางวัลหากบุคคลยอมทำพฤติกรรมหรือมีการขู่ลงโทษหากไม่ยอมทำพฤติกรรม จะส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดความไม่คล้อยจองของปัญญาขึ้น ไม่ว่าจะยอมหรือไม่ยอมทำพฤติกรรมนั้น เพราะหากบุคคลยอมทำพฤติกรรมนั้น ความคิดเห็นเดิมของเขาก็จะขัดแย้งกับความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เขาได้ทำไป แต่หากบุคคลไม่ยอมทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ เขาก็จะเกิดความไม่คล้อยจองของปัญญาเพราะ เขาทำพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับสิ่งที่เขาต้องการ กล่าวคือ เขาไม่ยอมทำพฤติกรรมที่จะทำให้เขาได้รับรางวัลหรือไม่ยอมทำพฤติกรรมที่จะทำให้ไม่ต้องถูกลงโทษ

ความไม่คล้อยจองจะเกิดขึ้นกับบุคคลมากที่สุด หากรางวัลหรือโทษที่ได้รับการบอกไว้มีน้อยที่สุด แต่ก็เพียงพอที่จะทำให้บุคคลปฏิบัติพฤติกรรมนั้น หากรางวัลหรือการลงโทษที่ขู่ไว้มีมาก บุคคลที่ยอมทำตามจะเกิดความไม่คล้อยจองน้อย แต่บุคคลที่ไม่ยอมทำตามจะเกิดความไม่คล้อยจองมาก

ในด้านพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคตินี้ สามารถลดความไม่คล้อยจองที่เกิดขึ้นได้ด้วยการแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี คือ เมื่อบุคคลยอมทำพฤติกรรม สามารถลดความไม่คล้อยจองของปัญญาได้ด้วยการเปลี่ยนเจตคติไปตามพฤติกรรมที่กระทำหรือเพิ่มคุณค่าของรางวัลหรือการลงโทษ เพื่อสร้างความสอดคล้องและเมื่อบุคคลไม่ยอมทำตามพฤติกรรม ก็สามารถลดความไม่คล้อยจองของปัญญาได้ด้วยการเพิ่มความเชื่อมั่นในเจตคติเดิมมากยิ่งขึ้น

พฤติกรรมสวนทางกับเจตคติที่กล่าวถึงนี้ นักจิตวิทยาบางท่านเรียกว่า “พฤติกรรมที่คลาดเคลื่อนจากเจตคติ” (attitude-discrepant behavior) Festinger (1957) เรียกว่า “การยอมตามโดยถูกบังคับ” (forced compliance) แต่นักจิตวิทยาในยุคหลังๆ ไม่นิยมใช้ เพราะงานวิจัยส่วนมากพยายามเน้นให้ผู้ร่วมการทดลองตัดสินใจด้วยตัวเองว่าจะทำหรือไม่ทำพฤติกรรม ดังนั้นหากใช้คำว่า “การถูกบังคับให้ยอมตาม” (forced compliance) ตามความหมายของ Festinger ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การยอมตามในที่สาธารณะ (public compliance) โดยที่ไม่มีการยอมรับโดยส่วนตัว แล้วนั้น อาจทำให้เกิดการเข้าใจผิดเกี่ยวกับวิธีทำการทดลองได้ (ธีระพร อูวรรณโณ, 2546)

3. การสมัครใจและไม่สมัครใจที่จะรับข่าวสาร (Voluntary and involuntary exposure to information)

ตามปกติแล้วมนุษย์จะแสวงหาข่าวสารที่ลดความไม่คล่องจงหรือข่าวสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็น ความเชื่อ และเจตคติเดิมของตน และจะหลีกเลี่ยงข่าวสารที่จะเพิ่มความไม่คล่องจง แต่มนุษย์ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงข่าวสารหรือเลือกรับข่าวสารได้ตามความต้องการทั้งหมด เมื่อข่าวสารที่เรารับรู้มาใหม่นั้น ขัดกับความคิดเห็น ความเชื่อ และเจตคติเดิมก็ทำให้เราเกิดความไม่คล่องจงของปัญญาขึ้น

4. บทบาทของการสนับสนุนทางสังคม (The role of social support)

เมื่อบุคคลรวมกลุ่มกัน ก็มักมีข้อเสนอหรือข้อคิดเห็นต่างๆ เกิดขึ้นภายในกลุ่ม หากบุคคลมีความคิดเห็นและเจตคติเหมือนกับคนอื่นๆ ในกลุ่ม ความไม่คล่องจงของปัญญาย่อมไม่เกิดขึ้น แต่หากบุคคลมีความคิดเห็นและเจตคติที่ไม่ตรงกับความคิดเห็นหรือเจตคติของกลุ่มแล้ว บุคคลนั้นก็เกิดความไม่คล่องจงขึ้น ซึ่งความไม่คล่องจงที่เกิดขึ้นนั้นจะมีมากหากการไม่เห็นด้วยเป็นไปอย่างกว้างขวางในเรื่องที่มีความสำคัญกับบุคคลและเป็นเรื่องที่ทดสอบหาความจริงได้ยาก และหลายคนที่ไม่เห็นด้วยกับเรานั้น เป็นคนที่มีความตั้งใจต่อบุคคลหรือมีความน่าเชื่อถือสูง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีความไม่คล่องจงของปัญญาในประเทศไทย

เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับความไม่คล่องจงของปัญญาในประเทศไทยยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อย ตามที่ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล พบว่า มีผู้ที่สนใจศึกษาวิจัยหัวข้อที่เกี่ยวกับความไม่คล่องจงของปัญญาในประเทศไทยเพียง 2 ท่าน ซึ่งจะได้กล่าวถึงในต่อไป

มยุรินทร์ เตชะเชวงกุล (2545) ได้ทำการศึกษาถึงความแตกต่างของผลการใช้สถานการณ์ที่มีความไม่คล่องจงจากการทำพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติด้วยวิธีการเขียนเรียงความสวนทางกับเจตคติของนิสิตที่มีความชอบความคงเส้นคงวาในระดับที่ต่างกัน โดยการเลือกผู้ร่วมการทดลองเป็นนิสิตที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบการแต่งกายของมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ 2 ข้อขึ้นไป เข้าร่วมการทดลอง ผู้ร่วมการทดลองแต่ละคนอ่านเอกสาร ซึ่งประกอบด้วย ประกาศของมหาวิทยาลัย เรื่องการรณรงค์การแต่งกายชุดเครื่องแบบนิสิต และประกาศของมหาวิทยาลัย เรื่องชุดเครื่องแบบปกติของนิสิต เมื่ออ่านเอกสารจบ สุ่มผู้ร่วมการทดลองเข้าสู่ 1 ใน 3 เงื่อนไข ได้แก่ เงื่อนไขที่เขียนเรียงความโดยรับรู้ว่ามีอิสระ (ได้รับข้อความที่สื่อถึงการมีโอกาสเลือกในการเขียน) เงื่อนไขที่

เขียนเรียงความโดยรับรู้ว่าตนถูกบังคับ (ได้รับข้อความที่สื่อถึงการบังคับให้เขียน) และเงื่อนไขที่ไม่ต้องเขียนเรียงความ (เป็นเงื่อนไขควบคุม) หลังจากนั้นผู้ร่วมการทดลองตอบมาตรวัดเจตคติที่มีต่อประกาศของมหาวิทยาลัย เรื่องชุดเครื่องแบบปกติของนิสิต มาตรวัดความรู้สึกในขณะเข้าร่วมการวิจัย และมาตรวัดความคงเส้นคงวาตามลำดับ

ผลการทดลองพบว่า ผู้ที่มีความชอบความคงเส้นคงวาต่ำ มีคะแนนเจตคติต่อประกาศของมหาวิทยาลัย เรื่องชุดเครื่องแบบปกติของนิสิต ไม่แตกต่างจากผู้ที่มีความชอบความคงเส้นคงวาสูง ในกลุ่มผู้ที่มีความชอบความคงเส้นคงวาต่ำ และได้เขียนเรียงความมีคะแนนเจตคติมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เขียนเรียงความ ส่วนกลุ่มที่ความชอบความคงเส้นคงวาสูง ผู้ที่เขียนเรียงความโดยรับรู้ว่าตนมีอิสระมีคะแนนเจตคติต่อ ประกาศของมหาวิทยาลัย เรื่อง ชุดเครื่องแบบปกติของนิสิตมากที่สุด

ชาญชัย บุรณะวนิชกุล (2531) ศึกษาผลของการเขียนเรียงความต่อต้านเจตคติที่มีต่อการเปลี่ยนเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยแบ่ง ผู้ร่วมการทดลอง 62 คน ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเขียนเรียงความโดยอิสระ กลุ่มที่สองเขียนเรียงความโดยถูกบังคับ และกลุ่มที่สามไม่ต้องเขียนเรียงความ ผู้ร่วมการทดลองทั้งหมดเป็นนักเรียนที่มีคะแนนรวมเจตคติในทางลบต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในการตอบมาตรจำแนกความหมายที่ได้วัดไว้ก่อนหน้านี้ จากนั้นจึงสุ่มผู้ร่วมการทดลองเข้าสู่ 1 ใน 3 เงื่อนไข

เมื่อสุ่มผู้ร่วมการทดลองเข้าสู่เงื่อนไขแล้ว จึงให้ผู้ร่วมการทดลองเขียนเรียงความที่สนับสนุนการเพิ่มวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาบังคับ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติทางลบต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังจากผู้ร่วมการทดลองเขียนเรียงความเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงให้ประเมินเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์อีกครั้ง

ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่เขียนเรียงความโดยอิสระ เกิดการเปลี่ยนเจตคติในทิศทางบวกต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มากกว่านักเรียนอีกสองกลุ่ม

รูปแบบมาตรฐานแห่งตน (Self-standard Model, SSM)

ทฤษฎีรูปแบบมาตรฐานแห่งตนหรือ SSM ถูกนำเสนอขึ้นโดย Stone และ Cooper (2001) ซึ่งกล่าวไว้ว่า บุคคลสามารถใช้เจตคติที่สำคัญ ความเชื่อ หรือความรู้เกี่ยวกับตนเอง (Self-knowledge) เพื่อทำความเข้าใจความหมายของพฤติกรรมของตนเอง แต่การที่จะใช้มิติใดในการประเมินหรือการคิดพิจารณาความหมายนั้นๆ ก็ขึ้นอยู่กับประเภทของข้อมูลที่น่าเข้าสู่ความรู้สึกนึก

คิดโดยสิ่งชี้แนะหรือสถานการณ์ เมื่อบุคคลได้กระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งลงไป บุคคลจะเปรียบเทียบพฤติกรรมนั้นกับมาตรฐานของเขาและมาตรฐานที่ใช้ในการเปรียบเทียบนี้อาจเกี่ยวข้องกับหรือไม่เกี่ยวข้องกับความคิดที่เป็นตัวแทนความเป็นตัวตน (Self) ก็ได้ การประเมินว่าพฤติกรรมต่างๆ ดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ อาจขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมนั้นกับเจตคติหรือความเชื่อ สภาพสังคมโดยทั่วไป ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล และบรรทัดฐานในการพิจารณาว่าสิ่งนั้นเป็นที่ไร้สาระ (Foolish) หรือผิดศีลธรรมหรือไม่

รูปแบบมาตรฐานแห่งตนทำนายว่า เมื่อความไม่คล่องจองของปัญญาเกิดขึ้นจะนำมาซึ่งความต้องการที่จะตัดสินพฤติกรรมของตน หรือใช้ความรู้เกี่ยวกับตนเองเป็นแหล่งในการลดสถานะอึดอัดคับข้องใจที่เกิดขึ้น อิทธิพลของการเห็นคุณค่าแห่งตน (Self-esteem) ในการลดความไม่คล่องจองของปัญญา ขึ้นอยู่กับความคิดเกี่ยวกับการรู้คิด (cognition) เกี่ยวกับตน การบรรยายตนที่เป็นไปในทางบวก และความสัมพันธ์กับความขัดแย้งของพฤติกรรม (Behavioral discrepancy)

รูปแบบมาตรฐานแห่งตนที่ใช้ในการวิจัยนี้ เลือกรับพิจารณาเฉพาะด้านการเห็นคุณค่าแห่งตน (Self-esteem) ซึ่งได้จะนำเสนอทฤษฎีในหัวข้อต่อไป

การเห็นคุณค่าแห่งตน (Self-esteem)

Rosenberg (1979) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าแห่งตน คือ ความคิดทางบวกหรือทางลบของบุคคลที่บุคคลมีต่อตนเอง การที่บุคคลมีลักษณะเห็นคุณค่าแห่งตนสูงไม่ได้หมายความว่าบุคคลนั้นจะดีเลิศ มีลักษณะหยิ่งยโส อวดดี หรือดูหมิ่นดูแคลนคนอื่น แต่หมายถึงการเคารพตนเอง ยอมรับตนเอง และมองว่าตนเองมีคุณค่า

การเห็นคุณค่าแห่งตนมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับอัตมโนทัศน์ (Self-concept) เพราะอัตมโนทัศน์ คือ ความเห็น ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเรา เมื่อบุคคลรับรู้อัตมโนทัศน์แล้วบุคคลจะประเมินอัตมโนทัศน์ออกมาเป็นรูปแบบของการเห็นคุณค่าแห่งตน ซึ่งทั้งสองอย่างนี้เป็นเสมือนตัวกลั่นกรองในทุกปฏิสัมพันธ์ที่บุคคลมีต่อบุคคลอื่น เป็นตัวตัดสินว่าบุคคลจะมีการตอบสนองและรับรู้ ดีความข้อมูลที่ตนได้รับมาอย่างไร

แหล่งของการเห็นคุณค่าแห่งตน

Branden ในปี 1981 ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินคุณค่าของตนเองโดยผ่านทางความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ค่านิยมและเป้าหมายต่างๆ เป็นการประเมินโดยผ่านองค์ประกอบภายนอก ซึ่งการประเมินสิ่งเหล่านี้ มีผลต่อการเห็นคุณค่าแห่งตน ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบภายใน ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. ความเชื่อมั่นในตนเองในแง่ของประสิทธิภาพของผลงาน (Self-confident: The sense of efficacy) การที่บุคคลได้เผชิญอุปสรรคต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เป็นการเพิ่มพูนทักษะ และเพิ่มความสามารถของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากบุคคลสามารถแก้ไขปัญหา ผ่าฟันอุปสรรคต่างๆ และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ได้ ก็เป็นการเพิ่มความภูมิใจในตนเอง และทำให้บุคคลนั้นเห็นคุณค่าแห่งตนเพิ่มมากขึ้น
บุคคลที่ทำงานอย่างสุดความสามารถและประสบผลสำเร็จ จะมีความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มมากขึ้น มีความมั่นใจในการดำเนินชีวิต มีกำลังใจที่จะต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ
2. การนับถือตนเองในแง่ของความรู้สึกว่าตนเองมีค่า (Self-respect: The sense of worthiness) การนับถือตนเองและรู้สึกว่าตนเองมีค่า สอดคล้องกับสิ่งที่บุคคลควรประพฤติให้เหมาะกับหลักจริยธรรม ศีลธรรมของสังคมนั้นๆ ครอบครัวยุคของแต่ละบุคคล ก็มีส่วนสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูที่จะเป็นการเพาะเลี้ยงบ่มนิสัยให้บุคคลนั้นมีค่านิยม และความประพฤติไปในทิศทางใด ถ้าครอบครัวสอนให้เข้าใจถึงค่านิยมที่ถูกต้อง ก็จะทำให้บุคคลรู้จักภาวะที่พอดีของตนเองและสังคม สามารถทำความเข้าใจและปรับตัวให้อยู่ในกฎเกณฑ์ของสังคมได้ ไม่รู้สึกขัดแย้งในความเป็นตัวเองและการปฏิบัติตามสังคม เมื่อประสบความสำเร็จในสังคมจึงรู้สึกว่าตนเองนั้นมีคุณค่า
3. ปัจจัยพื้นฐานสำหรับการเห็นคุณค่าแห่งตน (The basic condition of self-esteem) ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม การเลี้ยงดู รวมถึงปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ที่หล่อหลอมให้บุคคลเกิดความเห็นคุณค่าแห่งตนในระดับสูงหรือต่ำแตกต่างกันไป

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าแห่งตน

นอกเหนือจากแหล่งของการเห็นคุณค่าแห่งตนที่ได้กล่าวถึงแล้วนั้น Coopersmith (1981) ยังได้นำเสนอองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าแห่งตนไว้ในอีกมุมมองหนึ่ง ว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าแห่งตนมี 2 ประเภท คือ องค์ประกอบภายในตนเองและองค์ประกอบภายนอกตนเอง

1. องค์ประกอบภายในตนเอง คือ ลักษณะของแต่ละบุคคลที่มีผลทำให้มีการเห็นคุณค่าแห่งตนต่างกัน ซึ่งประกอบไปด้วย

1.1 ลักษณะทางกายภาพ (Physical Attributes) เช่น รูปร่างหน้าตา ความคล่องแคล่ว ว่องไว เป็นต้น บุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพที่ดี มีแนวโน้มจะเห็นคุณค่าแห่งตนมากกว่าบุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพที่ด้อย อย่างไรก็ตามลักษณะทางกายภาพหนึ่งๆ ก็ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าแห่งตนเล็กน้อยแตกต่างกัน และการเห็นคุณค่าแห่งตนยังขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมนั้นๆ ด้วย

1.2 สมรรถภาพ ความสามารถและผลงาน (General capacity, ability and performance) ทั้ง 3 องค์ประกอบมีความสัมพันธ์ต่อกันและส่งผลต่อการเห็นคุณค่าแห่งตน โดยจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความถี่ของการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในสิ่งที่ทำ ส่วนมากจะมีเรื่องของสติปัญญาเข้าเกี่ยวข้องด้วย

1.3 สภาวะทางอารมณ์ (Affective states) เป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกเห็นคุณค่า ความเป็นสุข ความวิตกกังวล หรือภาวะอื่นที่อยู่ในตัวบุคคล ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการประเมินสิ่งที่ตนประสบมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและมีผลต่อการประเมินตนเองในเวลาต่อมา

1.4 ค่านิยมส่วนตัว (Self-value) โดยทั่วไปบุคคลจะให้ความพอใจในสิ่งต่างๆ ไม่เท่ากัน บุคคลมีแนวโน้มจะใช้ค่านิยมของสังคมเป็นตัวตัดสินการเห็นคุณค่าแห่งตน ถ้าค่านิยมของตนสอดคล้องกับสังคม จะทำให้เห็นคุณค่าแห่งตนเพิ่มขึ้น

1.5 ความปรารถนาของบุคคล (Aspiration) การตัดสินใจเห็นคุณค่าแห่งตนของบุคคลที่เกิดจากการเปรียบเทียบผลงานและความสามารถของตนกับเกณฑ์ความสำเร็จที่ตั้งไว้ หากผลงานเป็นไปตามเกณฑ์หรือดีกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จะทำให้บุคคลเห็นคุณค่าแห่งตนเพิ่มมากขึ้น แต่หากผลงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ บุคคลจะคิดว่าตนเองไร้ค่า

1.6 เพศ (Sex) สังคมและวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง การประสบผลสำเร็จของเพศชายมักถูกมองว่าเกิดจากความสามารถของบุคคล แต่การ

ประสบความสำเร็จของเพศหญิงมักถูกมองว่าเป็นเพราะความพยายามหรือโชคชะตา ดังนั้นจึงพบว่าในเพศชายส่วนใหญ่เห็นคุณค่าแห่งตนมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละที่ด้วย

1.7 ปัญหาต่างๆ และโรคภัยไข้เจ็บ (Problems and pathology) เช่น ปัญหาสุขภาพจิต ทั่วๆ ไป ความบกพร่องในความสัมพันธ์ระหว่างจิตกับกาย กล่าวคือ ผู้ที่มีปัญหาเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ และแสดงออกมาในรูปแบบความวิตกกังวลสูง มีความทุกข์ ส่วนผู้ที่มีปัญหาดังกล่าวน้อย จะมีการเห็นคุณค่าแห่งตนสูง

2. องค์ประกอบภายนอกตนเอง คือ สภาพแวดล้อมภายนอกที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดการเห็นคุณค่าแห่งตนแตกต่างกันออกไป

2.1 ความสัมพันธ์กับครอบครัวและพ่อแม่ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่และลูกเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ดังนั้นประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจึงเป็นรากฐานที่สำคัญในชีวิต เด็กที่ได้รับความรัก ความอบอุ่น การสนับสนุน ให้กำลังใจ ให้สิทธิเสรีภาพในการกระทำของเด็ก ระเบียบกฎเกณฑ์ที่พ่อแม่ใช้ปกครองลูกและจัดการดูแลให้เด็กมีอิสระในขอบเขตที่กำหนด สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะทำให้เด็กสามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าแห่งตนได้

2.2 โรงเรียนและการศึกษา เป็นสถานที่ที่พัฒนาการเห็นคุณค่าตนเองต่อจากครอบครัว ช่วยให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการเห็นคุณค่าแห่งตนเมื่ออยู่ในโรงเรียน เช่น การที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจและความสามารถของนักเรียน การฝึกฝนให้นักเรียนแก้ไขปัญหามากๆ เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง

2.3 สถานภาพทางสังคม เป็นการเปรียบเทียบตนเองกับบุคคลอื่น โดยพิจารณาจากอาชีพ ตำแหน่งการงาน บทบาททางสังคม สถานะทางเศรษฐกิจ วงศ์ตระกูล เป็นต้น เชื่อว่าผู้ที่อยู่ในสถานะภาพทางสังคมสูง ก็จะได้รับปฏิบัติที่ทำให้เขารู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มากกว่าบุคคลที่อยู่ในสถานะภาพทางสังคมที่ต่ำกว่า แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษา พบว่า สถานภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าแห่งตนไม่ชัดเจน เพราะบุคคลที่มาจากสถานะภาพทางสังคมในระดับต่ำมีการเห็นคุณค่าแห่งตนทั้งในระดับต่ำและสูง

2.4 สังคมและกลุ่มเพื่อน การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จะช่วยพัฒนาการเห็นคุณค่าแห่งตน หากบุคคลเป็นที่ยอมรับในสังคมและกลุ่มเพื่อน บุคคลก็จะมีค่าแห่งตนสูง แต่หากบุคคลไม่เป็นที่ยอมรับ ก็จะส่งผลให้เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำลง และกลายเป็นคนเงียบขรึม เก็บตัว

ลักษณะของผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงและต่ำ

Coopersmith (1981) กล่าวว่า ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง เป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ไม่ค่อยเครียดหรือวิตกกังวล มีความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยสูง มองตนว่ามีค่า มีความสำคัญ น่าเคารพนับถือ หัวใจไหวจากคำวิจารณ์ได้ยาก ใช้กลไกในการป้องกันตัวน้อย ยอมรับความจริง ไม่ท้อแท้ง่าย มีความสุขกับชีวิตของตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ กระตือรือร้นในการทำงาน มีความตั้งใจจริงที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ กล้าทำงานที่ท้าทาย โดยรวมแล้วผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงมีความสุขและใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าแห่งตนสูงไม่จำเป็นที่จะต้องพิจารณาว่าตนเองดีหรือแยกว่าคนทั่วไป แต่เป็นการมองว่าตนเองดีและมีคุณค่าเท่าๆ กับบุคคลอื่น (Rosenberg, 1979) และประเมินลักษณะและความสามารถของตนเองตามความเป็นจริง (Berk, 1994)

ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ มีลักษณะไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนไร้ค่า ไม่มีความสามารถ มีข้อบกพร่อง มีความวิตกกังวลสูง มีความเครียดสูงเมื่อเผชิญกับปัญหา ไม่มีความพยายามจะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ มักเกิดความท้อแท้ง่าย หลีกเลี่ยงการแก้ไขปัญหา ยึดติดอยู่กับความเคยชินเพื่อความรู้สึกปลอดภัย ไม่มีความยืดหยุ่น กลัวทำให้คนอื่นโกรธ ไรต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ หัวใจไหวต่ออิทธิพลของสังคม มักใช้กลไกในการป้องกันตนเอง เป็นบุคคลที่มีลักษณะเก็บกด ขาดการยอมรับนับถือตนเอง (Rosenberg, 1979) ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำบางคนอาจใช้กลไกการปกป้องการเห็นคุณค่าแห่งตน (Defensive self-esteem) ทำให้มีพฤติกรรมมั่นใจมากเกินไป และอาจแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวได้ในบางครั้ง

ในการศึกษาเกี่ยวกับความไม่คลั่งจองของปัญญาหลังจาก Festinger (1957) พบว่ามีวิธีลดความไม่คลั่งจองของปัญญานอกเหนือจากที่ Festinger ได้กล่าวถึงเอาไว้ หลายวิธีและยังค้นพบทฤษฎีที่สามารถอธิบายภาวะคับข้องใจที่เกิดกับบุคคลได้เช่นเดียวกับทฤษฎีความไม่คลั่งจองของปัญญา ทฤษฎีการยืนยันตนเอง (Self-affirmation theory) ก็เป็นหนึ่งในทฤษฎีที่ถูกนำเสนอขึ้นในภายหลัง เพื่ออธิบายภาวะคับข้องใจและการพยายามหาทางลดความคับข้องใจนั้น

ทฤษฎีการยืนยันตนเอง (Self-affirmation theory)

Steele (1988) กล่าวว่า การยืนยันตนเอง คือ ภาวะที่บุคคลพยายามที่จะจัดการกับกับความรู้สึกว่าตนเองถูกคุกคาม ด้วยการหันไปยืนยันในสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่คุกคาม

เป้าหมายของกระบวนการการยืนยันตนเอง

พื้นฐานของทฤษฎีการยืนยันตนเอง จะมุ่งเน้นไปที่การมีอยู่ของระบบตัวตน (Self-system) ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้สามารถอธิบายความเป็นตนเองและความเป็นไปของสภาพแวดล้อมภายนอกให้แก่ตนเองรับรู้ เหตุผลของการลดความไม่คล้อยจอง (dissonance reduction) ตามทฤษฎีการยืนยันตนเองก็คือ การรักษาตัวตนทั้งในรูปแบบอัตมโนทัศน์ และภาพลักษณ์ของตนเอง (Self-image) ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้และมีความดีงาม เช่น มีความสามารถ มั่นคง ได้เรื่องได้ราว มีอิสระ เป็นต้น

กระบวนการยืนยันคุณค่าในตนเองจะเริ่มขึ้นเมื่อมีข้อมูลมาคุกคามการรับรู้ถึงความสมบูรณ์พร้อมของตน (Self-integrity) กระบวนการจะดำเนินต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าการรับรู้ว่าคุณค่าคุณค่านั้นจะถูกบรณาทำลาย ซึ่งการบรณาอาจทำได้ผ่านการหาคำอธิบาย การเพิ่มคุณค่าของสิ่งที่ตนได้รับ และลดคุณค่าของสิ่งที่ตนไม่ได้รับ เป็นต้น แต่หลังจากบุคคลทำการยืนยันตนเองแล้ว บุคคลก็ไม่จำเป็นต้องไปแก้ไขตัวตนที่โดนคุกคามนั้น เพราะสามารถที่จะรักษาความสมบูรณ์พร้อมของตัวตนในภาพรวมไว้ได้

ในความเป็นจริงแล้ว บุคคลมีวิธีต่อสู้กับการคุกคามได้หลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนการคุกคามนั้น การลงมือที่จะกำจัดหรือทำให้การคุกคามนั้นหายไป การลดการรับรู้การคุกคาม หรือการลดการรับรู้ว่าการคุกคามนั้นไปคุกคามความสมบูรณ์พร้อมของตัวตน ซึ่งทฤษฎีการยืนยันตนเอง สามารถอธิบายกลวิธีหนึ่งของการต่อสู้กับการคุกคาม ด้วยการยืนยันคุณลักษณะที่ดีของตนในด้านอื่น แทนที่จะลดการคุกคามเฉพาะด้านที่เกิดขึ้นกับตน

ความแตกต่างของทฤษฎีความไม่คล้อยจองของปัญญาและทฤษฎีการยืนยันตนเอง

ทฤษฎีการยืนยันตนเองเชื่อว่า ความไม่คล้อยจอง (dissonance) ไม่ได้เกิดขึ้นจากความขัดแย้งของส่วนของปัญญา แต่เกิดจากการที่บุคคลต้องการดำรงไว้ซึ่งภาพลักษณ์ของตนเอง (self-image) ในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านจริยธรรม เป็นต้น การที่บุคคลเปลี่ยนเจตคติก็เช่นกัน ทฤษฎีการยืนยันตนเอง เชื่อว่าบุคคลไม่ได้เปลี่ยนเจตคติเพราะผลไม่พึงปรารถนาที่ตามมาจากความเหลื่อมล้ำกัน (discrepancy) ของส่วนของปัญญาหรือแม้แต่ความไม่คงเส้นคงวา แต่เป็นเพราะบุคคลต้องการที่จะรักษาภาพลักษณ์ทางบวกของตนเองเอาไว้

ฉะนั้น ตามทฤษฎีการยืนยันตนเอง การที่บุคคลเลือกที่จะกระทำพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติซึ่งเป็นสิ่งที่คุกคามต่อภาพลักษณ์ที่ดีของตน ก็เป็นเพราะบุคคลต้องการจะกระทำสิ่งที่ตั้งใจ

ให้สำเร็จแม้ว่าจะก่อให้เกิดผลในทางลบตามมา ในทำนองเดียวกันการตัดสินใจที่ยากลำบากในการที่จะทำสิ่งที่คุกคามต่อภาพลักษณ์ของตน ทำให้เกิดผลทางลบที่จะตามมาจากการตัดสินใจ เพราะไม่ว่าจะตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือกต่างก็ทำให้เกิดความไม่คล่องจองเหมือนกัน ภาวะนี้เป็นสิ่งที่ท้าทายให้บุคคลต้องการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อจัดการให้สภาวะคับข้องใจนี้หมดไป เมื่อบุคคลเกิดภาวะที่คุกคามตนเองเช่นนี้ ก็สามารถสันนิษฐานได้ว่าบุคคลจะเกิดแรงจูงใจที่จะยืนยันตนเองในด้านอื่นๆ เพราะบุคคลอาจประสบผลสำเร็จในการลดภาวะคุกคามตนเองได้ด้วยการยืนยันตนเอง

งานวิจัยด้านทฤษฎีการยืนยันตนเองกล่าวว่า การที่บุคคลมีโอกาสนยืนยันตนเองในด้านต่างๆ จะลดการเปลี่ยนแปลงของเจตคติ เพราะการกระทำที่สวนทางกับเจตคติเป็นการคุกคามภาพลักษณ์ของตน และการเปลี่ยนเจตคติก็เป็นการลดการคุกคามนั้น การที่บุคคลได้ยืนยันตนเองก็สามารถลดการคุกคามเช่นกัน ดังนั้นเมื่อได้ยืนยันตนเองจึงเป็นการลดการเปลี่ยนเจตคติ แม้ว่าการยืนยันตนเองนั้นจะไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สวนทางกับเจตคติเลยก็ตาม

Aronson และ Disko ในปี 1997 (อ้างใน Harmon-Jones & Mills, 1999) กล่าวว่า การยืนยันตนเองสามารถลดความรู้สึกถูกคุกคามได้ ถ้าบุคคลยืนยันตนเองในด้านอื่นๆ ที่ดีกว่า ผู้วิจัยแบ่งผู้ร่วมการทดลองออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกทดสอบความสามารถทางด้านภาษา และกลุ่มที่สองทดสอบความสามารถในการทำงานร่วมกันของมือและตา เมื่อทำงานเสร็จเรียบร้อยผู้ร่วมการทดลองครึ่งหนึ่งของทั้งสองกลุ่ม ได้รับการแจ้งผลว่ามีผลการทดสอบที่ค่อนข้างแย่ จากนั้นผู้วิจัยขอความช่วยเหลือจากผู้ร่วมการทดลอง โดยให้ช่วยประเมินบุคคลที่จะมาทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการพูดเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้นักเรียนคนอื่น ฟัง โดยมีตัวเลือกเป็นอาชีพต่างๆ เช่น นักวิทยาศาสตร์ นักกีฬา นักการเมือง นักเขียน ฯลฯ เพื่อจัดกระทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดการจัดหมวดหมู่ แบ่งแยกว่าอาชีพประเภทใดที่เก่งภาษาและไม่เก่งภาษา ซึ่งเป็นทักษะที่ผู้ร่วมการทดลองส่วนหนึ่งถูกประเมินว่ามีผลการทดสอบที่ค่อนข้างแย่ในตอนแรก ผลการทดลองพบว่า ผู้ร่วมการทดลองที่ถูกแจ้งกลับว่าตนเองมีผลการทดสอบในด้านภาษาที่ค่อนข้างแย่ ประเมินคะแนนให้แก่ อาชีพ นักเขียน (ผู้ร่วมการทดลองรับรู้ว่าเป็นผู้ที่เก่งด้านภาษา) ต่ำกว่าอาชีพ อื่นๆ ซึ่งผลการทดลองที่พบนี้ไม่ได้เกิดขึ้นในเงื่อนไขที่ทดสอบความสามารถในการทำงานร่วมกันของมือและตา จากผลการทดลองนี้ ช่วยอธิบายว่าเพียงแค่การปรากฏของลักษณะที่ดีอื่นๆ โดยที่บุคคลยังไม่ได้ยืนยันตนเองนั้นยังไม่เพียงพอที่จะลดภาวะที่ถูกคุกคามได้ เพราะแทนที่บุคคลจะเห็นคนที่เก่งกว่าหรือดีกว่าแล้วเกิดแรงบันดาลใจ เกิดกำลังใจ แต่กลับทำให้บุคคลเกิดการเปรียบเทียบทางสังคม และยิ่งรู้สึกว่าคุณค่าถูกคุกคามโดยสิ่งที่ดีกว่า (คนที่เก่งภาษามากกว่า)

ภายหลังยังได้มีการค้นพบเพิ่มเติมอีกว่า นอกเหนือจากการยืนยันตนเองแล้ว การประเมินตนเองในทางบวก ก็สามารถลดความไม่สอดคล้องที่เกิดขึ้นได้ การวิจัยพบว่า การที่บุคคลประเมินตนเองในด้านบวกหรือเกิดการเปรียบเทียบทางสังคมนั้นเกิดจากผลที่สะท้อนมาจากผู้อื่น ที่ทำให้บุคคลรับรู้ก่อนที่จะเลือกทำพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติ ลดการเปลี่ยนเจตคติในเงื่อนไขที่รับรู้ว่าคุณคนมีโอกาสเลือกสูง

การชี้แนะ (Priming)

Franzoi (2006) กล่าวว่า การชี้แนะ เป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นว่า สิ่งเร้าหรือสถานการณ์บางอย่างสามารถเพิ่มความสามารถในการรับรู้ ความจำ การจัดหมวดหมู่หรือโครงสร้างทางความคิด (Schemas) ได้

การชี้แนะ คือ การกระตุ้นความคิดโดยสิ่งเร้าหรือเหตุการณ์ต่างๆ ให้เข้าสู่ระดับจิตใต้สำนึกอย่างอัตโนมัติ โดยผู้ที่ถูกชี้แนะไม่รู้ตัวหรือไม่ได้รับรู้ความรู้สึกว่าตนกำลังถูกชี้แนะ การชี้แนะเกิดขึ้นโดยการนำ ภาพ คำ ความคิดรวบยอด หรือสิ่งชี้แนะที่บุคคลเข้าถึงได้โดยง่าย เสนอแก่บุคคลด้วยวิธีต่างๆ เพื่อกระตุ้นความจำ ความคิด รวมถึงอาจทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะกระทำพฤติกรรมต่างๆ ตามมาด้วย

เนื่องจากการชี้แนะกระตุ้นความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางความคิด เช่น ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับลักษณะนิสัย (trait concept) และการเหมารวม (stereotype) จึงมีงานวิจัยทางจิตวิทยาสังคมจำนวนมากที่ศึกษาผลของการชี้แนะต่อความคิดของบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่น ซึ่งมักพบว่า การชี้แนะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของคนโดยปราศจากการตระหนักในตนเอง นอกจากนี้ยังมีบางงานวิจัยที่เสนอว่าการตอบสนองทางพฤติกรรมของคนต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม อยู่ภายใต้จิตสำนึก (conscious) แต่การชี้แนะก็สามารถมีอิทธิพลต่อการตอบสนองนั้นด้วย

Bargh, Chen, และ Burrows (1996) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการชี้แนะด้วยการเหมารวมที่ส่งผลต่อพฤติกรรม ออกแบบการทดลองให้มี 3 การทดลอง ซึ่งมีวิธีการชี้แนะแตกต่างกันไป ดังนี้

การทดลองที่แรก ผู้ร่วมการทดลองถูกชี้แนะด้วยการเล่นเก็มเรียงลำดับคำศัพท์ 5 คำ โดยเมื่อเรียงเสร็จจะต้องตัดศัพท์ออก 1 คำ และนำคำศัพท์ 4 คำที่เหลือมาสร้างเป็นประโยค ซึ่งผู้ร่วมการทดลองจะถูกสุ่มเพื่อแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกได้คำศัพท์ที่ สุภาพ (polite) กลุ่มที่สองได้คำศัพท์ที่เป็นกลาง (neutral) และกลุ่มที่สามได้คำศัพท์ที่หยาบคาย (rudeness) หลังจากนั้นผู้

ร่วมการทดลองต้องรอผู้วิจัยเพื่อเข้าสู่การทดลองขั้นต่อไป โดยที่ผู้วิจัยแก้งสนทนากับหน้าม้าเป็นเวลาประมาณ 10 นาที เพื่อต้องการวัดปฏิกิริยาของผู้ร่วมการทดลองทั้ง 3 เงื่อนไข

ผลการทดลอง พบว่า ผู้ที่ถูกชี้นำด้วยคำที่หยาบคายพูดแทรกการสนทนาของผู้วิจัยกับหน้าม้ามากที่สุด และผู้ที่ถูกชี้นำด้วยคำที่สุภาพพูดการแทรกการสนทนาน้อยที่สุด

การทดลองที่สอง แบ่งผู้ร่วมการทดลองเป็น 2 กลุ่มและสุ่มเข้าสู่ 1 ใน 2 เงื่อนไข เงื่อนไขแรกถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวกับการเหมารวมของ “ผู้สูงอายุ” โดยเสนอคำที่เกี่ยวกับลักษณะของผู้สูงอายุ เช่น สูงอายุ (elderly) และเชื่องช้า (slow) และเงื่อนไขที่สองไม่ได้ถูกชี้นำ ซึ่งวัดผลโดยการสังเกตความเร็วในการเดินจากห้องที่ทดลองไปสู่ระยะที่กำหนดไว้ พบว่า ผู้ที่ถูกชี้นำเดินช้ากว่าผู้ที่ไม่ถูกชี้นำ

การทดลองที่สาม ผู้วิจัยชี้นำโดยการฉายภาพด้วยระดับความเร็วที่ต่ำกว่าประสาทสัมผัสของมนุษย์จะรับรู้ได้ ผ่านจอคอมพิวเตอร์ โดยแบ่งผู้ร่วมการทดลองออกเป็น 2 เงื่อนไข เงื่อนไขแรกถูกชี้นำด้วยการฉายภาพคนอเมริกันผิวดำ และเงื่อนไขถูกชี้นำด้วยภาพคนอเมริกันผิวขาว

หลังจากการชี้นำ ผู้วิจัยสร้างสถานการณ์ให้คอมพิวเตอร์ขัดข้อง และคอยสังเกตปฏิกิริยาของผู้เข้าร่วมการทดลอง วัดความก้าวร้าวจากการประเมินของผู้วิจัยและคะแนนจากผู้สังเกตคนอื่นด้วย พบว่า กลุ่มที่ถูกชี้นำด้วยภาพคนอเมริกันผิวดำถูกประเมินว่าแสดงความก้าวร้าวสูงกว่ากลุ่มที่ถูกชี้นำด้วยภาพคนอเมริกันผิวขาว

การพัฒนาสมมติฐาน

Stone และ Cooper (2003) กล่าวว่า เมื่อบุคคลถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจทำให้ตระหนักในพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติที่เพิ่งได้กระทำไป จึงทำให้การเห็นคุณค่าแห่งตนเข้ามามีอิทธิพลต่อการเกิดความไม่คลั่งจองของปัญญา

ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง ซึ่งมีความคิดต่อตนเองในทางบวกมาก (Coopersmith, 1981) มีความมั่นใจว่าตนเป็นคนมีน้ำใจ เมื่อต้องเขียนเรียงความที่สวนทางกับเจตคติและถูกทำให้ตระหนักในการกระทำนั้นจึงเกิดความไม่คลั่งจองของปัญญามาก และต้องการลดภาวะความไม่คลั่งจองของปัญญาด้วยการเปลี่ยนเจตคติ

แต่สำหรับผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ มีความคิดต่อตนเองในทางบวกน้อยอยู่แล้ว อีกทั้งยังมีความมั่นใจในความมีน้ำใจของตนน้อย แม้ว่าจะเขียนเรียงความที่สวนทางกับเจตคติ และถูกจัด

กระทำให้ตระหนักในการกระทำที่สวนทางกับเจตคติ แต่ก็ไม่ได้เป็นการคุกคามภาพลักษณ์ของตนเอง (Steele et al, 1993) จึงเกิดความไม่คลั่งจองของปัญญาน้อย และเปลี่ยนเจตคติน้อยกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง (Stone & Cooper, 2003) ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 1 ดังนี้

เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น

เมื่อบุคคลถูกชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับควมมีน้ำใจ บุคคลที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำซึ่งมีความมั่นใจในด้านดีอื่นๆ ของตนน้อยกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง จึงไม่เกิดการยืนยันตนเอง เพราะฉะนั้นผู้ร่วมการทดลองที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำจึงต้องพยายามลดความไม่คลั่งจองของปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยการเปลี่ยนเจตคติ (Steele et al., 1993) ตรงข้ามกับบุคคลที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงซึ่งมีความคิดต่อตนเองในทางบวกมากเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว (Stone & Cooper, 2003) จึงสามารถหาลักษณะที่ดีอื่นๆ ของตนมาชดเชยความรู้สึกภาวะอึดอัดที่เกิดจากความไม่คลั่งจองของปัญหาได้ จึงทำให้เกิดการยืนยันตนเอง งานวิจัยด้านทฤษฎีการยืนยันตนเองกล่าวว่า การที่บุคคลมีโอกาสในการยืนยันตนเองในด้านต่างๆ จะลดการเปลี่ยนแปลงของเจตคติ เพราะการกระทำที่สวนทางกับเจตคติเป็นการคุกคามภาพลักษณ์ของตน และการเปลี่ยนเจตคติก็เป็นการลดการคุกคามนั้น การที่บุคคลได้ยืนยันตนเองเป็นการลดการเปลี่ยนเจตคติ แม้ว่าการยืนยันนั้นจะไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สวนทางกับเจตคติเลยก็ตาม ดังนั้นบุคคลจึงสามารถลดความไม่คลั่งจองของปัญญาลงได้ (Harmon-Jones & Mills, 1999) โดยไม่ต้องใช้วิธีเปลี่ยนเจตคติ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 2 ดังนี้

เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น

เมื่อผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง แต่ก็ยังตัดสินใจกระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ บุคคลจึงเกิดความไม่คลั่งจองของปัญหา (Stone & Cooper, 2003) และเมื่อต่อมาถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องจะทำให้ยังตระหนักถึงความเหลื่อมล้ำ (discrepancy) ระหว่างพฤติกรรมที่ได้กระทำไปกับเจตคติเดิมของตน และเกิดความไม่คลั่งจองของปัญญายิ่งขึ้น จึงต้องพยายามลดความไม่คลั่งจองนั้นด้วยการเปลี่ยนเจตคติ ส่วนในกรณีที่ถูกชี้นำด้วยคำที่ไม่

เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงปรารถนา จะเกิดการยืนยันตนเอง และลดความไม่คล่องจองลง ได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนเจตคติไปตามพฤติกรรมที่ได้กระทำไป ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 3 ดังนี้

เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติภายหลังถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคติมากกว่า ภายหลังถูกชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น

ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ เมื่อกระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ และถูกชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำมีความมั่นใจในลักษณะดีด้านอื่นๆ ของตนน้อย จึงไม่เกิดการยืนยันตนเอง ดังนั้นจึงต้องเปลี่ยนเจตคติไปตามเรียงความที่เขียนเพื่อลดความไม่คล่องจองของปัญญา แต่เมื่อถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้อง (Steele, Spencer, & Lynch, 1993) ก็ไม่ได้รู้สึกว่าเป็นการคุกคามภาพลักษณ์ของตนเอง (Self-image) เพราะมีความมั่นใจในความมีน้ำใจของตนน้อยอยู่แล้ว จึงเกิดความไม่คล่องจองของปัญญาน้อย และเปลี่ยนเจตคติน้อยตามไปด้วย ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 4 ดังนี้

เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติภายหลังถูกชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคติ มากกว่าภายหลังถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น

เมื่อรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูงและถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง ทั้งผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ และผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงต่างก็รับรู้เสมือนว่าตนไม่ได้ถูกชี้นำ (Stone & Cooper, 2003) จึงไม่เกิดการยืนยันตนเองและไม่ได้ถูกชี้นำให้ตระหนักในพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติที่พึงกระทำไป อีกทั้งผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำและผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงต่างก็รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง แต่ยังไม่เลือกที่จะกระทำพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติ ดังนั้นบุคคลจึงเกิดความรับผิดชอบต่อการกระทำที่สวนทางกับเจตคติ (Scher & Cooper, 1989, Gosling et al, 2006) อีกทั้งผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ และผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงยังเห็นว่าความมีน้ำใจเป็นลักษณะที่สำคัญ แต่ตนเองกลับเขียนเรียงความที่แสดงความไม่มีน้ำใจ ซึ่งเป็นการกระทำที่คุกคามภาพลักษณ์ของตนเอง จึงเปลี่ยนเจตคติไปตามเรียงความที่เขียน เพื่อลดความรู้สึกถูกคุกคามภาพลักษณ์ของตนเอง (Harmon-Jones & Mills, 1999) และลดความไม่คล่องจองของปัญญา ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 5 ดังนี้

เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง

เมื่อรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกต่ำ ทำให้ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำและผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง เกิดความรับผิดชอบต่อการกระทำที่สวนทางกับเจตคติน้อย (Gosling et al., 2006) อีกทั้งยังถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง ดังนั้นทั้งผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ และผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง จึงรับรู้เสมือนว่าตนไม่ได้ถูกชี้นำ (Stone & Cooper, 2003) ทำให้ไม่เกิดการยืนยันตนเอง และไม่ได้ตระหนักในพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติที่เพิ่งกระทำไป ดังนั้นจึงเกิดความไม่คล่องจองของปัญญาน้อย และเปลี่ยนเจตคติไปตามเรียงความที่เขียนน้อยตามไปด้วย ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 6 ดังนี้

เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกต่ำ ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง

ตามแนวคิดของ Stone และ Cooper (2003) เสนอว่าเมื่อบุคคลถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง จะทำให้เกิดผลเหมือนกับไม่ได้ถูกชี้นำ นอกจากนี้ Gosling และคณะ (2006) ยังกล่าวว่า ผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูงเกิดความรับผิดชอบต่อการกระทำที่สวนทางกับเจตคติมากกว่าผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกต่ำ จึงเกิดความไม่คล่องจองของปัญญามากกว่า ดังนั้นในเงื่อนไขเช่นนี้ การเกิดความไม่คล่องจองของปัญญาจึงเป็นไปตามระดับของการรับรู้โอกาสเลือก ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 7 ดังนี้

เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ ผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูงเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกต่ำ ภายหลังจากชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง

ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มองตนว่ามีค่า มีความสำคัญ มากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ซึ่งมีลักษณะไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนไร้ค่า ไม่มีความสามารถ และมีข้อบกพร่อง (Coopersmith, 1981) เมื่อให้ประเมินความมั่นใจในลักษณะความมีน้ำใจของตนเอง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงจึงมีแนวโน้มที่จะประเมินว่ามีน้ำใจมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 8 ดังนี้

ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงมีความมั่นใจในความสามารถของตนมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

โดยทั่วไปมนุษย์ทุกคนเชื่อว่าการแสดงน้ำใจต่อกันและกันเป็นสิ่งที่ดี (Stone & Cooper, 2003) ผู้คนมักจะช่วยเหลือและแสดงความเห็นใจต่อผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือหรือผู้ที่ด้อยกว่า อยู่เสมอ ความมีน้ำใจเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนรับรู้ว่ามีค่า และให้ความสำคัญ เมื่อให้ ประเมินความสำคัญของความมีน้ำใจ ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง และผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ จึง ให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 9 ดังนี้

ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจไม่แตกต่างจากผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

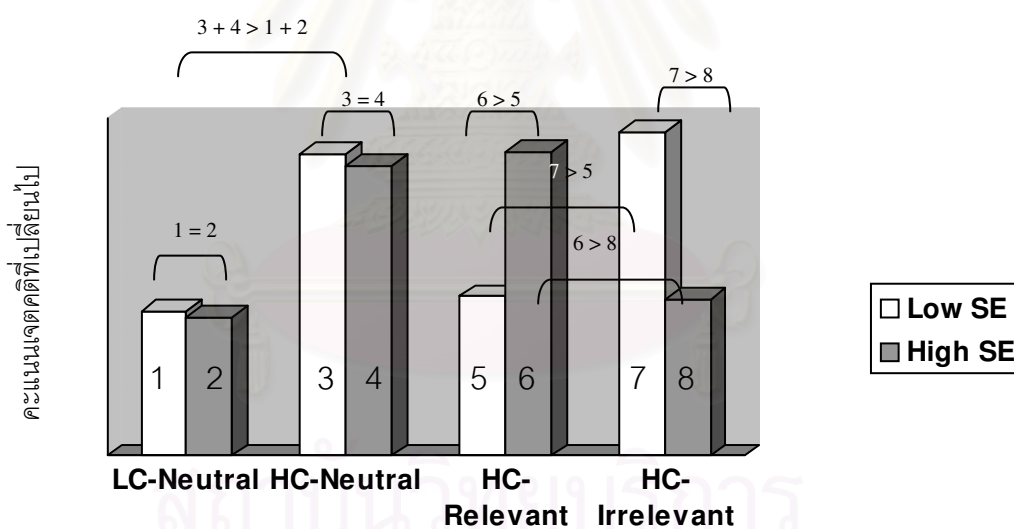
สมมติฐานการวิจัย

1. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น ($6 > 5$)
2. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น ($7 > 8$)
3. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคติมากกว่าภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น ($6 > 8$)
4. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคติมากกว่าภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น ($7 > 5$)
5. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง ($3 = 4$)

6. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำ ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่จะเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง ($1 = 2$)
7. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ ผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำ ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง ($3 + 4 > 1 + 2$)
8. ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงมีความมั่นใจในความมีน้ำใจของตนมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ
9. ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจไม่แตกต่างจากผู้ที่จะเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

จากสมมติฐานข้อที่ 1-7 สามารถสรุปได้ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงสมมติฐานข้อที่ 1-7

LC-Neutral	หมายถึง ผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำและถูกชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง
HC-Neutral	หมายถึง ผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงและถูกชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง
HC-Relevant	หมายถึง ผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงและถูกชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้อง
HC-Irrelevant	หมายถึง ผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงและถูกชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้อง
Low SE	หมายถึง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ
High SE	หมายถึง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการเห็นคุณค่าแห่งตนและการยืนยันตนเองต่อการลดความไม่คลั่งจองของปัญญา
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้โอกาสเลือกสูงและรับรู้โอกาสเลือกต่ำต่อความไม่คลั่งจองของปัญญา
3. เพื่อเปรียบเทียบความไม่คลั่งจองของปัญญาของบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าแห่งตนสูงและต่ำ
4. เพื่อศึกษากระบวนการยืนยันตนเองต่อการลดความไม่คลั่งจองของปัญญา
5. เพื่อศึกษาความแตกต่างในการให้ความสำคัญและความมั่นใจในคุณลักษณะที่น่าพึงปรารถนา ระหว่างผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงและผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ มี 2 ตัว ได้แก่

1. การเห็นคุณค่าแห่งตน มี 2 ระดับ คือ
  - การเห็นคุณค่าแห่งตนสูง
  - การเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ
2. การรับรู้โอกาสเลือกและการถูกชี้นำ มี 4 ระดับ คือ
  - การรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำและถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง
  - การรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงและถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง
  - การรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงและถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้อง
  - การรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงและถูกชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรตาม

การเปลี่ยนเจตคติ

ทั้งนี้ ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัว ประกอบกันเป็น 8 เงื่อนไข ดังนี้

ตารางที่ 1

แสดงเงื่อนไขการวิจัย

เงื่อนไข การเห็น คุณค่าแห่งตน	โอกาสเลือกต่ำ		โอกาสเลือกสูง	
	ค่าที่เป็นกลาง	ค่าที่เป็นกลาง	ค่าที่เกี่ยวข้อง	ค่าที่ไม่เกี่ยวข้อง
ต่ำ	1	3	5	7
สูง	2	4	6	8

เงื่อนไขที่ 1 : รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกต่ำ ถูกชี้นำด้วยค่าที่เป็นกลาง และเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

เงื่อนไขที่ 2 : รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกต่ำ ถูกชี้นำด้วยค่าที่เป็นกลาง และเห็นคุณค่าแห่งตนสูง

เงื่อนไขที่ 3 : รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ถูกชี้นำด้วยค่าที่เป็นกลาง และเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

เงื่อนไขที่ 4 : รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ถูกชี้นำด้วยค่าที่เป็นกลาง และเห็นคุณค่าแห่งตนสูง

เงื่อนไขที่ 5 : รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ถูกชี้นำด้วยค่าที่เกี่ยวข้อง และเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

เงื่อนไขที่ 6 : รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ถูกชี้นำด้วยค่าที่เกี่ยวข้อง และเห็นคุณค่าแห่งตนสูง

เงื่อนไขที่ 7 : รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ถูกชี้นำด้วยค่าที่ไม่เกี่ยวข้อง และเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

เงื่อนไขที่ 8 : รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ถูกชี้นำด้วยค่าที่ไม่เกี่ยวข้อง และเห็นคุณค่าแห่งตนสูง

คำจำกัดความในการวิจัย

เจตคติ หมายถึง ความคิดเห็น ความเชื่อ ที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

คะแนนเจตคติ หมายถึง คะแนนที่ได้จาก มาตรการเจตคติต้นนโยบายของมหาวิทยาลัย

ในการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์
ระดับปริญญาตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเปลี่ยนเจตคติ หมายถึง คะแนนเจตคติที่วัดในภายหลังเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจาก
คะแนนเจตคติที่วัดครั้งแรกในทางบวกมากขึ้นในเชิงสัมพัทธ์ ซึ่งเกิดจากการที่ผู้ร่วมการทดลองเกิด
ความไม่คลั่งจองของปัญญา จึงเปลี่ยนเจตคติไปตามเรียงความที่ได้เขียน

การเห็นคุณค่าแห่งตน หมายถึง ความคิดทางบวกหรือทางลบของบุคคลที่บุคคลมีต่อตนเอง (Rosenberg, 1979)

คะแนนการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรง คือ คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามการเห็นคุณค่าแห่งตนที่พัฒนาจาก สิริวิรัตน์ ศรีสรพล (2547)

คะแนนการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยนัย คือ คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามการเห็นคุณค่าแห่งตนด้วยโปรแกรมแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย (Implicit Association Test หรือ IAT) เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สร้างขึ้นตามแนวทางของ Greenwald และ Farnham (2000)

การทดลองนี้ได้แยกพิจารณาความไม่คล่องจองของปัญญาที่เกิดขึ้น โดยแบ่งผู้ร่วมการทดลองตามคะแนนการเห็นคุณค่าแห่งตนทั้งโดยตรงและโดยนัยเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง หมายถึง ผู้ที่

1. มีคะแนนจากเครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรงตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 71 ขึ้นไป
2. มีคะแนนจากแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย (IAT) เรื่อง การเห็นคุณค่าแห่งตนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 71 ขึ้นไป

ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ หมายถึง ผู้ที่

1. มีคะแนนจากเครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรงตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 30 ลงมา
2. มีคะแนนจากแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย (IAT) เรื่อง การเห็นคุณค่าแห่งตนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 30 ลงมา

การรับรู้โอกาสเลือก หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกมากหรือน้อย ว่าตนมีโอกาสเลือกในการกระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติเดิมของตน ในการทดลองได้จัดกระทำให้ผู้ร่วมการทดลองรับรู้โอกาสเลือกของตนแตกต่างกัน ดังนี้

ผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง หมายถึง ผู้ร่วมการทดลองที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงในการเขียนเรียงความที่มีเนื้อหาสวนทางกับเจตคติ โดยได้รับการชี้แจงจากผู้วิจัยว่าสามารถเลือกที่จะเขียนหรือไม่เขียนเรียงความก็ได้

ผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำ หมายถึง ผู้ร่วมการทดลองที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำในการ เขียนเรียงความที่มีเนื้อหาสวนทางกับเจตคติ โดยได้รับการแจ้งจากผู้วิจัยว่าไม่มีโอกาสเลือกและถูกบังคับให้เขียน

การชี้นำ หมายถึง การกระตุ้นโดยผ่านจิตสำนึกหรือกระตุ้นในภาวะจิตไร้สำนึก การกระตุ้นจะเข้าสู่ความจำโดยนัย การกระตุ้นหมายถึงการนำคำมาเรียงให้เป็นประโยคที่ถูกต้องและได้ใจความ ซึ่งคำที่ประกอบในแต่ละประโยคจะแตกต่างกันไปตามเงื่อนไข ดังนี้

การถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้อง หมายถึง การใช้คำที่เกี่ยวข้องเรียงให้เป็นประโยคที่ถูกต้องและได้ใจความ โดยคำที่เกี่ยวข้อง หมายถึง คำคุณลักษณะที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับควมมีน้ำใจ

การถูกชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้อง หมายถึง การใช้คำที่ไม่เกี่ยวข้องเรียงให้เป็นประโยคที่ถูกต้องและได้ใจความ โดยคำที่ไม่เกี่ยวข้อง หมายถึง คำคุณลักษณะที่นำพึงปรารถนาในตัวบุคคลแต่มีความหมายไม่เกี่ยวข้องกับควมมีน้ำใจ

การถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง หมายถึง การใช้คำที่เป็นกลางเรียงให้เป็นประโยคที่ถูกต้องและได้ใจความ โดยคำที่เป็นกลาง หมายถึง คำคุณลักษณะที่นำพึงปรารถนาโดยทั่วไปในบุคคลแต่ถ้ามีมากหรือน้อยเกินไปแล้วก็จะไม่เป็นผลดี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) โดยมุ่งศึกษาอิทธิพลของการรับรู้โอกาสเลือกและการเห็นคุณค่าแห่งตน ต่อการเกิดความไม่คลั่งจองของปัญญา ซึ่งแตกต่างกันไปตามระดับของตัวแปรการชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติ คำที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติ และคำที่เป็นกลาง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แบ่งออกเป็น 8 เงื่อนไข เงื่อนไขละ 15 คน รวมทั้งสิ้น 120 คน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบอิทธิพลของการเห็นคุณค่าแห่งตนและการยืนยันตนเองต่อการลดความไม่คลั่งจองของปัญญา
2. ทำให้ทราบอิทธิพลของการรับรู้โอกาสเลือกสูงและรับรู้โอกาสเลือกต่ำต่อความไม่คลั่งจองของปัญญา
3. สามารถเปรียบเทียบความไม่คลั่งจองของปัญญาของบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าแห่งตนสูงหรือต่ำได้
4. ทำให้ทราบถึงกระบวนการยืนยันตนเองต่อการลดความไม่คลั่งจองของปัญญา
5. ทำให้ทราบความแตกต่างในการให้ความสำคัญและความมั่นใจในคุณลักษณะที่น่าพึงปรารถนาระหว่างผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงและผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ
6. ทำให้ทราบว่าไม่ว่าจะเป็นการพยายามเปลี่ยนเจตคติหรือการพยายามให้คงไว้ซึ่งเจตคติของผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงหรือต่ำ ต้องอาศัยสถานการณ์ที่น่าที่แตกต่างกัน
  - 6.1 การที่จะให้ผู้เห็นคุณค่าแห่งตนสูงยอมรับข้อผิดพลาดของตน ควรให้บุคคลได้มีโอกาสยืนยันตนเอง แทนการเปลี่ยนเจตคติ แต่การตอกย้ำถึงคุณลักษณะที่น่าพึงปรารถนาที่มีได้รักษาไว้ในพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคตินั้น อาจยังทำให้ผู้เห็นคุณค่าแห่งตนสูงพยายามปกป้องคุณค่าแห่งตน และอ้างว่าสิ่งที่ตนทำไปนั้นสมควรแล้ว ถูกต้องแล้ว
  - 6.2 ในผู้เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ เมื่อทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ และเผชิญสถานการณ์ที่ทำให้ตนตระหนักว่าตนไม่ได้มีคุณลักษณะดีอื่นๆ จะเป็นสถานการณ์ที่ทำให้เกิดการแสวงหาข้ออ้างและยืนยันว่าสิ่งที่ตนทำไปนั้นดีแล้ว

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผลของการรับรู้โอกาสเลือก การเห็นคุณค่าแห่งตนและการชี้้นำ ต่อความไม่คลั่งจองของปัญญา” นี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่างในขั้นสร้างเครื่องมือ

- 1.1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างมาตรวัดเจตคติ จำนวน 30 คน
- 1.2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนามาตรวัดการเห็นคุณค่าแห่งตน จำนวน 80 คน
- 1.3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองนำร่องแบบทดสอบความเชื่อมโยงโดยนัย จำนวน 30 คน
- 1.4. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างเครื่องมือ เพื่อจัดกระทำการชี้้นำ จำนวน 33 คน

2. กลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เข้าร่วมการทดลอง 8 เงื่อนไข เงื่อนไขละ 15 คน รวมทั้งสิ้น 120 คน ที่มีเจตคติทางลบต่อ “นโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์” โดยจำแนกออกเป็น

ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง หมายถึง ผู้ที่

1. มีคะแนนจากเครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรงตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 71 ขึ้นไป
2. มีคะแนนจากแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย (IAT) เรื่อง การเห็นคุณค่าแห่งตนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 71 ขึ้นไป

ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ หมายถึง ผู้ที่

1. มีคะแนนจากเครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรงตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 30 ลงมา
2. มีคะแนนจากแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย (IAT) เรื่อง การเห็นคุณค่าแห่งตนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 30 ลงมา

นำกลุ่มตัวอย่างที่คัดมาจากข้างต้น มาสุ่มเข้าสู่ 1 ใน 8 เงื่อนไขการทดลองแล้วผู้วิจัยจึงโทรศัพท์นัดหมายแต่ละรายมาทำการทดลองในขั้นที่สอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. มาตรวัดเจตคติ
2. เครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าแห่งตน
  - 2.1 เครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรง ได้แก่ มาตรวัด
  - 2.2 เครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยนัย (IAT) ได้แก่ แบบทดสอบ
3. เครื่องมือที่ใช้ในการชี้แนะ
4. แบบสอบถามความสำคัญและความมั่นใจในคุณลักษณะ
5. กระดาษสำหรับเขียนเรียงความ
6. มาตรวัดการรับรู้โอกาสเลือก

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. **มาตรวัดเจตคติ** ต่อ “นโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์” เป็นมาตรจำแนกความหมาย (semantic differential scale) สร้างตามขั้นตอนดังต่อไปนี้
  - 1.1 สัมภาษณ์ความรู้สึกของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อข้อความ “ท่านคิดว่า การเพิ่มจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นสิ่งที่..... “ และ “ท่านคิดว่า การลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นสิ่งที่.....” จำนวน 30 คน โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด (ตัวอย่างแบบสอบถามที่สร้างอยู่ในภาคผนวก ก.)
  - 1.2 รวบรวมความเชื่อที่ได้มาจัดหมวดหมู่ รวมคำที่มีความหมายคล้ายคลึงหรือตรงข้ามไว้เป็นความเชื่อด้านเดียวกัน นำความเชื่อในแต่ละด้านที่ได้มาเรียงลำดับความถี่จากมากที่สุดไปหา

น้อยที่สุด จากนั้นคัดเลือกข้อความเชื่อที่มีความถี่สะสมประมาณร้อยละ 75 มาใช้ ทำให้ได้ความเชื่อที่จะนำมาใช้จริง 5 ความเชื่อ (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข.) และนำความเชื่อที่ได้มาหาค่าที่มีความหมายตรงข้าม รวมทั้งคัดเลือกข้อกระทงจากมาตรวัดเจตคติที่ มยุรินทร์ เตชะเชวงกุล (2545) ได้พัฒนาไว้สำหรับวัดเจตคติต่อประกาศจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง ชุดเครื่องแบบปกติของนิสิต จำนวน 11 ข้อ มาสร้างเป็นมาตรจำแนกความหมายได้จำนวน 16 ข้อกระทง (ดูในภาคผนวก ค.)

2. เครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าแห่งตน ประกอบด้วย แบบสอบถามการเห็นคุณค่าแห่งตน โดยตรงและแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัยเพื่อวัดการเห็นคุณค่าแห่งตน
  - 2.1 แบบสอบถามการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรง ซึ่งพัฒนาโดย สิริวิรัตน์ ศรีสุวรรณ (2547) เป็นมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert scale) 4 ช่วง ประกอบด้วยข้อกระทงทั้งหมดที่ได้ผ่านการคัดเลือกแล้ว จำนวน 24 ข้อ แบ่งออกเป็น 2 ทิศทาง คือ ทิศทางบวกและทิศทางลบ แต่ละทิศทางประกอบด้วย 12 ข้อกระทง โดยมีขั้นตอนการพัฒนามาตรดังต่อไปนี้
    - 2.1.1 นำโครงสร้างมาตรการเห็นคุณค่าแห่งตนของ Rosenberg (1979) ที่ได้สร้างไว้จำนวน 10 ข้อมาแปลเป็นภาษาไทย โดยแปลทั้งข้อกระทงทางบวกและทางลบอย่างละ 5 ข้อ
    - 2.1.2 สร้างข้อกระทงเพิ่ม จำนวน 22 ข้อ แบ่งเป็นข้อกระทงทางบวก 11 ข้อและข้อกระทงทางลบ 11 ข้อ รวมกับของเดิมอีก 10 ข้อ เป็น 32 ข้อ
    - 2.1.3 เก็บข้อมูลกับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวน 58 คน โดยเก็บข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง
    - 2.1.4 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายข้อของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ (t -test) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยกลุ่มสูงคือผู้ที่มีคะแนนจากแบบสอบถามการเห็นคุณค่าแห่งตนอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 73 ขึ้นไป และกลุ่มต่ำคือผู้ที่มีคะแนนจากแบบสอบถามการเห็นคุณค่าแห่งตนอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 27 ลงมา พบว่า มีข้อกระทงที่มีนัยสำคัญต่ำกว่า .05 จำนวน 25 ข้อ
    - 2.1.5 นำข้อกระทงที่ค่าที่ (t) มีนัยสำคัญต่ำกว่า .05 มาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่นๆ (Corrected item-total correlation) ถ้าข้อกระทงใดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่นๆ ต่ำกว่าค่าวิกฤตของ $r(58, .05) = .22$ ถือว่าข้อกระทงนั้นด้อยคุณภาพและตัด

ข้อกระทงนั้นทั้ง เมื่อเสร็จขั้นตอนนี้เหลือข้อกระทง 25 ข้อ ได้ค่าแอลฟา เท่ากับ .91 เป็น ข้อกระทงทางบวก 12 ข้อและข้อกระทงทางลบ 13 ข้อ

2.1.6 ตรวจสอบความตรงของมาตรวัดโดย

- เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากกลุ่มประชากร (known group) 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่มีการเห็นคุณค่าแห่งตนสูง ได้แก่ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ไม่ใช่กลุ่มทดลองในครั้งที่ 1 และไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และกลุ่มที่มีการเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเป็น นักศึกษาจากสถาบันของรัฐที่มีคะแนนสอบเข้ามหาวิทยาลัยต่ำกว่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาก จำนวน 40 คน
- นำข้อมูลที่ได้มาทดสอบค่าที่ (t) พบว่ามาตรนี้สามารถจำแนกคนที่มีการเห็นคุณค่าแห่งตนสูงและเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$t(39) = 11.60, p < .001$ (หนึ่งหาง)]

2.1.7 เนื่องจากตามโครงสร้างของมาตรเดิม มาตรวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนจะต้องมีข้อกระทงทางบวกและทางลบเท่ากัน ดังนั้นจึงตัดข้อกระทงทางลบที่มีมากกว่าอยู่ 1 ข้อออกไป โดยเลือกข้อที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่นๆ ต่ำที่สุด จึงเหลือข้อกระทงในมาตรวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนอยู่ 24 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็นข้อกระทงทางบวกและข้อกระทงทางลบ อย่างละ 12 ข้อ

นำมาตรวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนที่ สิริวัธนัน ศรีสรพล (2547) พัฒนาไว้ มาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ โดยมีการพัฒนาเพิ่มเติมซึ่งสามารถอธิบายตามขั้นตอนได้ดังต่อไปนี้

- นำมาตรวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนที่ สิริวัธนัน ศรีสรพล (2547) ได้พัฒนาไว้ มาพัฒนาเพิ่มเติมจากเดิมที่เป็นมาตรวัด 4 ช่วง เปลี่ยนเป็นมาตรวัดที่มี 7 ช่วง ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปจนถึง 7 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- นำมาตรวัด 7 ระดับ ไปเก็บข้อมูลกับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวน 80 คน เป็นเพศชาย 32 คน เพศหญิง 48 คน อายุเฉลี่ย 19.56 ปี
- นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายข้อของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ (t -test) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ที่กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยกลุ่มสูงคือผู้ที่มีคะแนนจากแบบสอบถามการเห็นคุณค่าแห่งตนอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 73 ขึ้นไป และกลุ่มต่ำคือผู้ที่มีคะแนนจากแบบสอบถามการเห็นคุณค่าแห่งตนอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 27 ลงมา พบว่า มีข้อกระทงที่มีนัยสำคัญต่ำกว่า .05 จำนวน 21 ข้อ

เป็นข้อกระทงทางบวกจำนวน 10 ข้อ และข้อกระทงทางลบจำนวน 11 ข้อ จากนั้น นำข้อกระทงที่ค่าที (t) มีนัยสำคัญต่ำกว่า .05 มาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่นๆ (Corrected item-total correlation) พบว่า ไม่มีข้อใดที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่นๆ ต่ำกว่าค่าวิกฤตที่ .18

- เนื่องจากต้องการข้อกระทงทางบวกและทางลบจำนวนเท่าๆ กัน จึงตัดข้อกระทงทางลบที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่นๆ ต่ำที่สุดออกไป เมื่อเสร็จขั้นตอนนี้ทำให้เหลือข้อกระทง 20 ข้อ (ดูตัวอย่างในภาคผนวก ง.) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .89 เป็นข้อกระทงทางบวก 10 ข้อ และข้อกระทงทางลบ 10 ข้อ (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก จ.)

2.2 แบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย เรื่อง การเห็นคุณค่าแห่งตน สร้างขึ้นตามแนวทางของ Greenwald และ Farnham (2000) โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.2.1 หาคำตัวอย่างที่จะใช้ในแบบทดสอบ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- คำสรรพนามที่ใช้แทนตนเอง และคำสรรพนามที่ใช้แทนผู้อื่น พัฒนามาจาก Greenwald และ Farnham (2000) โดยผู้วิจัยสำรวจคำสรรพนามที่ใช้แทนตนเองในภาษาไทย ได้แก่ ฉัน ตัวฉัน ข้าพเจ้า และของฉัน ส่วนคำสรรพนามที่ใช้แทนผู้อื่น ได้แก่ พวกเขา คนอื่น ผู้อื่น และเขา
- คำศัพท์แสดงความเชื่อมโยงกับตน ผู้วิจัยแปลคำศัพท์จาก Greenwald และ Farnham (2000) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ 1) คำด้านอารมณ์-ความรู้สึกและ 2) ด้านการประเมิน แต่ละด้านแบ่งเป็นคำทางบวกและคำทางลบ โดยเลือกด้านละ 10 คำ ที่เป็นคำทางบวกและทางลบอย่างละ 5 คำ รวมทั้งหมด 20 คำ มาใช้ในแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย (แสดงรายการคำที่ใช้ใน ตารางที่ 2)

2.2.2 นำคำทั้งหมด ไปเขียนคำสั่งลงในโปรแกรมทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย (Implicit Association Test) โดยได้เค้าโครงภาษาโปรแกรมมาจากทิพย์ภา หวนสุริยา (2547) การทดสอบนี้ทำงานบนโปรแกรม Inquisit 3.01 (2008) สามารถจับเวลาที่ใช้ในการตอบสนองได้เป็นหน่วยมิลลิวินาที โดยการทดสอบมีทั้งสิ้น 7 รอบ ดังรายละเอียดในตารางที่ 3 และภาพจำลองหน้าจอคอมพิวเตอร์ในการทดลองแต่ละรอบในภาพที่ 2

ตารางที่ 2

รายการคำที่ใช้ในแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัยที่ใช้ในการทดลอง

คำสรรพนาม		คำศัพท์แสดงความเชื่อมโยงกับตน			
คำที่หมายถึงตนเอง	คำที่หมายถึงผู้อื่น	ด้านอารมณ์-ความรู้สึก		ด้านการประเมิน	
		ทางบวก	ทางลบ	ทางบวก	ทางลบ
ฉัน	พวกเขา	ความจริง (truth)	ทุกข์ (agony)	ฉลาดเปรื่อง (smart)	โง่ (stupid)
ของฉัน	คนอื่น	รุ่งเรือง (glory)	ทารุณ (brutal)	สำเร็จ (success)	ล้มเหลว (failure)
ข้าพเจ้า	ผู้อื่น	สนุกสนาน (joy)	ซากศพ (corpse)	มีคุณค่า (valued)	ไร้ประโยชน์ (useless)
ตัวฉัน	เขา	โชคดี (lucky)	ทรมาน (torture)	ภูมิใจ (proud)	น่าเกลียด (ugly)
		สงบสุข (peace)	อาเจียน (vomit)	ซื่อสัตย์ (honest)	เหยียดหยาม (despise)

ตารางที่ 3

ขั้นตอนการทดสอบความเชื่อมโยงโดยนัย เรื่อง การเห็นคุณค่าแห่งตน

รอบที่	กดปุ่มด้วยมือซ้าย		กดปุ่มด้วยมือขวา
1	สรรพนามใช้แทนผู้อื่น	VS	สรรพนามใช้แทนตนเอง
2	คำทางลบ	VS	คำทางบวก
3 (ข้าม)	สรรพนามใช้แทนผู้อื่น+คำทางลบ	VS	สรรพนามใช้แทนตนเอง+คำทางบวก
4 (ทดสอบจริง)	สรรพนามใช้แทนผู้อื่น+คำทางลบ	VS	สรรพนามใช้แทนตนเอง+คำทางบวก
5	สรรพนามใช้แทนตนเอง	VS	สรรพนามใช้แทนผู้อื่น
6 (ข้าม)	สรรพนามใช้แทนตนเอง+คำทางลบ	VS	สรรพนามใช้แทนผู้อื่น+คำทางบวก
7 (ทดสอบจริง)	สรรพนามใช้แทนตนเอง+คำทางลบ	VS	สรรพนามใช้แทนผู้อื่น+คำทางบวก

ในการทดลองแต่ละรอบ คำที่เป็นสิ่งเร้าปรากฏขึ้นบนจอที่ละคำแบบสุ่ม แล้วให้ผู้ร่วมการทดลองกดปุ่ม “D” หรือ “K” เพื่อตอบให้เร็วที่สุดว่าเป็นคำประเภทใด โดยใช้คำที่เป็นสิ่งเร้า ได้แก่ คำสรรพนามและคำคุณศัพท์จากตารางที่ 3 เป็นตัวหนังสือสีดำ แบบ Cordia New ขนาด 64 points โดยชื่อหมวดซึ่งปรากฏบนมุมซ้าย-ขวาของจอ เป็นตัวอักษรตัวหนา แบบ Cordia New ขนาด 60 points โดยชื่อหมวดของคำสรรพนาม (สรรพนามใช้แทนตนเอง-สรรพนามใช้แทนผู้อื่น) ใช้ตัวอักษรสีน้ำเงิน ส่วนชื่อหมวดของชุดคำคุณศัพท์ (คำทางบวก-คำทางลบ) ใช้ตัวอักษรสีเขียว

ผู้ร่วมการทดลองครั้งหนึ่งของแต่ละเงื่อนไขทำการทดลองตามขั้นตอนใน ตารางที่ 4 นั่นคือ ทำการทดลองรอบที่ 1-2-3-4-5-6 และ 7 ตามลำดับ ส่วนผู้ร่วมการทดลองอีกครั้งหนึ่ง ทำการทดลองในรอบที่ 5-2-6 และ 7 ก่อน แล้วจึงทำรอบที่ 1-3 และ 4 เป็นลำดับต่อมา เพื่อถ่วงดุลเรื่องลำดับการนำเสนอสิ่งเร้าก่อน-หลังให้เท่าๆ กัน

เมื่อทำแบบทดสอบเสร็จแต่ละรอบ หน้าจอคอมพิวเตอร์จะแสดงผลตอบกลับต่อการตอบสนองของรอบนั้นๆ ซึ่งผลตอบกลับนั้นแสดงถึงร้อยละของการตอบสนองที่ถูกต้องและเวลาที่ใช้ในการตอบสนอง (มิลลิวินาที) จากนั้นผู้ร่วมการทดลองจึงจดบันทึกผลตอบกลับแต่ละรอบ จากหน้าจอคอมพิวเตอร์ ลงในแบบบันทึกที่ผู้วิจัยแจกให้ (ดูตัวอย่างในภาคผนวก ข.)

ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง คือ ผู้ที่ตอบแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัยโดยมีส่วนต่างของเวลาระหว่างรอบที่ตอบสนองต่อคำสรรพนามใช้แทนตนเองกับคำทางบวกและคำสรรพนามใช้แทนผู้อื่นกับคำทางลบ กับรอบที่ตอบสนองต่อคำสรรพนามใช้แทนตนเองกับคำทางลบและคำสรรพนามใช้แทนผู้อื่นกับคำทางบวกสูงตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 70 ขึ้นไป

ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ คือ ผู้ที่ตอบแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัยโดยมีส่วนต่างของเวลาระหว่างรอบที่ตอบสนองต่อคำสรรพนามใช้แทนตนเองกับคำทางบวกและคำสรรพนามใช้แทนผู้อื่นกับคำทางลบ กับรอบที่ตอบสนองต่อคำสรรพนามใช้แทนตนเองกับคำทางลบและคำสรรพนามใช้แทนผู้อื่นกับคำทางบวกต่ำตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 30 ลงมา

ภาพจำลองหน้าจอกอมพิวเตอร์ในรอบที่ 1

กด "D" เมื่อ หมายถึงผู้อื่น	กด "K" เมื่อ หมายถึงตนเอง
ฉัน	

กด "D" เมื่อ หมายถึงผู้อื่น	กด "K" เมื่อ หมายถึงตนเอง
ผู้อื่น	

ภาพจำลองหน้าจอกอมพิวเตอร์ในรอบที่ 2

กด "D" เมื่อ เป็นคำทางลบ	กด "K" เมื่อ เป็นคำทางบวก
ปราดเปรื่อง	

กด "D" เมื่อ เป็นคำทางลบ	กด "K" เมื่อ เป็นคำทางบวก
โง่	

ภาพจำลองหน้าจอกอมพิวเตอร์ในรอบที่ 3 และ 4

กด "D" เมื่อ หมายถึงผู้อื่น หรือคำทางลบ	กด "K" เมื่อ หมายถึงตนเอง หรือคำทางบวก
ฉัน	

กด "D" เมื่อ หมายถึงผู้อื่น หรือคำทางลบ	กด "K" เมื่อ หมายถึงตนเอง หรือคำทางบวก
ปราดเปรื่อง	

ภาพจำลองหน้าจอกอมพิวเตอร์ในรอบที่ 5

กด "D" เมื่อ หมายถึงตนเอง	กด "K" เมื่อ หมายถึงผู้อื่น
ฉัน	

กด "D" เมื่อ หมายถึงตนเอง	กด "K" เมื่อ หมายถึงผู้อื่น
ผู้อื่น	

ภาพจำลองหน้าจอกอมพิวเตอร์ในรอบที่ 6 และ 7

กด "D" เมื่อ หมายถึงตนเอง หรือคำทางลบ	กด "K" เมื่อ หมายถึงผู้อื่น หรือคำทางบวก
ฉัน	

กด "D" เมื่อ หมายถึงตนเอง หรือคำทางลบ	กด "K" เมื่อ หมายถึงผู้อื่น หรือคำทางบวก
ปราดเปรื่อง	

นำแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย เรื่อง การเห็นคุณค่าแห่งตน ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2551 จำนวน 30 คน เป็นเพศชาย 10 คน เพศหญิง 20 คน อายุเฉลี่ย 18.53 ปี และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยทดสอบค่าที (t -test) ของกลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยกลุ่มสูงคือผู้ที่มีส่วนต่างของเวลาจากแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัยอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 70 ขึ้นไป ซึ่งมีส่วนต่างของเวลา 291.04 ถึง 520 มิลลิวินาที และกลุ่มต่ำคือผู้ที่มีส่วนต่างของเวลาจากแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัยอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 30 ลงมา ซึ่งมีส่วนต่างของเวลา 15 ถึง 218.60 มิลลิวินาที พบว่า แบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย เรื่อง การเห็นคุณค่าแห่งตน สามารถจำแนกคนที่มีการเห็นคุณค่าแห่งตนสูงและเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$t(15) = 8.77, p < .001$ (หนึ่งหาง)] ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4

เปรียบเทียบส่วนต่างของเวลา จากแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย ของผู้ที่มีส่วนต่างของเวลาสูงและผู้ที่มีส่วนต่างของเวลาต่ำ

ระดับการเห็นคุณค่าแห่งตน	n	M	SD	t
เห็นคุณค่าแห่งตนสูง	8	351.63	75.53	8.77***
เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ	9	68.00	57.61	

*** $p < .001$, หนึ่งหาง.

ค่า t จากตาราง คือ ค่า t ที่วิเคราะห์โดยไม่แยกความแปรปรวน

- เครื่องมือที่ใช้ในการชี้แนะ** เป็นใบงานเพื่อเรียงประโยคจากคำที่ผู้วิจัยกำหนดให้ สร้างขึ้นตามแนวทางของ Stone และ Cooper (2003) เพื่อจัดกระทำการชี้แนะในเงื่อนไขการชี้แนะทั้ง 3 เงื่อนไข ได้แก่ ชี้แนะด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ ชี้แนะด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจและชี้แนะด้วยคำที่เป็นกลาง คำที่ใช้ในประโยคได้มาจากการเก็บข้อมูลความคิดเห็นของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 33 คน โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด (ดูตัวอย่างในภาคผนวก ข.) เพื่อหาคำที่จะนำมาใช้ในขั้นตอนการชี้แนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การหาคำเพื่อจะนำมาเรียงเป็นประโยค

- ก. ให้กลุ่มตัวอย่างเขียนคำที่คิดว่า มีความหมายเกี่ยวข้องกับ “ความมีน้ำใจ” ในการถามความคิดเห็นเพื่อหาคำที่จะนำมาขึ้นในเงื่อนไข “ถูกขึ้นนำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ”
- ข. ให้กลุ่มตัวอย่างเขียนคำที่คิดว่า เป็นคุณลักษณะที่ดี ฟังจะมีในแต่ละบุคคล และเป็นคำอื่นๆ ที่มีความหมายไม่เกี่ยวข้องกับ “ความมีน้ำใจ” ในการถามความคิดเห็นเพื่อหาคำที่จะนำมาขึ้นในเงื่อนไข “ถูกขึ้นนำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ”
- ค. ให้กลุ่มตัวอย่างเขียนคำที่คิดว่า เป็นคุณลักษณะที่บุคคลควรจะมี ถ้ามีมากหรือน้อยเกินไปก็จะเป็นผลดีและเป็นคำที่ไม่ปรากฏในข้อ ก. และ ข. ในการถามความคิดเห็นเพื่อหาคำที่จะนำมาขึ้นในเงื่อนไข “ถูกขึ้นนำด้วยคำที่เป็นกลาง”

3.2 รวบรวมคำศัพท์ที่ได้จากข้อ 3.1 มาจัดหมวดหมู่ รวมคำที่มีความหมายคล้ายคลึงไว้

ด้วยกัน เรียงลำดับจากคำที่มีความถี่สูงสุดไปหาคำที่มีความถี่ต่ำสุด แล้วคัดเลือกคำที่มีความถี่สูงเป็น 4 อันดับแรกมาใช้ในมาตร (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ซ.)

- ได้คำที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจทั้งหมด 35 คำ คำที่จะนำมาใช้ในมาตรจริงมี 3 คำ ได้แก่ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตากรุณา และช่วยเหลือ รวมกับคำว่า “มีน้ำใจ” อีก 1 คำ เป็น 4 คำ
- ได้คำที่ไม่เกี่ยวข้องทั้งหมด 41 คำ คำที่จะนำมาใช้ในมาตรจริงมี 4 คำ ได้แก่ ซื่อสัตย์ กตัญญู รับผิดชอบ และให้เกียรติผู้อื่น
- ได้คำที่เป็นกลางทั้งหมด 28 คำ คำที่จะนำมาใช้ในมาตรจริงมี 4 คำ ได้แก่ มุ่งมั่น เชื้อมั่น ในตนเอง ประหยัด และจริงจัง

เมื่อได้คำที่จะนำมาใช้ในการขึ้นนำแล้วจึงจัดพิมพ์เป็นใบงาน โดยใช้กระดาษขนาด A4 (กว้าง 21 ซม. × ยาว 29.7 ซม.) ใบงานแต่ละใบมีแบบฝึกหัดเพื่อให้จัดเรียงประโยคให้ถูกต้อง อยู่ 8 ข้อ (ดูตัวอย่างในภาคผนวก ฉ.) ประกอบด้วยประโยคลง 4 ข้อ ได้แก่

- ดั่ง ร้อง เสียง เพลง นักร้อง (นักร้อง ร้อง เพลง เสียง ดัง)
- ดินสอ สวย จึง แหลม จะ เขียน (ดินสอ แหลม จึง จะ เขียน สวย)
- เจริญ ช่วย ปุ๋ย ให้ เตบโต ต้นไม้ (ปุ๋ย ช่วย ให้ ต้นไม้ เจริญ เตบโต)
- พระจันทร์ กลม คีน เต็ม นี้ โต ดวง (คีน นี้ พระจันทร์ กลม โต เต็ม ดวง)

และประโยคเป้าหมาย 4 ประโยค ซึ่งแตกต่างกันไปตามเงื่อนไขการขึ้นนำทั้งสาม ดังนี้

เงื่อนไขที่ 1 ชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ

- น้ำใจ เป็น มี ฉันท คน (ฉันทเป็นคนมีน้ำใจ)
- สำคัญ เป็น สิ่ง การ ผู้อื่น ช่วยเหลือ (การช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญ)
- ดี ที่ เอื้อเพื่อ ความ เผื่อแผ่ สิ่ง เป็น (ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่เป็นสิ่งที่ดี)
- เมตตา เรา มี ความ กรุณา ควร (เราควรมีความเมตตากรุณา)

เงื่อนไขที่ 2 ชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ

- ชื่อสัตย์ เป็น ฉันท คน (ฉันทเป็นคนชื่อสัตย์)
- กตัญญู เป็น สิ่ง ความ สำคัญ (ความกตัญญูเป็นสิ่งสำคัญ)
- ดี ที่ ให้เกียรติ การ ผู้อื่น สิ่ง เป็น (การให้เกียรติผู้อื่นเป็นสิ่งที่ดี)
- รับผิดชอบ เรา มี ความ ควร (เราควรมีความรับผิดชอบ)

เงื่อนไขที่ 3 ชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้อง

- มุ่งมั่น เป็น ฉันท คน (ฉันทเป็นคนมุ่งมั่น)
- สำคัญ เป็น การ สิ่ง ตนเอง ใน เชื้อมั่น (การเชื่อมั่นในตนเองเป็นสิ่งสำคัญ)
- ดี ที่ ประหยัด การ สิ่ง เป็น (การประหยัดเป็นสิ่งที่ดี)
- จริงจัง เรา คน เป็น ควร (เราควรเป็นคนจริงจัง)

4. แบบสอบถามความสำคัญและความมั่นใจในคุณลักษณะ พัฒนาจากแบบสอบถามคุณลักษณะของตน (Self-Attribute Questionnaire หรือ SAQ) ฉบับสั้น ของ Pelham และ Swann (1989) เพื่อวัดความมั่นใจและการให้ความสำคัญต่อความมีน้ำใจ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่จะนำมาใช้ในขั้นตอนการชี้นำในการวิจัยครั้งนี้ การพัฒนา มาตรวัดความสำคัญและความมั่นใจในคุณลักษณะ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 นำแบบสอบถามคุณลักษณะของตนที่ Pelham และ Swann ได้สร้างไว้จำนวน 4 ข้อ ซึ่งในแต่ละข้อประกอบด้วยคำที่แสดงถึงคุณลักษณะอยู่ 5 คำ มาแปลเป็นภาษาไทย ตัดส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ออก คือส่วนที่ให้เปรียบเทียบคุณลักษณะที่ตนเองมีกับคนอื่น ๆ และส่วนที่คิดว่าตนเองมีคุณลักษณะนั้นตรงกับอุดมคติมากเพียงใด ให้เหลือเพียงข้อคำถามที่วัดความมั่นใจและการเห็นความสำคัญของคุณลักษณะต่างๆ เท่านั้น

4.2 นำคำที่แสดงถึงคุณลักษณะทั้ง 12 คำ ที่ได้จากขั้นตอน 3.3 มารวมกับคำในมาตรเดิมที่มี 4 ข้อ ข้อละ 5 คำ ได้แก่ ความรู้-ความสามารถทางวิชาการ ทักษะทางสังคม พรสวรรค์ ทางศิลปะ ทักษะทางกีฬา และรูปร่างหน้าตาน่าดึงดูด รวมเป็น 17 คำ มาสร้าง มาตราวัด ความสำคัญและความมั่นใจในคุณลักษณะ โดยเป็นมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert scale) 7 ช่วง ตั้งแต่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด ไปจนถึง 7 หมายถึง มากที่สุด (ดูตัวอย่างใน ภาคผนวก ญ.)

4.3 นำมาตราวัดความสำคัญและความมั่นใจในคุณลักษณะ ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2551 จำนวน 80 คน เป็นเพศชาย 32 คน เพศหญิง 48 คน อายุเฉลี่ย 19.56 ปี และนำข้อมูลที่ได้มา ทดสอบค่าที่ (*t*) โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงและผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ที่ได้ผ่านการทำมาตราวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรงมาแล้ว จาก ข้อ 2.1.3 พบว่า ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง มีความมั่นใจในคุณลักษณะความมีน้ำใจ ของตน ($M = 6.19, SD = .57$) มากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ($M = 5.07, SD = .78$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$t(42) = 5.48, p < .001$ (หนึ่งหาง)] และผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง ให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะความมีน้ำใจ ($M = 6.60, SD = .30$) มากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ($M = 6.45, SD = .28$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t(42) = 1.66, ns$) ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5

เปรียบเทียบคะแนนความมั่นใจและการให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจ จำแนกตามการเห็นคุณค่าแห่งตน

	การเห็นคุณค่าแห่งตน	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>
ความมั่นใจในความมีน้ำใจ	เห็นคุณค่าแห่งตนสูง	23	6.19	0.57	5.48***
	เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ	21	5.07	0.78	
ความสำคัญของความมีน้ำใจ	เห็นคุณค่าแห่งตนสูง	23	6.60	0.30	1.66
	เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ	21	6.45	0.28	

*** $p < .001$, หนึ่งหาง.

5. **กระดาษสำหรับเขียนเรียงความ** เป็นกระดาษขนาด A4 (กว้าง 21 ซม. × ยาว 29.7 ซม.) ที่มีข้อความหัวกระดาษว่า “นโยบายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นสิ่งที่ควรกระทำ” และมีบรรทัดที่เว้นว่างไว้เพื่อให้เขียนเรียงความ จำนวน 20 บรรทัด (ดูตัวอย่างในภาคผนวก ก.)
6. **มาตรวัดการรับรู้โอกาสเลือก** มาตรนี้สร้างขึ้นเพื่อตรวจสอบว่าผู้ร่วมการทดลองเขียนเรียงความด้วยความรู้สึกที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่จัดกระทำ (Manipulated check) โดยเป็นมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert scale) 7 ช่วง ตั้งแต่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด ไปจนถึง 7 หมายถึง มากที่สุด ประกอบด้วยข้อกระทงที่ถามความรู้สึกเกี่ยวกับโอกาสในการเลือกเขียนเรียงความรวมทั้งสิ้นจำนวน 5 ข้อ (ดูตัวอย่างในภาคผนวก ก.)

ขั้นตอนการทดลองและการเก็บข้อมูล

ขั้นแรก

ส่งจดหมายขออนุญาตทำการทดลองให้แก่มหาวิทยาลัย (แสดงในภาคผนวก ส.)

แจกมาตรวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรง ให้นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เรียนวิชาจิตวิทยาทั่วไป 3800101 พร้อมทั้งขอชื่อ เบอร์โทรศัพท์ และเวลาว่างแก่ผู้วิจัย เพื่อใช้ในการนัดหมายมาเข้าร่วมการทดลองต่อไป

นัดหมายวันและเวลากับนิสิตทุกคน เพื่อไปทำแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย เรื่องการเห็นคุณค่าแห่งตน มาตรวัดเจตคติต่อนโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และมาตรวัดความสำคัญและความมั่นใจในคุณลักษณะ ที่ห้องคอมพิวเตอร์สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารจุฬาพัฒน์ 4 ชั้น 3

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นผู้ร่วมการทดลอง เฉพาะผู้ที่ปฏิบัติตามเงื่อนไข 2 ข้อดังนี้

1. ได้คะแนนจากการประเมินเจตคติต่อ “นโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษา และทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 0
2. เป็นผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงหรือเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ จากการวัดโดยเครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าแห่งตน โดยมีคะแนนจากเครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรงและโดยนัยตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 71 ขึ้นไป หรือเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 30 ลงมา

จากนั้นโทรศัพท์ติดต่อนัดเวลาตามที่นิสิตสะดวกเพื่อเข้าร่วมการทดลองขั้นต่อไป

ขั้นที่สอง

1. เมื่อผู้ร่วมการทดลองมาถึง สุ่มผู้ร่วมการทดลองเข้าสู่ 1 ใน 2 เงื่อนไข ดังต่อไปนี้
เงื่อนไขที่ 1 รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกต่ำ

ผู้วิจัยบอกแก่ผู้ร่วมการทดลองว่า “เนื่องจากในการสำรวจความคิดเห็น ต่อ นโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและลดทุนยกเว้นค่าเล่าเรียน สำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในครั้งก่อน พบว่า นิสิตส่วนมากไม่เห็นด้วยกับนโยบายนี้และให้เหตุผลมาอย่างมากมาย ในการสำรวจครั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยจึงต้องการทราบข้อดีหรือประโยชน์ของ นโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับ นิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์บ้าง ให้น้องพยายามหาเหตุผลมาเขียนเพื่อสนับสนุน หัวข้อ ต่อไปนี้จะคะ

ขั้นตอนต่อไปน้องต้องเขียนเรียงความซึ่งมีความยาวประมาณหนึ่ง หน้ากระดาษ เพื่อให้เหตุผลสนับสนุนการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและการลดทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เมื่อเขียน เรียงความเสร็จให้น้องเขียนชื่อและนามสกุลของตัวเองลงในส่วนท้ายของ กระดาษด้วย เพราะอาจมีการนำเรียงความบางฉบับไปเผยแพร่ในภายหลัง” และ เน้นย้ำในช่วงการเขียนเรียงความอีก 2-3 ครั้งว่า “อย่าลืมว่า เรียงความที่เขียน ต้องมีเนื้อหาสนับสนุนการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษานะคะ” เพื่อให้ผู้ร่วม การทดลองรู้สึกว่าคุณถูกบังคับให้เขียนเรียงความ

เงื่อนไขที่ 2 รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง

ผู้วิจัยบอกแก่ผู้ร่วมการทดลองว่า “เนื่องจากในการสำรวจความคิดเห็น ต่อ นโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและลดทุนยกเว้นค่าเล่าเรียน สำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในครั้งก่อน พบว่า นิสิตส่วนมากไม่เห็นด้วยกับนโยบายนี้และให้เหตุผลมาอย่างมากมาย ในการสำรวจครั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยจึงต้องการทราบข้อดีหรือประโยชน์ของ นโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับ นิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์บ้าง ให้น้องพยายามหาเหตุผลมาเขียนเพื่อสนับสนุน หัวข้อ ต่อไปนี้ นะคะ

ขั้นตอนต่อไปที่จะขอความร่วมมือให้น้องช่วยเขียนเรียงความซึ่งมีความ ยาวประมาณหนึ่งหน้ากระดาษ เพื่อให้เหตุผลสนับสนุนการลดจำนวนทุนอุดหนุน การศึกษาและการลดทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ น้องมีสิทธิ์เลือกที่จะเขียนหรือไม่เขียนก็ได้ แต่พี่อยากขอความร่วมมือจากน้อง ให้ช่วยเขียนให้พื้หน่อยนะคะ (เว้นจังหวะเพื่อรอการตอบรับหรือถามความ ยินยอมจากผู้ร่วมการทดลอง) และเมื่อเขียนเรียงความเสร็จให้น้องเขียนชื่อและ นามสกุลของตัวเองลงในส่วนท้ายของกระดาษด้วย เพราะอาจมีการนำ เรียงความบางฉบับไปเผยแพร่ในภายหลัง” โดยไม่มีการเน้นย้ำให้ผู้ร่วมการ ทดลองรู้สึกว่าคุณถูกบังคับให้เขียนเรียงความ

2. ผู้ร่วมการทดลองได้รับกระดาษสำหรับเขียนเรียงความ และเริ่มเขียนเรียงความ
3. เมื่อผู้ร่วมการทดลองเขียนเรียงความเสร็จ ผู้วิจัยจึงเก็บกระดาษสำหรับเขียน เรียงความ และชี้แจงแก่ผู้ร่วมการทดลองว่า

“ต่อไป น้องจะได้รับแบบทดสอบความสามารถด้านการใช้ภาษา ในงานที่ได้รับจะ ประกอบด้วย ประโยคทั้งหมด 8 ประโยค ให้น้องเรียงคำที่มีอยู่แต่ละข้อให้เป็นประโยคที่ ถูกต้องตามหลักภาษาและได้ใจความอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และกรุณาทำให้ครบทุกข้อ” และสุ่มผู้ร่วมการทดลองเข้าสู่ 1 ใน 3 เงื่อนไข ดังต่อไปนี้

เงื่อนไขที่ 1 ชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ ผู้ร่วมการทดลองได้รับใบงานที่มี แบบฝึกหัดเพื่อให้จัดเรียงประโยคให้ถูกต้อง อยู่ 8 ข้อ ประกอบด้วยประโยคลง 4 ประโยค ได้แก่

- ดั่ง ร้อง เสียง เพลง นักร้อง (นักร้อง ร้อง เพลง เสียง ดัง)
- ดินสอ สวย จิ้ง แหลม จะ เขียน (ดินสอ แหลม จิ้ง จะ เขียน สวย)
- เจริญ ช่วย ป่วย ให้ เติบโต ต้นไม้ (ป่วย ช่วย ให้ ต้นไม้ เจริญ เติบโต)
- พระจันทร์ มี กลม คีน เต็ม นี้ โต ดวง (คีน นี้ มี พระจันทร์ กลม โต เต็ม ดวง)

และประโยคเป้าหมาย 4 ประโยค

- น้ำใจ เป็น มี ฉ้น คน (ฉ้นเป็นคนมีน้ำใจ)
- สำคัญ เป็น สิ่ง การ ผู้อื่น ช่วยเหลือ (การช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญ)
- ดี ที่ เอื้อเพื่อ ความ เผื่อแผ่ สิ่ง เป็น (ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่เป็นสิ่งที่ดี)
- เมตตา เรา มี ความ กรุณา ควร (เราควรมีความเมตตากรุณา)

เงื่อนไขที่ 2 ชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับควมมีน้ำใจ ผู้ร่วมการทดลองได้รับใบงานที่มีแบบฝึกหัดเพื่อให้จัดเรียงประโยคให้ถูกต้อง อยู่ 8 ข้อ ประกอบด้วยประโยคลง 4 ประโยค เช่นเดียวกับเงื่อนไขแรก และประโยคเป้าหมาย 4 ประโยค ดังนี้

- ชื่อสัตย์ เป็น ฉ้น คน (ฉ้นเป็นคนชื่อสัตย์)
- กตัญญู เป็น สิ่ง ความ สำคัญ (ความกตัญญูเป็นสิ่งสำคัญ)
- ดี ที่ ให้เกียรติ การ ผู้อื่น สิ่ง เป็น (การให้เกียรติผู้อื่นเป็นสิ่งที่ดี)
- รับผิดชอบ เรา มี ความ ควร (เราควรมีความรับผิดชอบ)

เงื่อนไขที่ 3 ชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง ผู้ร่วมการทดลองได้รับใบงานที่มีแบบฝึกหัดเพื่อให้จัดเรียงประโยคให้ถูกต้อง อยู่ 8 ข้อ ประกอบด้วยประโยคลง 4 ประโยค เช่นเดียวกับเงื่อนไขแรกและเงื่อนไขที่ 2 และประโยคเป้าหมาย 4 ประโยค ดังนี้

- มุ่งมั่น เป็น ฉ้น คน (ฉ้นเป็นคนมุ่งมั่น)
- สำคัญ เป็น การ สิ่ง ตนเอง ใน เชื้อมั่น (การเชื่อมั่นในตนเองเป็นสิ่งสำคัญ)
- ดี ที่ ประหยัด การ สิ่ง เป็น (การประหยัดเป็นสิ่งที่ดี)
- จริงจัง เรา คน เป็น ควร (เราควรเป็นคนจริงจัง)

4. เมื่อผู้ร่วมการทดลองจัดเรียงประโยคเสร็จแล้ว ผู้วิจัยจึงแจกมาตรวัดเจตคติต่อนโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ให้ผู้ร่วมการทดลองประเมินอีกครั้ง ก่อนจะเสร็จสิ้นการทดลอง

ผู้วิจัยให้ผู้ร่วมการทดลองประเมินมาตรฐานวัดการรับรู้ทางเลือก เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ร่วมการทดลองเขียนเรียงความด้วยความรู้สึกที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่จัดกระทำ

5. เมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ร่วมการทดลองและเฉลยจุดประสงค์ของการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เอส พี เอส เอส ฟอว์ วินโดวส์ (SPSS for Windows) ในการคำนวณและวิเคราะห์ค่าสถิติ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 2 ทาง (Two-way Analysis of Variance) คือ 2 (การเห็นคุณค่าแห่งตน: เห็นคุณค่าแห่งตนสูง, เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ) x 4 (เงื่อนไขการทดลอง: รับรู้โอกาสเลือกต่ำและถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง, รับรู้โอกาสเลือกสูงและถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง, รับรู้โอกาสเลือกสูงและถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้อง, รับรู้โอกาสเลือกสูงและถูกชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้อง) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance) วิเคราะห์การเปรียบเทียบ (Contrast) และวิเคราะห์สถิติที่ (t)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ผลการวิจัย

ในการศึกษาผลของการรับรู้โอกาสเลือก การเห็นคุณค่าแห่งตนและการชี้แนะ ต่อความไม่คลั่งจองของปัญญาขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของผู้ร่วมการทดลอง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เบื้องต้น

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยทดสอบด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-way ANOVA) เพื่อทดสอบอิทธิพลของการเห็นคุณค่าแห่งตน การรับรู้โอกาสเลือกและการชี้แนะ ต่อความไม่คลั่งจองของปัญญา และทดสอบอิทธิพลหลักและปฏิสัมพันธ์แบบสองทางระหว่างการเห็นคุณค่าแห่งตนและการรับรู้โอกาสเลือกและการชี้แนะ เมื่อพบปฏิสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทดสอบการเปรียบเทียบต่าง (Contrast) เพื่อใช้เปรียบเทียบอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวหนึ่งในระดับที่แตกต่างกันของตัวแปรอิสระตัวที่สอง การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance) นอกจากนี้ยังใช้สถิติที (t) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างในการให้คะแนนความมั่นใจในความมีน้ำใจของตนเองของการให้ความสำคัญต่อความมีน้ำใจของกลุ่มตัวอย่างที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงหรือต่ำ

ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการอ่านผลการวิเคราะห์ข้อมูล ขอใช้สัญลักษณ์ในการแทนความหมายต่างๆ ดังนี้

N	หมายถึง จำนวนตัวอย่างทั้งหมด
n	หมายถึง จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม
M	หมายถึง ค่ามัธยฐานเลขคณิต
SD	หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

MSE	หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อนของผลบวกยกกำลังสองหารด้วย <u>ชั้น</u> แห่ง ความเป็นอิสระ (Mean square error)
df	หมายถึง <u>ชั้น</u> แห่งความเป็นอิสระ (Degrees of freedom)
p	หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
F	หมายถึง ค่าสถิติเอฟ
t	หมายถึง ค่าสถิติที
HSE	หมายถึง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง
LSE	หมายถึง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ
HC	หมายถึง ผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูงในการเขียนเรียงความ
LC	หมายถึง ผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกต่ำในการเขียนเรียงความ
RV	หมายถึง ผู้ที่ถูกชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้อง
IR	หมายถึง ผู้ที่ถูกชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้อง
NT	หมายถึง ผู้ที่ถูกชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของผู้ร่วมการทดลอง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ลงทะเบียนเรียนในวิชา 3800101 จิตวิทยาทั่วไป ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2551 จำนวน 345 คน จำแนกจากการทำแบบสอบถามการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรง เป็นผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงจำนวน 110 คน (มีคะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 70 ขึ้นไป) และเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำมีจำนวน 103 คน (มีคะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 30 ลงมา) และเมื่อนัดหมายในวันต่อไป เพื่อมาทำแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย เรื่อง การเห็นคุณค่าแห่งตน มีนิติตมาทำแบบทดสอบจำนวน 332 คน พบว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงมีจำนวน 136 คน (มีคะแนนความต่างของเวลาตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 70 ขึ้นไป) และผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำมีจำนวน 99 คน (มีคะแนนความต่างของเวลาตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 30 ลงมา)

เมื่อนำผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงหรือต่ำจากแบบสอบถามการเห็นคุณค่าแห่งตนและแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย เรื่อง การเห็นคุณค่าแห่งตน มาเปรียบเทียบเพื่อหาผู้ที่มีการเห็นคุณค่าแห่งตนสูงจากการวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรงและโดยนัยหรือผู้ที่มีการเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำจากการวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรงและโดยนัย พบว่า มีผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงและผู้

ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำจำนวน 145 คน เป็นผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงจำนวน 80 คน และผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำจำนวน 65 คน แต่เนื่องจากการทดลองนี้ต้องการผู้ร่วมการทดลองที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงและต่ำจำนวนเท่าๆ กัน จึงตัดผู้ร่วมการทดลองบางคนออกโดยการสุ่ม โดยสุ่มตัดผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงออกไปจำนวน 20 คน และผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำจำนวน 5 คน ทำให้เหลือผู้ร่วมการทดลองทั้งหมด 120 คน เป็นผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงจำนวน 60 คน และผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำจำนวน 60 คน มีอายุระหว่าง 17 – 22 ปี ($M = 18.67, SD = 0.77$) ซึ่งทั้งหมดนี้มีคะแนนเจตคติในทางลบต่อ “นโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์” ($M = -2.10, SD = 0.56$) ลักษณะของกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6

ลักษณะทั่วไปของผู้เข้าร่วมการทดลอง

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	หญิง	98	81.70
	ชาย	22	18.30
อายุ	17 ปี	2	1.70
	18 ปี	52	43.30
	19 ปี	53	44.20
	20 ปี	11	9.20
	21 ปี	1	.80
	22 ปี	1	.80
ชั้นปีการศึกษา	ชั้นปีที่ 1	62	51.60
	ชั้นปีที่ 2	56	46.70
	ชั้นปีที่ 4	2	1.70

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เบื้องต้น

ผลการทดสอบการจัดกระทำกับตัวแปร

จากการตรวจสอบว่าผู้ร่วมการทดลองรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกในการเขียนเรียงความสูงหรือต่ำตามเงื่อนไขที่สุ่มให้เข้าการทดลอง ปรากฏว่าผู้ร่วมการทดลองที่ถูกจัดกระทำให้อยู่ในเงื่อนไขรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกในการเขียนเรียงความสูงประเมินว่าตนมีโอกาสเลือกในการเขียนเรียงความ ($M = 4.77, SD = 0.46$) สูงกว่าผู้ร่วมการทดลองที่ถูกจัดกระทำให้อยู่ในเงื่อนไขรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกในการเขียนเรียงความต่ำ ($M = 2.23, SD = 0.63$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$t(39.73) = 20.15, p < .001$ (หนึ่งหาง)] ดังรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7

ผลการทดสอบค่าสถิติที (t) ของคะแนนการรับรู้โอกาสเลือกในการเขียนเรียงความของผู้ร่วมการทดลอง

การรับรู้โอกาสเลือก	n	M	SD	t
HC	90	4.77	0.46	20.15***
LC	30	2.23	0.63	

*** $p < .001$, หนึ่งหาง.

ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนเจตคติก่อนเขียนเรียงความของผู้ร่วมการทดลองทั้ง 8 เงื่อนไข โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance) พบว่า แต่ละเงื่อนไขมีคะแนนเจตคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ข.)

คะแนนเจตคติก่อนเขียนเรียงความ คะแนนเจตคติหลังเขียนเรียงความ และคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปของกลุ่มตัวอย่าง แสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8

แสดงคะแนนเจตคติก่อนเขียนเรียงความ คะแนนเจตคติหลังเขียนเรียงความ และคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนแปลงไป จำแนกตามเงื่อนไขการรับรู้โอกาสเลือกและการชี้แนะ และการเห็นคุณค่าแห่งตน

เงื่อนไขการทดลอง	n	คะแนนเจตคติ					
		ก่อนเขียนเรียงความ		หลังเขียนเรียงความ		คะแนนเจตคติที่เปลี่ยนแปลงไป	
		M	SD	M	SD	M	SD
LC_NT (n = 30)							
- HSE	15	-2.11	0.74	-1.97	0.44	0.14	0.59
- LSE	15	-2.03	0.74	-1.69	0.96	0.34	0.52
รวมผู้ที่รับรู้ว่าคุณมีโอกาเลือกต่ำ	30	-2.07	0.73	-1.83	0.75	0.24	0.56
HC_NT (n = 30)							
- HSE	15	-1.87	0.51	-1.27	0.44	0.60	0.70
- LSE	15	-2.09	0.63	-1.19	0.59	0.90	0.87
HC_RV (n = 30)							
- HSE	15	-2.12	0.39	-0.88	0.66	1.24	0.76
- LSE	15	-2.20	0.47	-1.53	0.46	0.67	0.59
HC_IR (n = 30)							
- HSE	15	-2.24	0.51	-1.72	0.49	0.52	0.52
- LSE	15	-2.16	0.49	-0.93	0.90	1.23	0.73
รวมผู้ที่รับรู้ว่าคุณมีโอกาเลือกสูง	90	-2.11	0.50	-1.25	0.67	0.86	0.74
รวมทั้งหมด	120	-2.10	0.56	-1.40	0.70	0.70	0.66

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 9 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไป พบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าแห่งตนกับเงื่อนไขการรับรู้โอกาสเลือกและการขึ้นนำมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F(3, 112) = 4.80, p < .01$) และพบว่า ผลหลักของการรับรู้โอกาสเลือกและการขึ้นนำมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F(3, 112) = 6.80, p < .001$)

ตารางที่ 9

การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไป

แหล่งความแปรปรวน	df	F	p
การเห็นคุณค่าแห่งตน (A)	1	1.69	.197
การรับรู้โอกาสเลือกและการขึ้นนำ (B)	3	6.80***	.000
A X B	3	4.80**	.004
ความคลาดเคลื่อน	112	(0.45)	

หมายเหตุ ค่าตัวเลขในวงเล็บเป็นค่า MSE

Levene's Test = $F(7, 112) = 0.88, ns$

** $p < .01$, *** $p < .001$.

สมมติฐานข้อที่ 1 เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังถูกขึ้นนำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปในตารางที่ 9 จึงทดสอบต่อด้วยการเปรียบเทียบ ผลทดสอบการเปรียบเทียบของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไป พบว่า เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติ ($M = 1.24, SD = 0.76$) มากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ($M = 0.67, SD = 0.59$) ภายหลังถูกขึ้นนำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F(1, 112) = 5.49, p < .05$.) ดังผลการทดสอบการเปรียบเทียบที่แสดงในตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1

ตารางที่ 10

การทดสอบการเปรียบเทียบของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไป

แหล่งความแปรปรวน	df	F	p
รับรู้โอกาสเลือกต่ำ ถูกชี้นำด้วยค่าที่เป็นกลาง - HSE vs LSE	1	0.66	.417
รับรู้โอกาสเลือกสูง ถูกชี้นำด้วยค่าที่เป็นกลาง - HSE vs LSE	1	1.49	.224
รับรู้โอกาสเลือกสูง ถูกชี้นำด้วยค่าที่เกี่ยวข้อง - HSE vs LSE	1	5.49*	.021
รับรู้โอกาสเลือกสูง ถูกชี้นำด้วยค่าที่ไม่เกี่ยวข้อง - HSE vs LSE	1	8.43**	.004
เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ - HC_RV vs HC_IR	1	5.25*	.024
เห็นคุณค่าแห่งตนสูง - HC_RV vs HC_IR	1	8.73**	.004
ความคลาดเคลื่อน	112	(0.45)	

หมายเหตุ HSE หมายถึง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง LSE หมายถึง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ HC หมายถึง ผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง LC หมายถึง ผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำ NT หมายถึง ถูกชี้นำด้วยค่าที่เป็นกลาง RV หมายถึง ถูกชี้นำด้วยค่าที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ IR หมายถึง ถูกชี้นำด้วยค่าที่ไม่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ ตัวเลขในวงเล็บเป็นค่า MSE

* $p < .05$. ** $p < .01$.

สมมติฐานข้อที่ 2 เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง ภายหลังถูกชี้นำด้วยค่าที่ไม่เกี่ยวข้องกันกับเจตคตินั้น

จากตารางที่ 8 เมื่อพิจารณาค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปของผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูงและถูกชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคติ จะเห็นได้ว่า ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำมีคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปในตารางที่ 9 จึงทดสอบต่อด้วยการเปรียบเทียบ ผลทดสอบการเปรียบเทียบของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปพบว่า เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติ ($M = 1.23, SD = 0.73$) มากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง ($M = 0.52, SD = 0.52$) ภายหลังถูกชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$F(1, 112) = 8.43, p < .01$] ดังผลการทดสอบการเปรียบเทียบที่แสดงในตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2

สมมติฐานข้อที่ 3 เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติภายหลังถูกชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคติมากกว่าภายหลังถูกชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น

จากตารางที่ 8 เมื่อพิจารณาค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปของผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง จะเห็นได้ว่า ผู้ที่ถูกชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ มีคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปมากกว่าผู้ที่ถูกชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปในตารางที่ 9 จึงทดสอบต่อด้วยการเปรียบเทียบ ผลทดสอบการเปรียบเทียบของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปพบว่า ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงที่ถูกชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น ($M = 1.24, SD = 0.76$) เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง เปลี่ยนเจตคติ มากกว่าผู้ที่ถูกชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น ($M = 0.52, SD = 0.52$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$F(1, 112) = 8.73, p < .01$] ดังผลการทดสอบการเปรียบเทียบที่แสดงในตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 3

สมมติฐานข้อที่ 4 เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมี
โอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติภายหลังถูกชี้้นำด้วยคำที่ไม่
เกี่ยวข้องกับเจตคติมากกว่าภายหลังถูกชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น

จากตารางที่ 8 เมื่อพิจารณาค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปของผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง จะเห็นได้ว่า ผู้ที่ถูกชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ มีคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปมากกว่าผู้ที่ถูกชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปในตารางที่ 9 จึงทดสอบต่อด้วยการเปรียบเทียบ ผลทดสอบการเปรียบเทียบของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปพบว่า ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำที่ถูกชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูงเปลี่ยนเจตคติ ($M = 1.23, SD = 0.73$) มากกว่าผู้ที่ถูกชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น ($M = 0.67, SD = 0.59$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$F(1, 112) = 5.25, p < .05$] ดังผลการทดสอบการเปรียบเทียบที่แสดงในตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 4

สมมติฐานข้อที่ 5 เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมี
โอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่เห็นคุณค่าแห่ง
ตนต่ำ ภายหลังถูกชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปในตารางที่ 9 จึงทดสอบต่อด้วยการเปรียบเทียบ ผลทดสอบการเปรียบเทียบของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปพบว่า เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติโดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูงและถูกชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติ ($M = 0.90, SD = 0.87$) มากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง ($M = 0.60, SD = 0.70$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ [$F(1, 112) = 1.49, ns$] ดังผลการทดสอบการเปรียบเทียบที่แสดงในตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 5

สมมติฐานข้อที่ 6 เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำ ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่ไม่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปในตารางที่ 9 จึงทดสอบต่อด้วยการเปรียบเทียบ ผลทดสอบการเปรียบเทียบของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปพบว่า เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติโดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำและถูกชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติ ($M = 0.34, SD = 0.52$) มากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง ($M = 0.14, SD = 0.59$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ [$F(1, 112) = .66, ns$] ดังผลการทดสอบการเปรียบเทียบที่แสดงในตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ห้สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 6

สมมติฐานข้อที่ 7 เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ ผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำ ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง

ตารางที่ 11 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไป ของผู้ที่ถูกชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง ในเงื่อนไขรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำและเงื่อนไขรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง

ตารางที่ 11

คะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปของผู้ที่ถูกชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง จำแนกตามการรับรู้โอกาสเลือก

การรับรู้โอกาสเลือก	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
HC	30	0.75	0.79
LC	30	0.24	0.56

จากตารางที่ 11 เมื่อพิจารณาค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปจะเห็นว่า เมื่อถูกชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง ผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงมีคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปมากกว่าผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำ

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไป พบว่า ผู้ที่อยู่ในเงื่อนไขการรับรู้โอกาสเลือกและการชี้้นำที่แตกต่างกันทั้ง 4 เงื่อนไข มีคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$F(3, 119) = 6.16, p < .01$] ดังผลการทดสอบความแปรปรวนที่แสดงในตารางที่ 12 จึงทดสอบต่อด้วยการเปรียบเทียบเฉพาะผู้ที่ถูกชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง ผลทดสอบการเปรียบเทียบของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไป พบว่า ผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงมีคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไป ($M = 0.75, SD = 0.79$) มากกว่าผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำ ($M = 0.24, SD = 0.56$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$t(116) = 2.79, p < .01$] ดังผลการทดสอบการเปรียบเทียบที่แสดงในตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ห้สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 7

ตารางที่ 12

การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของคะแนนเจตคติ

แหล่งความแปรปรวน	df	F	p
ระหว่างกลุ่ม (รวม)	3	6.16**	.001
ภายในกลุ่ม	116		
รวม	119	(0.50)	

ตัวเลขในวงเล็บเป็นค่า MSE

Levene's Test = $F(3, 116) = 1.13, ns$

** $p < .01$.

ตารางที่ 13

การทดสอบการเปรียบเทียบของคะแนนเจตคติที่เปลี่ยนไป ของผู้ที่ถูกชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง

แหล่งความแปรปรวน	ค่าของการเปรียบเทียบ	df	t	p
ถูกชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง - HC vs LC	0.51	116	2.79**	.006

** $p < .01$, หนึ่งหาง.

สมมติฐานข้อที่ 8 ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงมีความมั่นใจในความมีน้ำใจของตนมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

ผลการทดสอบความแตกต่างของความมั่นใจในความมีน้ำใจของตน ระหว่างผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงและผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำจากตารางที่ 14 พบว่า ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงมีความมั่นใจในความมีน้ำใจของตน ($M = 5.58, SD = 0.75$) มากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ($M = 5.25, SD = 0.71$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$t(118) = 2.50, p < .01$ (หนึ่งหาง)] ผลการวิเคราะห์สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 8

ตารางที่ 14

ผลการทดสอบค่าสถิติที (t) ของคะแนนความมั่นใจในความมีน้ำใจของตน จำแนกตามการเห็นคุณค่าแห่งตน

การเห็นคุณค่าแห่งตน	n	M	SD	t
เห็นคุณค่าแห่งตนสูง	60	5.58	0.75	2.50**
เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ	60	5.25	0.71	

** $p < .01$, หนึ่งหาง.

สมมติฐานข้อที่ 9 ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจไม่แตกต่างจากผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

ผลการทดสอบความแตกต่างของการให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจ ระหว่างผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงและผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำจากตารางที่ 15 พบว่า ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจ ($M = 6.31, SD = 0.40$) มากกว่า ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง ($M = 6.17, SD = 0.68$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t(95.37) = 1.35, ns$) ผลการวิเคราะห์สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 9

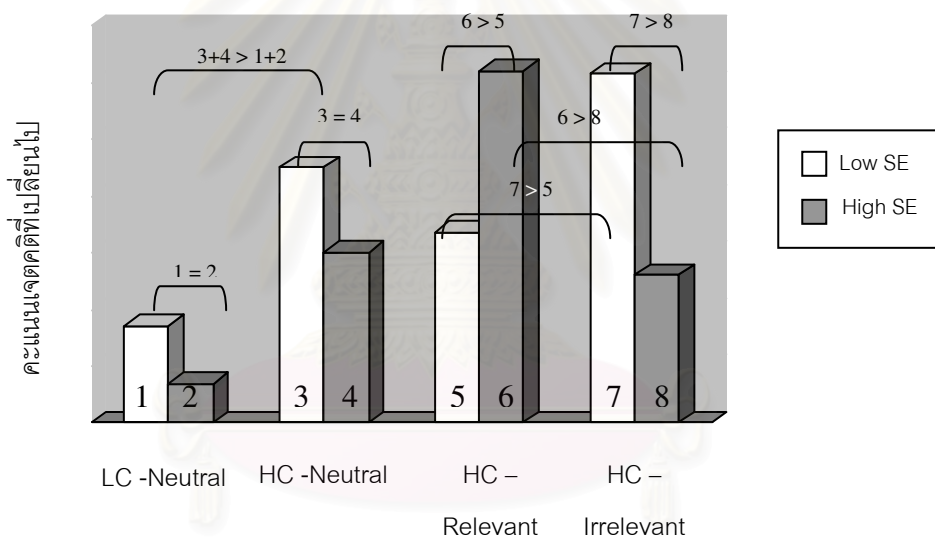

ตารางที่ 15

ผลการทดสอบค่าสถิติที (t) ของการให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจ จำแนกตามการเห็นคุณค่าแห่งตน

การเห็นคุณค่าแห่งตน	n	M	SD	t
เห็นคุณค่าแห่งตนสูง	60	6.17	0.68	1.35
เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ	60	6.31	0.40	

จากผลการทดลองข้อที่ 1-7 สามารถสรุปได้ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงผลการทดลองข้อที่ 1-7

LC-Neutral	หมายถึง ผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกต่ำและถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง
HC-Neutral	หมายถึง ผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูงและถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง
HC-Relevant	หมายถึง ผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูงและถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้อง
HC-Irrelevant	หมายถึง ผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูงและถูกชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้อง
Low SE	หมายถึง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ
High SE	หมายถึง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง

ตารางที่ 16

สรุปการทดสอบสมมติฐาน

ข้อที่	สมมติฐานการวิจัย	ผลการวิเคราะห์
1	เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น	สนับสนุน
2	เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น	สนับสนุน
3	เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคติมากกว่าภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น	สนับสนุน
4	เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคติมากกว่าภายหลัง	สนับสนุน
5	เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง	สนับสนุน
6	เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกต่ำ ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง	สนับสนุน
7	เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ ผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง เปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกต่ำ ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง	สนับสนุน
8	ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงมีความมั่นใจในความมีน้ำใจของตนมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ	สนับสนุน
9	ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจไม่แตกต่างจากผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ	สนับสนุน

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้โอกาสเลือกและการเห็นคุณค่าแห่งตน ต่อการเกิดความไม่คล่องจองของปัญญา ซึ่งแตกต่างกันไปตามระดับของตัวแปรการชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติ คำที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติ และคำที่เป็นกลาง จึงขออภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานดังนี้

- สมมติฐานข้อที่ 1** เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าคุณค่าแห่งตนมีโอกาเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังถูกชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น
- สมมติฐานข้อที่ 2** เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าคุณค่าแห่งตนมีโอกาเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง ภายหลังถูกชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น
- สมมติฐานข้อที่ 3** เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าคุณค่าแห่งตนมีโอกาเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติภายหลังถูกชี้้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคติมากกว่าภายหลังถูกชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น
- สมมติฐานข้อที่ 4** เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าคุณค่าแห่งตนมีโอกาเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติภายหลังถูกชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้อง กับเจตคติมากกว่าภายหลังถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น

ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1, 2, 3 และ 4 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Stone และ Cooper (2003) ที่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าแห่งตนกับเงื่อนไขการรับรู้โอกาสเลือกและการชี้นำ โดยเมื่อบุคคลถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ ทำให้ตระหนักในพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติที่เพิ่งได้กระทำไป หรือเมื่อถูกชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจแต่เป็นคุณลักษณะที่ดีอื่นๆ ที่บุคคลพึงมี ทำให้เกิดการยืนยันตนเอง การเห็นคุณค่าแห่งตนจึงเข้ามามีอิทธิพลต่อการเกิดความไม่คล่องจองของปัญญา

เมื่อรับรู้ว่าคุณค่าแห่งตนมีโอกาเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงซึ่งมั่นใจในความมีน้ำใจของตนมาก ถูกชี้นำด้วยคำที่ทำให้ระลึกถึงพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติเดิมของตน จึงเกิดความไม่คล่อง

จงของปัญญา และเกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติตามมา แต่เมื่อถูกชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคติ จึงทำให้ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง เกิดการยืนยันตนเอง และสามารถลดความไม่คลั่งจองของ ปัญญาลงได้ โดยที่ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงเจตคติ ตรงข้ามกันในผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ เมื่อถูกชี้นำด้วย คำที่ทำให้ระลึกถึงพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติเดิมของตน กลับไม่เปลี่ยนแปลงเจตคติ เพราะผู้ที่เห็น คุณค่าแห่งตนต่ำ ไม่มีความมั่นใจในความมีน้ำใจของตนอยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อเขียนเรียงความที่สวน ทางเจตคติ จึงไม่ได้เป็นการคุกคามภาพลักษณ์ของตนเอง (Steele et al, 1993) จึงไม่เกิดความไม่ คลั่งจองของปัญญา และเปลี่ยนเจตคติน้อยกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงตามไปด้วย แต่เมื่อถูก ชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ไม่เกิดการ ยืนยันตนเอง เพราะไม่มีความมั่นใจในลักษณะที่ดีอื่นๆ ของตน แต่เนื่องจากผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตน ต่ำให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจมาก ทำให้เกิดความไม่คลั่งจองของปัญญา และเกิดการ เปลี่ยนเจตคติตามมา

สมมติฐานข้อที่ 5 เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าคุณมีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนแปลงเจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตน ต่ำ ภายหลังจากถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง

สมมติฐานข้อที่ 6 เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าคุณมีโอกาสเลือกต่ำ ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนแปลงเจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตน ต่ำ ภายหลังจากถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง

สมมติฐานข้อที่ 7 เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ ผู้ที่รับรู้ว่าคุณมีโอกาสเลือกสูง เปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่รับรู้ว่าคุณมีโอกาสเลือกต่ำ ภายหลังจากถูกชี้นำด้วยคำ ที่เป็นกลาง

ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 5, 6 และ 7 คือ เมื่อถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลางทั้งผู้ ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ และผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงต่างก็รับรู้เสมือนว่าตนไม่ได้ถูกชี้นำ (Stone & Cooper, 2003) จึงไม่เกิดการยืนยันตนเองและไม่ได้ถูกชี้นำให้ตระหนักในพฤติกรรมสวนทาง กับเจตคติที่เพิ่งกระทำไป อีกทั้งผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำและผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงต่างก็รับรู้ ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง แต่ก็ยังเลือกที่จะกระทำพฤติกรรมสวนทางกับเจตคติทั้งที่ต่างก็ให้ ความสำคัญกับความมีน้ำใจมาก ดังนั้นบุคคลจึงเกิดความรับผิดชอบต่อการกระทำที่สวนทางกับ เจตคติ (Scher & Cooper, 1989; Gosling et al., 2006) และเกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติไม่ต่างกัน แต่ เมื่อผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำและผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงรับรู้ว่าคุณมีโอกาสเลือกน้อย จึงไม่เกิด

ความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ ความไม่คล่องจองของปัญญาจึงไม่เกิดขึ้น
 ดังนั้นผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำและผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงจึงไม่เปลี่ยนเจตคติไปตามเรียงความที่
 เขียน

สมมติฐานข้อที่ 8 ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงมีความมั่นใจในความมีน้ำใจของตนมากกว่าผู้ที่เห็น
 คุณค่าแห่งตนต่ำ

สมมติฐานข้อที่ 9 ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจไม่แตกต่างจากผู้
 เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 8 และ 9 คือ ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงมีความมั่นใจ
 ในความมีน้ำใจของตนมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ เพราะผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงมีแนวโน้ม
 ที่จะมองตนในแง่ดี เชื่อมั่นในตนเองสูง มองตนว่ามีค่า มีความสำคัญ มากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่ง
 ตนต่ำ (Coopersmith, 1981) ดังนั้นเมื่อให้ประเมินความมั่นใจในลักษณะความมีน้ำใจของตนเอง
 ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงจึงมี แนวโน้มที่จะประเมินว่ามั่นใจมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ แต่ใน
 บรรทัดฐานของสังคมโดยทั่วไปมนุษย์ทุกคนเชื่อว่าการแสดงน้ำใจต่อกันและกันเป็นสิ่งที่ดี (Stone
 & Cooper, 2003) ความมีน้ำใจจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนรับรู้ว่ามีค่าและให้ความสำคัญ
 กับมัน เมื่อให้ประเมินความสำคัญของความมีน้ำใจ ผู้เห็นคุณค่าแห่งตนสูง และผู้ที่เห็นคุณค่าแห่ง
 ตนต่ำ จึงให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้โอกาสเลือกสูงและรับรู้โอกาสเลือกต่ำต่อความไม่คลั่งจองของปัญญา
2. เพื่อเปรียบเทียบการเกิดความไม่คลั่งจองของปัญญาของบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าแห่งตนสูงและต่ำ
3. เพื่อศึกษากระบวนการยืนยันตนเองต่อการลดความไม่คลั่งจองของปัญญา
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการเห็นคุณค่าแห่งตนและการยืนยันตนเองต่อการลดความไม่คลั่งจองของปัญญา
5. เพื่อศึกษาความแตกต่างในการให้ความสำคัญและความมั่นใจในคุณลักษณะที่น่าพึงปรารถนา ระหว่างผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงและผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

สมมติฐานการวิจัย

1. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้แจงด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น
2. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง ภายหลังจากชี้แจงด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น
3. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติภายหลังจากชี้แจงด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคติมากกว่าภายหลังจากชี้แจงด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น
4. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติภายหลังจากชี้แจงด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตคติมากกว่าภายหลังจากชี้แจงด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น

5. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่จะเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง
6. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกต่ำ ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่จะเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง
7. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ ผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูงเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกต่ำ ภายหลังจากชี้้นำด้วยคำที่เป็นกลาง
8. ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงมีความมั่นใจในความมีน้ำใจของตนมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ
9. ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจไม่แตกต่างจากผู้ที่จะเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ลงทะเบียนเรียนในวิชา 3800101 จิตวิทยาทั่วไป ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2551 ทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 120 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. **มาตรวัดเจตคติ** ต่อ “นโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์” เป็นมาตรจำแนกความหมาย (semantic differential scale) 7 ระดับ ที่ได้จากการสำรวจความรู้สึกของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อข้อความ “ท่านคิดว่า การเพิ่มจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นสิ่งที่.....” และ “ท่านคิดว่า การลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นสิ่งที่.....” จำนวน 30 คน รวบรวมคำศัพท์ที่ได้มาจัดหมวดหมู่ และคัดเลือกข้อความเชื่อที่มีความถี่สะสมประมาณร้อยละ 75 มาใช้ทั้งหมด 5 ความเชื่อ รวมทั้งคัดเลือกข้อกระทงจากมาตรวัดเจตคติที่ มยุรินทร์ เตชะเชวงกุล (2545) ได้พัฒนาไว้ จำนวน 11 ข้อ มาสร้างเป็นมาตรจำแนกความหมายได้จำนวน 16 ข้อกระทง

2. เครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าแห่งตน ประกอบด้วย แบบสอบถามการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรงและแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย

2.1 แบบสอบถามการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรง นำมาตรวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนที่สิรินรัตน์ ศรีสรพล (2547) ได้พัฒนาไว้ 24 ข้อ มาพัฒนาเพิ่มเติมจากเดิมที่เป็นมาตรวัด 4 ระดับ เปลี่ยนเป็นมาตรวัด 7 ระดับ ที่มีค่าตั้งแต่ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปจนถึง 7 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง เก็บข้อมูลกับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวน 80 คน ทดสอบนัยสำคัญของผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำด้วยสถิติที่วิเคราะห์หาสัมประสิทธิ์แอลฟาของข้อกระทงทำให้เหลือข้อกระทง 20 ข้อ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .89 เป็นข้อกระทงทางบวก 10 ข้อและข้อกระทงทางลบ 10 ข้อ

2.2 แบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย เรื่อง การเห็นคุณค่าแห่งตน สร้างขึ้นตามแนวทางของ Greenwald และ Farnham (2000) และได้เค้าโครงภาษาโปรแกรมจากทิพย์นภา หวนสุริยา (2547) นำคำสรรพนามที่ใช้แทนตนเอง คำสรรพนามที่ใช้แทนผู้อื่น และคำศัพท์แสดงความเชื่อมโยงกับตน (คำทางบวกและคำทางลบ) ไปเขียนคำสั่งลงในโปรแกรมทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย (Implicit Association Test) ซึ่งการทดสอบนี้ทำงานบนโปรแกรม Inquisit 3.01 (2008) ซึ่งสามารถจับเวลาที่ใช้ในการตอบสนองได้เป็นหน่วยมิลลิวินาที

3. เครื่องมือที่ใช้ในการชี้แนะ สร้างขึ้นตามแนวทางของ Stone และ Cooper (2003) เพื่อจัดกระทำการชี้แนะในเงื่อนไขการชี้แนะทั้ง 3 เงื่อนไข ได้แก่ ชี้แนะด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ ชี้แนะด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจและชี้แนะด้วยคำที่เป็นกลาง คำที่ใช้ในประโยคได้มาจากเก็บข้อมูลความคิดเห็นของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อหาคำที่จะนำมาใช้ในขั้นตอนการชี้แนะ จำนวน 33 คน โดยมีรายละเอียด จากนั้นคัดเลือกคำที่มีความถี่สูงสุดอย่างละ 4 คำ เพื่อนำมาประกอบการชี้แนะ ในแต่ละเงื่อนไขจะต้องเรียงประโยคทั้งหมด 8 ประโยค ซึ่งประกอบด้วยประโยคลวง 4 ประโยค และประโยคที่แตกต่างกันไปตามเงื่อนไขอีก 4 ประโยค

4. แบบสอบถามความสำคัญและความมั่นใจ พัฒนาจากแบบสอบถามคุณลักษณะของตน (Self-Attribute Questionnaire หรือ SAQ) ของ Pelham และ Swann (1989) ที่พัฒนาขึ้นเพื่อวัดความมั่นใจและการให้ความสำคัญต่อความมีน้ำใจ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญ ที่เกี่ยวข้อง

กับงานวิจัยนี้ โดยสร้างเป็นมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert scale) 7 ช่วง ตั้งแต่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด ไปจนถึง 7 หมายถึง มากที่สุด

5. กระดาษสำหรับเขียนเรียงความ เป็นกระดาษขนาด A4 (กว้าง 21 ซม. × ยาว 29.7 ซม.) ที่มีข้อความหัวกระดาษว่า “นโยบายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นสิ่งที่ควรกระทำ” และมีบรรทัดที่เว้นว่างไว้เพื่อให้เขียนเรียงความ จำนวน 20 บรรทัด

6. มาตรการรับรู้โอกาสเลือก เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ร่วมการทดลองเขียนเรียงความด้วยความรู้สึกที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่จัดกระทำ (Manipulated check) จึงได้สร้างมาตรขึ้น ซึ่งประกอบด้วยข้อกระทงจำนวน 5 ข้อ โดยเป็นมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert scale) 7 ช่วง ตั้งแต่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด ไปจนถึง 7 หมายถึง มากที่สุด

วิธีดำเนินการทดลอง

ขั้นแรก

แจกมาตรวัดเจตคติต่อนโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ มาตรวัดการเห็นคุณค่าแห่งตน มาตรวัดความสำคัญและความมั่นใจในคุณลักษณะ ให้นักศึกษาคณะต่างๆ พร้อมทั้งให้ชื่อเบอร์โทรศัพท์ และเวลาว่างแก่ผู้วิจัย เพื่อใช้ในการนัดหมายมาเข้าร่วมการทดลองต่อไป

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นผู้ร่วมการทดลอง เฉพาะผู้ที่เป็นไปตามเงื่อนไข 2 ข้อดังนี้

1. ได้คะแนนจากการประเมินเจตคติต่อ “นโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 0
2. เป็นผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงหรือเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ จากการวัดโดยเครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าแห่งตน โดยมีคะแนนจากเครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรงและโดยนัยตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 71 ขึ้นไป และเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 30 ลงมา

จากนั้นโทรศัพท์ติดต่อนัดเวลาตามที่นิสิตสะดวกเพื่อเข้าร่วมการทดลองขั้นต่อไป

ขั้นที่สอง

1. เมื่อผู้ร่วมการทดลองมาถึง ผู้ร่วมการทดลองเข้าสู่ 1 ใน 2 เงื่อนไข ดังต่อไปนี้
เงื่อนไขที่ 1 รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกต่ำ

ผู้วิจัยบอกแก่ผู้ร่วมการทดลองว่า “เนื่องจากในการสำรวจความคิดเห็น ต่อ นโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและลดทุนยกเว้นค่าเล่าเรียน สำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในครั้งก่อน พบว่า นิสิตส่วนมากไม่เห็นด้วยกับนโยบายนี้และให้เหตุผลมาอย่างมากมาย ในการสำรวจครั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยจึงต้องการทราบข้อดีหรือประโยชน์ของ นโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับ นิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์บ้าง ให้น้องพยายามหาเหตุผลมาเขียนเพื่อสนับสนุน หัวข้อ ต่อไปนี้ละคะ

ขั้นตอนต่อไปน้องต้องเขียนเรียงความซึ่งมีความยาวประมาณหนึ่ง หน้ากระดาษ เพื่อให้เหตุผลสนับสนุนการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและการลดทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เมื่อเขียน เรียงความเสร็จให้น้องเขียนชื่อและนามสกุลของตัวเองลงในส่วนท้ายของ กระดาษด้วย เพราะอาจมีการนำเรียงความบางฉบับไปเผยแพร่ในภายหลัง” และ เน้นย้ำในช่วงการเขียนเรียงความอีก 2-3 ครั้งว่า “อย่าลืมว่า เรียงความที่เขียน ต้องมีเนื้อหาสนับสนุนการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษานะคะ” เพื่อให้ผู้ร่วม การทดลองรู้สึกว่ามันถูกบังคับให้เขียนเรียงความ

- เงื่อนไขที่ 2 รับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง

ผู้วิจัยบอกแก่ผู้ร่วมการทดลองว่า “เนื่องจากในการสำรวจความคิดเห็น ต่อ นโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและลดทุนยกเว้นค่าเล่าเรียน สำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในครั้งก่อน พบว่า นิสิตส่วนมากไม่เห็นด้วยกับนโยบายนี้และให้เหตุผลมาอย่างมากมาย ในการสำรวจครั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยจึงต้องการทราบข้อดีหรือประโยชน์ของ นโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับ

นิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์บ้าง ให้น้องพยายามหาเหตุผลมาเขียนเพื่อสนับสนุนหัวข้อต่อไปนี้จะคะ

ขั้นตอนต่อไปที่จะขอความร่วมมือให้น้องช่วยเขียนเรียงความซึ่งมีความยาวประมาณหนึ่งหน้ากระดาษ เพื่อให้เหตุผลสนับสนุนการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและการลดทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ น้องมีสิทธิ์เลือกที่จะเขียนหรือไม่เขียนก็ได้ แต่พี่อยากขอความร่วมมือจากน้องให้ช่วยเขียนให้พี่หน่อยนะคะ (เว้นจังหวะเพื่อรอการตอบรับหรือถามความยินยอมจากผู้ร่วมการทดลอง) และเมื่อเขียนเรียงความเสร็จให้น้องเขียนชื่อและนามสกุลของตัวเองลงในส่วนท้ายของกระดาษด้วย เพราะอาจมีการนำเรียงความบางฉบับไปเผยแพร่ในภายหลัง” โดยไม่มีการเน้นย้ำให้ผู้ร่วมการทดลองรู้สึกว่าคุณบังคับให้เขียนเรียงความ

2. ผู้ร่วมการทดลองได้รับกระดาษสำหรับเขียนเรียงความ และเริ่มเขียนเรียงความ
3. เมื่อผู้ร่วมการทดลองเขียนเรียงความเสร็จ ผู้วิจัยจึงเก็บกระดาษสำหรับเขียนเรียงความ และชี้แจงแก่ผู้ร่วมการทดลองว่า “ลำดับต่อไป ท่านจะได้รับแบบทดสอบความสามารถด้านการใช้ภาษา ใบงานที่ท่านได้รับประกอบด้วย ข้อความทั้งหมด 8 ข้อความ ให้ท่านเรียงคำที่มีอยู่ในข้อความให้เป็นประโยคที่ถูกต้องตามหลักภาษาและได้ใจความอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และกรุณาทำให้ครบทุกข้อ” และส่มผู้ร่วมการทดลองเข้าสู่ 1 ใน 3 เงื่อนไข ดังต่อไปนี้

เงื่อนไขที่ 1 ซึ่งนำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ ได้รับใบงานที่มีแบบฝึกหัดเพื่อให้จัดเรียงประโยคให้ถูกต้อง อยู่ 8 ข้อ ประกอบด้วยประโยคลง 4 ประโยค ได้แก่

- ดั่ง ร้อง เสียง เพลง นักร้อง (นักร้อง ร้อง เพลง เสียง ดัง)
- ดินสอ สวดย จึง แหลม จะ เขียน (ดินสอ แหลม จึง จะ เขียน สวดย)
- เจริญ ช่วย ปุ๋ย ให้ เติบโต ต้นไม้ (ปุ๋ย ช่วย ให้ ต้นไม้ เจริญ เติบโต)
- พระจันทร์ มี กลม คีน เต็ม นี โด ดวง (คีน นี มี พระจันทร์ กลม โด เต็ม ดวง)

และประโยคเป้าหมาย 4 ประโยค ซึ่งแตกต่างกันไปตามเงื่อนไขการขึ้นนำ

4. เมื่อผู้ร่วมการทดลองจัดเรียงประโยคเสร็จแล้ว ผู้วิจัยจึงแจกมาตรวัดเจตคติต่อนโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่

ขาดแคลนทุนทรัพย์ ให้ผู้ร่วมการทดลองประเมินอีกครั้ง ก่อนจะเสร็จสิ้นการทดลอง ผู้วิจัยให้ผู้ร่วมการทดลองประเมินมาตรฐานวัดการรับรู้ทางเลือก

5. เมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ร่วมการทดลองและเฉลยจุดประสงค์ของการทดลอง

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เอส พี เอส เอส ฟอว์ วินโดวส์ (SPSS for WINDOWS) ในการคำนวณและวิเคราะห์ค่าสถิติ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 2 ทาง (Two-way Analysis of Variance) คือ 2 (การเห็นคุณค่าแห่งตน: เห็นคุณค่าแห่งตนสูง, เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ) x 4 (เงื่อนไขการทดลอง: รับรู้โอกาสเลือกต่ำและถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง, รับรู้โอกาสเลือกสูงและถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง, รับรู้โอกาสเลือกสูงและถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้อง, รับรู้โอกาสเลือกสูงและถูกชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้อง) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance) วิเคราะห์การเปรียบเทียบต่าง (Contrast) และวิเคราะห์สถิติที่ (t)

ผลการวิจัย

1. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติโดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังจากถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตตินั้น ($p < .05$)
2. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติโดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำเปลี่ยนเจตคติมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูง ภายหลังจากถูกชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตตินั้น ($p < .01$)
3. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ โดยรับรู้ว่าตนมีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติภายหลังจากถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตคติมากกว่าภายหลังจากถูกชี้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตตินั้น ($p < .01$)

4. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติโดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ เปลี่ยนเจตคติภายหลังถูกชี้้นำด้วยคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเจตติมากกว่าภายหลังถูกชี้นำด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับเจตตินั้น ($p < .05$)
5. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติโดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูง ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่จะเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง
6. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติโดยรับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำ ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงเปลี่ยนเจตคติไม่แตกต่างจากผู้ที่จะเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ภายหลังถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง
7. เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ ผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกสูงเปลี่ยนเจตติมากกว่าผู้ที่รับรู้ว่ามีโอกาสเลือกต่ำ ภายหลังถูกชี้นำด้วยคำที่เป็นกลาง ($p < .01$)
8. ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงมีความมั่นใจในความมีน้ำใจของตนมากกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ ($p < .01$, หนึ่งหาง)
9. ผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจไม่แตกต่างจากผู้ที่จะเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากความมีน้ำใจเป็นสิ่งที่ทุกคนต่างก็ให้ความสำคัญ ดังนั้นจึงควรศึกษาเจตคติต่อประเด็นอื่นๆ ที่แตกต่างจากความมีน้ำใจบ้าง เช่น ประเด็นที่คนให้ความสำคัญแตกต่างกัน อาจเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับสังคม การเมือง วัฒนธรรม เป็นต้น
2. ควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องความไม่คล่องจองของปัญญา โดยให้กระทำพฤติกรรมอื่นๆ เป็นพฤติกรรมที่สวนทางกับเจตคติ
3. การวิจัยนี้ศึกษาผลของการรับรู้โอกาสเลือกที่มีต่อความไม่คล่องจองของปัญญา แต่ยังมีปัจจัยอีกหลายประการที่สามารถทำให้เกิดความไม่คล่องจองของปัญญาได้ เช่น การผูกมัดตนเอง ผลไม่พึงปรารถนาที่ตามมา การสามารถรู้ล่วงหน้า เป็นต้น ดังนั้นจึงควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อความไม่คล่องจองของปัญญาของผู้ที่เห็นคุณค่าแห่งตนสูงและผู้ที่จะเห็นคุณค่าแห่งตนต่ำ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ชาญชัย บุรณะวนิชกุล. (2531). ผลของการเขียนเรียงความต่อต้านเจตคติที่มีต่อการเปลี่ยนเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิพย์นภา หวนสุริยา. (2547). อิทธิพลของกลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุดต่อความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยตรงและโดยนัยและการประเมินคุณภาพผลงานของสมาชิกกลุ่มตนและกลุ่มอื่นในผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูงและต่ำ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระพร อูวรรณโณ. (2546). เจตคติ: การศึกษาตามแนวทฤษฎีหลัก. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา)

มยุรินทร์ เตชะเชวงกุล. (2545). ผลของความชอบความคงเส้นคงวาและการรับรู้การมีอิสระในการเขียนเรียงความต่อต้านเจตคติต่อความไม่คล่องจองของปัญญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัตนา แแดงประเสริฐ. (2545). อิทธิพลของการเห็นคุณค่าในตนเอง การคุกคามต่อการนิยามตนเองและความใกล้ชิดระหว่างบุคคลที่มีต่อความอิจฉา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Aronson, E., & Carlsmith, J. M. (1963). Effect of severity of threat on the valuation of forbidden behavior [Electronic version]. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 66, 584-588.

- Bargh, J., Chen, M., & Burrows, L. (1996). Automaticity of social behavior: Direct effects of trait construct and stereotype activation on action [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 230-244.
- Berk, L. E. (1994). *Child development* (3rd ed). London: Allyn and Bacon.
- Branden, N. (1981). *The Psychology of romantic love*. New York: Bantam Books.
- Brehm, J. W. (1960). Attitudinal consequences of commitment to unpleasant behavior [Electronic version]. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 60, 379-383.
- Cooper, J., & Worchel, S. (1970). Role of undesired consequences in arousing cognitive dissonance [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16, 199-206.
- Coopersmith, S. (1981). *The antecedents of self-esteem*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Croyle, R. T., & Cooper, J. (1983). Dissonance arousal: Physiological evidence [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 782 -7
- Elliot, A. J., & Devine, P. G. (1994). On the motivational nature of cognitive dissonance: Dissonance as psychological discomfort [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64, 382-394.
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford: Stanford University Press.
- Festinger, L. (1964). *Conflict, decision, and dissonance*. Stanford: Stanford University Press.
- Festinger, L., & Carlsmith, J. M. (1959). Cognitive consequences of forced compliance. *Journal of abnormal and Social Psychology*, 58, 203-210.

Franzoi, S. L. (2006) *Social psychology*. (4th Ed.). Boston: McGraw-Hill.

Gosling, P., Denizeau, M., & Oberle, D. (2006). Denial of responsibility: A new mode of dissonance reduction [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90, 722 -733.

Greenwald, A. G., & Farnham, S. D. (2000). Using the implicit association test to measure self-esteem and self-concept [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 1022-1038.

Greenwald, A. G., McGhee, D. E., & Schwartz, J. L. K. (1998). Measuring individual differences in implicit cognition: The implicit association test [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1464–1480.

Greenwald, A. G., Nosek, B. A., & Banaji, M. R. (2003). Understanding and using the implicit association test: I. an improved Scoring Algorithm [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85, 197-216.

Greenwald, A. G., & Ronis, D. L. (1978). Twenty years of cognitive dissonance: Case study of the evolution of a theory [Electronic version]. *Psychological Review*, 85, 53-57 .

Goethals, G. R., Cooper, J., & Naficy, A. (1979). Role of foreseen, foreseeable, and unforeseeable behavioral consequences in the arousal of cognitive dissonance [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 1179-1185.

Harmon-Jones, E. (2000). An update on cognitive dissonance theory, with a focus on the self. In A. Tesser, R. B. Felson, & J. M. Suls. (Eds.), *Psychological perspectives on the self and identity* (pp. 119-144). Washington, DC: American Psychological Association.

- Harmon-Jones, E. (2000). The role of affect in cognitive dissonance process. In J. P. Forgas (Ed.), *Handbook of affect and social cognition* (pp. 237-255). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Harmon-Jones, E., Brehm, J. W., Greenberg, J., Simon, L., & Nelson, D. E. (1996). Evidence that the production of aversive consequences is not necessary to create cognitive dissonance [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology, 70*, 5-16.
- Harmon-Jones, E., & Mills, J. (1999). *Cognitive dissonance: Progress on a pivotal theory in social psychology* (pp. 103-148). Washington, DC: American Psychological Association.
- Linder, D. E., Cooper, J., & Jones, E. E. (1967). Decision freedom as determinant of the role of incentive magnitude in attitude change [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology, 6*, 245-254.
- Pallak, M. S., Sogin, S. R., & Vanzante, A. (1974). Bad decision: Effect of volition, locus of causality, and negative consequences on attitude change [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology, 30*, 217-227.
- Pelham, B. W., & Swann, W. B. (1989). From self-conceptions to self-worth: On the sources and structure of global self-esteem [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology, 57*, 672-680.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. New York, Basic Book.
- Scher, S. J., & Cooper, J. (1989). Motivational basis of dissonance: The singular role of behavioral consequence [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology, 56*, 899-906.

- Simon, L., Greenberg, J., & Brehm, J. (1995). Trivialization: The forgotten mode of dissonance reduction [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology, 68*, 247-260.
- Steele, C. M. (1988). The psychology of self-affirmation: Sustaining the integrity of the self. *Advances in Experimental Social Psychology, 21*, 261-302.
- Steele, C. M., & Lui, T. J. (1983). Dissonance processes as self affirmation [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology, 45*, 5-19.
- Steele, C. M., Spencer, S. J., & Lynch, M. (1993). Dissonance and affirmational resources: Resilience against self-image threats [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology, 64*, 885-896.
- Stone, J., & Cooper, J. (2001). A self-standards model of cognitive dissonance [Electronic version]. *Journal of Experimental Social Psychology, 37*, 228-243.
- Stone, J., & Cooper, J. (2003). The effect of self-attribute relevance on how self-esteem moderates attitude change in dissonance processes [Electronic version]. *Journal of Experimental Social Psychology, 39*, 508-515.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถามความคิดเห็น

ท่านคิดว่า การเพิ่มจำนวนทุนอุดหนุน
การศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิต
ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นสิ่งที่.....

ท่านคิดว่า การลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษา
และทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิต
ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นสิ่งที่.....

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

ตารางที่ ข1

แสดงค่า ความถี่ ความถี่สะสม ร้อยละความถี่และร้อยละความถี่สะสมของความคิดเห็นที่มีต่อข้อความ “ท่านคิดว่า การเพิ่มจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นสิ่งที่..... “ และ “ท่านคิดว่า การลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นสิ่งที่.....”

ลำดับ	คำ	ความถี่	ร้อยละความถี่	ความถี่สะสม	ร้อยละความถี่สะสม
w1	ดี - เลว	21	22.58	21	22.58
w2	ให้โอกาส - ลดโอกาส	15	16.13	36	38.71
w3	จำเป็น - ไม่จำเป็น	14	15.05	50	53.76
w4	ควรทำ - ควรงด	13	13.99	63	67.75
w5	เหมาะสม - ไม่เหมาะสม	9	9.68	72	77.43
w6	สำคัญ - ไม่สำคัญ	5	5.38	77	82.81
w7	ช่วยเหลือ - ข้ำเติม	3	3.23	80	86.04
w8	เห็นด้วย - ไม่เห็นด้วย	3	3.23	83	89.27
w9	ควรส่งเสริม - ควรคัดค้าน	3	3.23	86	92.50
w10	สมควร - ไม่สมควร	2	2.15	88	94.65
w11	สบายใจ - ไม่สบายใจ	2	2.15	90	96.82
w12	มีประโยชน์ - ไร้ประโยชน์	2	2.15	92	98.92
w13	สนับสนุน - ไม่สนับสนุน	1	1.08	93	100.00

*หมายเหตุ ความถี่ที่คัดเลือก เพื่อนำมาใช้ในมาตรจจริง ได้แก่ ความถี่ที่ 1- 5

ภาคผนวก ค.

แบบสอบถามความคิดเห็น

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้แล้วเลือกคำศัพท์ที่ตรงกับความรู้สึกในด้านซ้ายหรือด้านขวาเพียงด้านเดียวในแต่ละข้อ ซึ่งแต่ละด้านจะมีระดับความรู้สึก 3 ระดับ คือ 1 หมายถึง น้อย 2 หมายถึง ปานกลาง และ 3 หมายถึง มาก โปรดทำเครื่องหมาย ✕ ทับหมายเลขที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบเท่านั้น

ตัวอย่าง

การที่ “จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีนโยบายที่จะลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์” เป็นสิ่งที่.....

1.

ดี	3	2	1	0	1	2	3	เลว
----	---	---	---	---	---	---	---	-----

หากท่านอ่านข้อความข้างต้นแล้วรู้สึกว่าเป็น **ดี** ให้เลือกทำเครื่องหมาย ✕ ที่หมายเลข 3 ด้านที่ใกล้กับคำว่า **ดี** ดังนี้

1.

ดี	~~3~~	2	1	0	1	2	3	เลว
----	--------------	---	---	---	---	---	---	-----

หากท่านอ่านข้อความข้างต้นแล้วรู้สึกว่าเป็น **ดีปานกลาง** ให้เลือกทำเครื่องหมาย ✕ ที่หมายเลข 2 ด้านที่ใกล้กับคำว่า **ดี**

หากท่านอ่านข้อความข้างต้นแล้วรู้สึกว่าเป็น **ดีน้อย** ให้เลือกทำเครื่องหมาย ✕ ที่หมายเลข 1 ด้านที่ใกล้กับคำว่า **ดี**

หากท่านอ่านข้อความข้างต้นแล้วรู้สึกว่าเป็น **เลว** ให้เลือกทำเครื่องหมาย ✕ ที่หมายเลข 3 ด้านที่ใกล้กับคำว่า **เลว**

หากท่านอ่านข้อความข้างต้นแล้วรู้สึกว่าเป็น **เลวปานกลาง** ให้เลือกทำเครื่องหมาย ✕ ที่หมายเลข 2 ด้านที่ใกล้กับคำว่า **เลว**

หากท่านอ่านข้อความข้างต้นแล้วรู้สึกว่าเป็น **เลวน้อย** ให้เลือกทำเครื่องหมาย ✕ ที่หมายเลข 1 ด้านที่ใกล้กับคำว่า **เลว**

หากท่านอ่านข้อความข้างต้นแล้วรู้สึกว่าเป็น **ดีและเลวเท่าๆกัน** ให้เลือกทำเครื่องหมาย ✕ ที่หมายเลข 0

ตัวอย่างมาตรวัดเจตคติ

การที่ “จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีนโยบายที่จะลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษา และทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์” เป็นสิ่งี่.....

1.	ดี	3	2	1	0	1	2	3	เลว
2.	ลดโอกาส	3	2	1	0	1	2	3	ให้โอกาส
3.	จำเป็น	3	2	1	0	1	2	3	ไม่จำเป็น

*หมายเหตุ มาตรวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนที่ใช้จริงมี 16 ข้อ

หากผู้ใดสนใจมาตรวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนนี้ สามารถติดต่อได้ที่
อาจารย์ จรุงกุล บุรพวงศ์ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง.

แบบสอบถามความรู้สึก

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ และวงกลมล้อมรอบ ตัวเลขที่ท่านเห็นด้วยว่าตรงกับความรู้สึกหรือความคิดของท่านมากที่สุด เพียงเครื่องหมายเดียวในแต่ละข้อ และโปรดตอบทุกข้อ

ข้อ	ถาม	ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วยและ			เห็นด้วย	
		อย่างยิ่ง		ไม่เห็นด้วย	พอดูกัน	อย่างยิ่ง		
1.	โดยทั่วไปฉันรู้สึกพึงพอใจตนเอง	1	2	3	4	5	6	7

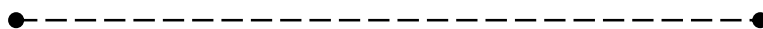
ตัวอย่าง

หากท่านรู้สึก **ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง** ต่อข้อความ “โดยทั่วไปฉันรู้สึกพึงพอใจตนเอง” ให้เขียนเครื่องหมายวงกลมล้อมรอบ หมายเลข 1 ดังนี้

ข้อ	ข้อความ	ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วยและ			เห็นด้วย	
		อย่างยิ่ง		ไม่เห็นด้วย	พอดูกัน	อย่างยิ่ง		
1.	โดยทั่วไปฉันรู้สึกพึงพอใจตนเอง	①	2	3	4	5	6	7

หากท่านรู้สึก **เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยพอดูกัน** ต่อข้อความ “โดยทั่วไปฉันรู้สึกพึงพอใจตนเอง” ให้เขียนเครื่องหมายวงกลมล้อมรอบ หมายเลข 4

หากท่านรู้สึก **เห็นด้วยอย่างยิ่ง** ต่อข้อความ “โดยทั่วไปฉันรู้สึกพึงพอใจตนเอง” ให้เขียนเครื่องหมายวงกลมล้อมรอบ หมายเลข 7

แบบสอบถามความรู้สึก

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ และวงกลมล้อมรอบ ตัวเลขที่ท่านเห็นด้วยว่าตรงกับความรู้สึกหรือความคิดของท่านมากที่สุด เพียงเครื่องหมายเดียวในแต่ละข้อ และโปรดตอบทุกข้อ

ข้อ	ข้อความ	ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วยและ ไม่เห็นด้วย พอๆกัน			เห็นด้วย	
		อย่างยิ่ง					อย่างยิ่ง	
1.	โดยทั่วไปฉันรู้สึกพึงพอใจตนเอง	1	2	3	4	5	6	7
2.	บางครั้งฉันคิดว่าฉันเป็นคนไม่เอาไหนเลย	1	2	3	4	5	6	7
3.	ฉันรู้สึกว่าฉันมีคุณลักษณะที่ดีหลายอย่าง	1	2	3	4	5	6	7
4.	ฉันสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีเท่ากับคนอื่น	1	2	3	4	5	6	7
5.	ฉันรู้สึกว่าฉันมีสิ่งให้น่าภูมิใจไม่มากนัก	1	2	3	4	5	6	7
6.	บางครั้งฉันรู้สึกว่าฉันเป็นคนที่ไร้ประโยชน์	1	2	3	4	5	6	7
7.	ฉันอยากมีความรู้สึกนับถือตนเองให้มากกว่านี้	1	2	3	4	5	6	7
8.	สรุปแล้วฉันรู้สึกว่าตนเองค่อนข้างล้มเหลว	1	2	3	4	5	6	7
9.	ฉันมีเจตคติที่ดีต่อตัวเอง	1	2	3	4	5	6	7
10.	ถึงฉันจะทำอะไรผิด เพื่อน ๆ ก็จะไม่ใส่ใจฉัน	1	2	3	4	5	6	7

*หมายเหตุ มาตรการเห็นคุณค่าแห่งตนที่ใช้จริงมี 20 ข้อ

หากผู้ใดสนใจมาตรการเห็นคุณค่าแห่งตนนี้ สามารถติดต่อได้ที่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คัดนางค์ มณีศรี คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ.

ตารางที่ จ1

แสดงการวิเคราะห์ข้อกระทง กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ และ วิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่นๆในมาตร ของมาตรวัดการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยตรง

ข้อที่	ทิศทาง	การวิเคราะห์กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ						ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวมข้อกระทง		ข้อกระทงที่ผ่านการวิเคราะห์ทั้งหมด
		กลุ่มสูง <i>n</i> = 23		กลุ่มต่ำ <i>n</i> = 21		ค่า <i>t</i>	ค่า <i>p</i>	(N = 80)		
		<i>M</i>	<i>SD.</i>	<i>M</i>	<i>SD.</i>			21 ข้อ	20 ข้อ	
1	+	5.78	0.90	4.62	0.92	4.23	.000***	0.48	0.48	ผ่าน
2	-	4.70	1.46	3.67	1.06	<u>2.65</u>	.005**	0.24	0.23	ผ่าน
3	+	5.39	0.99	4.38	0.86	3.59	.001**	0.30	0.31	ผ่าน
4	+	5.78	0.74	4.14	1.01	6.18	.000***	0.67	0.68	ผ่าน
5	-	5.83	1.19	3.81	0.75	6.64	.000***	0.53	0.53	ผ่าน
6	-	6.39	0.78	4.19	1.36	<u>6.48</u>	.000***	0.59	0.59	ผ่าน
7	-	5.35	1.34	2.81	1.36	6.23	.000***	0.50	0.50	ผ่าน
8	-	6.96	0.21	4.67	1.15	<u>8.96</u>	.000***	0.68	0.69	ผ่าน
9	+	6.30	0.63	4.71	0.90	6.81	.000***	0.58	0.59	ผ่าน
10	+	5.35	0.83	4.19	0.81	4.66	.000***	0.49	0.50	ผ่าน
11	+	5.48	0.99	4.43	1.21	3.16	.002**	0.29	0.31	ผ่าน
12	+	5.91	0.95	4.29	1.19	5.04	.000***	0.42	0.43	ผ่าน
13	-	5.83	0.78	3.81	1.25	<u>6.36</u>	.000***	0.55	0.56	ผ่าน
14	-	6.00	1.24	3.95	1.24	5.46	.000***	0.53	0.53	ผ่าน
15	-	6.83	0.39	4.76	1.18	<u>7.65</u>	.000***	0.56	0.58	ผ่าน
16	+	6.43	0.79	4.62	1.20	5.97	.000***	0.54	0.55	ผ่าน
17	+	6.13	0.87	4.00	1.05	7.36	.000***	0.56	0.57	ผ่าน
18	-	6.35	0.71	4.10	1.14	7.95	.000***	0.55	0.53	ผ่าน
19	-	4.17	1.56	3.90	1.18	0.64	.263	-	-	ไม่ผ่าน
20	-	4.35	1.64	3.33	1.46	2.16	.014*	0.19	-	ไม่ผ่าน
21	-	5.22	1.35	3.43	1.03	4.92	.000***	0.54	0.49	ผ่าน
22	+	5.04	1.11	3.71	1.06	4.07	.000***	0.45	0.46	ผ่าน
23	+	3.65	1.77	4.00	0.95	<u>-0.82</u>	.209	-	-	ไม่ผ่าน
24	+	4.61	1.37	4.48	0.93	0.37	.356	-	-	ไม่ผ่าน
แอลฟ่า								.88	.89	

หมายเหตุ : ค่าที่ (*t*-value) ที่ขีดเส้นใต้คำนวณโดยแยกความแปรปรวน

21 ข้อ คือ ค่าสหสัมพันธ์รวมของข้อกระทงเมื่อวิเคราะห์ 21 ข้อกระทง

20 ข้อ คือ ค่าสหสัมพันธ์รวมของข้อกระทงเมื่อวิเคราะห์ 20 ข้อกระทง

ค่าวิกฤตของ $r(78) = .185, p < .05$, หนึ่งหาง.

* $p < .05$, หนึ่งหาง. ** $p < .01$, หนึ่งหาง. *** $p < .001$, หนึ่งหาง.

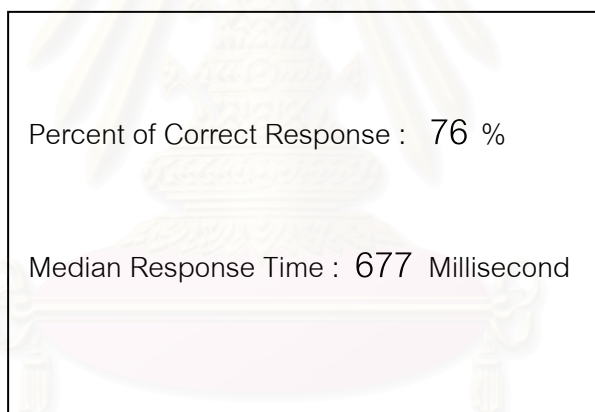
ภาคผนวก ฉ.

แบบบันทึกสำหรับการวัดบุคลิกภาพ

1. ชื่อ-นามสกุล .....
2. รหัสประจำตัวนิสิต .....
3. Sec .....
4. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
5. คณะ .....
6. วันที่ .....

คำอธิบายและตัวอย่าง

หากนิสิตจัดประเภทคำในรอบแรกเสร็จแล้ว หน้าจอปรากฏภาพดังนี้

จากนั้นให้นิสิตบันทึกตัวเลขที่ปรากฏทั้ง 2 บรรทัด ลงในแบบบันทึกของรอบที่ 1 ที่กำหนดให้

**ข้อควรระวัง

เนื่องจากการแสดงหน้าจอของนิสิตแต่ละคนจะเป็นไปโดยการสุ่ม ดังนั้นหน้าจอคอมพิวเตอร์ของนิสิตแต่ละคนในรอบหนึ่งๆ จึงแสดงไม่เหมือนกัน

ก่อนบันทึกตัวเลขลงในแบบบันทึก นิสิตกรุณาขีดเครื่องหมายถูก (✓) ในภาพหน้าจอที่ตรงกับหน้าจอที่นิสิตเพิ่งได้ทำการจัดประเภทคำไปในรอบนั้นๆ ด้วย เพื่อให้ผู้วิจัยได้ทราบแน่ชัดว่า นิสิตได้รับมอบหมายให้จัดกลุ่มคำประเภทใดบ้าง

ตนเอง   บุคคลอื่น

บุคคลอื่น   ตนเอง

รอบที่ 1

Percent of Correct Response : ..... %
 Median Response Time : ..... Millisecond

น่าฟังพอใจ   ไม่น่าฟังพอใจ

รอบที่ 2

Percent of Correct Response : ..... %
 Median Response Time : ..... Millisecond

น่าฟังพอใจ   ไม่น่าฟังพอใจ
 ตนเอง   บุคคลอื่น

น่าฟังพอใจ   ไม่น่าฟังพอใจ
 บุคคลอื่น   ตนเอง

รอบที่ 3

Percent of Correct Response : ..... %
 Median Response Time : ..... Millisecond

นำฟังพอใจ	ไม่นำฟังพอใจ
ตนเอง	บุคคลอื่น

นำฟังพอใจ	ไม่นำฟังพอใจ
บุคคลอื่น	ตนเอง

รอบที่ 4

Percent of Correct Response :	%
Median Response Time :	Millisecond

ตนเอง	บุคคลอื่น
-------	-----------

บุคคลอื่น	ตนเอง
-----------	-------

รอบที่ 5

Percent of Correct Response :	%
Median Response Time :	Millisecond

นำฟังพอใจ	ไม่นำฟังพอใจ
ตนเอง	บุคคลอื่น

นำฟังพอใจ	ไม่นำฟังพอใจ
บุคคลอื่น	ตนเอง

รอบที่ 6

Percent of Correct Response :	%
Median Response Time :	Millisecond

นำฟังพอใจ	ไม่นำฟังพอใจ
ตนเอง	บุคคลอื่น

นำฟังพอใจ	ไม่นำฟังพอใจ
บุคคลอื่น	ตนเอง

รอบที่ 7

Percent of Correct Response :	%
Median Response Time :	Millisecond

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

แบบสำรวจความหมายของคุณลักษณะ

ก. โปรดเขียนคำที่ท่านคิดว่า มีความหมายเกี่ยวข้องกับ “ความมีน้ำใจ”

1.	_____	6.	_____
2.	_____	7.	_____
3.	_____	8.	_____
4.	_____	9.	_____
5.	_____	10.	_____

ข. โปรดเขียนคำที่ท่านคิดว่า เป็นคุณลักษณะที่ดี ฟังจะมีในแต่ละบุคคล และเป็นคำอื่น ๆ ที่มีความหมายไม่เกี่ยวข้องกับ “ความมีน้ำใจ”

1.	_____	6.	_____
2.	_____	7.	_____
3.	_____	8.	_____
4.	_____	9.	_____
5.	_____	10.	_____

ค. โปรดเขียนคำที่ท่านคิดว่าเป็นคุณลักษณะที่บุคคลควรมี ถ้ามีมากหรือน้อยเกินไปก็จะไม่เป็นผลดีและเป็นคำที่ไม่ปรากฏในข้อ ก. และ ข.

1.	_____	6.	_____
2.	_____	7.	_____
3.	_____	8.	_____
4.	_____	9.	_____
5.	_____	10.	_____

ภาคผนวก ข.

- ข้อ ก. ได้ 34 คำ ดังนี้

ตารางที่ ข1

แสดงค่า ความถี่ ความถี่สะสม ร้อยละความถี่และร้อยละความถี่สะสมของความคิดเห็นที่มีต่อข้อ

ก.

ลำดับ	คำ	ความถี่	ร้อยละความถี่	ความถี่สะสม	ร้อยละความถี่สะสม
w1	เชื่อเพื่อพ่อแม่	29	17.58%	29	17.58%
w2	เมตตากรุณา	23	13.94%	52	31.52%
w3	ช่วยเหลือ	17	10.30%	69	41.82%
w4	โอบอ้อมอารี	13	7.88%	82	49.70%
w5	เสียสละ	10	6.06%	92	55.76%
w6	ให้	9	5.45%	101	61.21%
w7	แบ่งปัน	9	5.45%	110	66.67%
w8	ใจดี	6	3.64%	116	70.30%
w9	คำนึงถึงผู้อื่น	6	3.64%	122	73.94%
w10	ให้อภัย	5	3.03%	127	76.97%
w11	สงสาร	4	2.42%	131	79.39%
w12	เห็นอกเห็นใจ	4	2.42%	135	81.82%
w13	มีน้ำใจนักกีฬา	3	1.82%	138	83.64%
w14	เอื้ออาทร	2	1.21%	140	84.85%
w15	ใจกว้าง	2	1.21%	142	86.06%
w16	มีคุณธรรม	2	1.21%	144	87.27%
w17	ไมตรี	2	1.21%	146	88.48%
w18	มีวินัย	2	1.21%	148	89.70%
w19	สามัคคี	2	1.21%	150	90.91%
w20	สะอาด	2	1.21%	152	92.12%
w21	จริงใจ	2	1.21%	154	93.33%

*หมายเหตุ - คำที่จะเลือกมาใช้ในมาตรจจริง ได้แก่ ความเชื่อที่ 1-3

- คำบางคำที่ซ้ำกับตารางที่ 2 ไม่ได้มาจากการตอบของกลุ่มตัวอย่างคนเดียวกัน

นอกจากนี้ยังมีคำที่มีความถี่เพียง 1 ตัวอย่าง ได้แก่ ไมตรี สงเคราะห์ เ็นดู ปรารถนาดี
รับฟังความคิดเห็น ดูแล ห่วงใย เอาใจใส่ ยินดี อาสา มุทิตา เห็นใจ และเจื้อจุน

- ข้อ ข. ได้ 41 คำ ดังนี้

ตารางที่ ข2

แสดงค่า ความถี่ ความถี่สะสม ร้อยละความถี่และร้อยละความถี่สะสมของความคิดเห็นที่มีต่อข้อ ข.

ลำดับ	คำ	ความถี่	ร้อยละความถี่	ความถี่สะสม	ร้อยละความถี่สะสม
w1	ข้อดีสุดย	14	10.77%	14	10.77%
w2	กตัญญู	9	6.92%	23	17.69%
w3	รับผิดชอบ	7	5.38%	30	23.08%
w4	ให้เกียรติผู้อื่น	6	4.62%	36	27.69%
w5	ยุติธรรม	5	3.85%	41	31.54%
w6	กาลเทศะ	4	3.08%	45	34.62%
w7	อดทน	4	3.08%	49	37.69%
w8	ปรับตัวเข้ากับผู้อื่น	4	3.08%	53	40.77%
w9	ตรงต่อเวลา	4	3.08%	57	43.85%
w10	มีเหตุผล	3	2.31%	60	46.15%
w11	ขยัน	3	2.31%	63	48.46%
w12	คิดบวก	3	2.31%	66	50.77%
w13	มีสามัญสำนึก	3	2.31%	69	53.08%
w14	ถ่อมตน	3	2.31%	72	55.38%
w15	ไม่เบียดเบียนผู้อื่น	3	2.31%	75	57.69%
w16	พอเพียง	2	1.54%	77	59.23%
w17	ไมตรี	2	1.54%	79	60.77%
w18	มีวินัย	2	1.54%	81	62.31%
w19	สามัคคี	2	1.54%	83	63.85%
w20	สะอาด	2	1.54%	85	65.38%
w21	จริงใจ	2	1.54%	87	66.92%

*หมายเหตุ - คำที่จะเลือกมาใช้ในมาตรฐานจริง ได้แก่ ความเชื่อที่ 1-4

- คำบางคำที่ซ้ำกับตารางที่ 1 ไม่ได้มาจากการตอบของกลุ่มตัวอย่างคนเดียวกัน

นอกจากนี้ยังมีคำที่มีความถี่เพียง 1 ตัวอย่าง ได้แก่ สนุกสนาน อบอุ่น รักจริง อารมณ์ดี แบ่งเวลา ความรัก ใจบุญ ทนสถานการณ์ ร่าเริง มั่นคง คุณธรรม ใจกล้า เข้มแข็ง อ่อนโยน เห็นอกเห็นใจ มานะบากบั่น อารมณ์ขัน จริต ฉลาด และมีไหวพริบ

- ข้อ ค. ได้ 30 คำ ดังนี้

ตารางที่ ๓3

แสดงค่า ความถี่ ความถี่สะสม ร้อยละความถี่และร้อยละความถี่สะสมของความคิดเห็นที่มีต่อข้อ ค.

ลำดับ	คำ	ความถี่	ร้อยละความถี่	ความถี่สะสม	ร้อยละความถี่สะสม
w1	มุงม่น	9	10.34%	9	10.34%
w2	เชื่อกม่นในตนเอง	8	9.20%	17	19.54%
w3	ประหยัด	8	9.20%	25	28.74%
w4	จริงจัง	8	9.20%	33	37.93%
w5	ระเบียบวินัย	7	8.05%	40	45.98%
w6	วางเฉย	5	5.75%	45	51.72%
w7	มองโลกในแง่ดี	5	5.75%	50	57.47%
w8	ทะเลอทะยาน	4	4.60%	54	62.07%
w9	ชื่นชมตนเอง	4	4.60%	58	66.67%
w10	อยากรู้ อยากเห็น	4	4.60%	62	71.26%
w11	ไม่พูดโกหก	2	2.30%	64	73.56%
w12	พยายาม	2	2.30%	66	75.86%
w13	เห็นแก่ตัว	2	2.30%	68	78.16%
w14	สุภาพ	2	2.30%	70	80.46%
w15	เกรงใจ	2	2.30%	72	82.76%
w16	รักสนุก	2	2.30%	74	85.06%
w17	พูดมาก	2	2.30%	76	87.36%

*หมายเหตุ คำที่จะเลือกมาใช้ในมาตรจริง ได้แก่ ความเชื่อที่ 1- 4

นอกจากนี้ยังมีคำที่มีความถี่เพียง 1 ตัวอย่าง ได้แก่ หวง ห่วง บังคับ ความเชื่อ รัก สิ้นโดยมีอำนาจ เด็ดขาด พอเพียง ฉลาด และมองโลกในแง่ร้าย

ภาคผนวก ฉ.

จงเรียงประโยคต่อไปนี้ ให้ได้ใจความและถูกต้องตามหลักภาษา

1. ดั่ง ร้อง เสียง เพลง นักร้อง

*2. น้ำใจ เป็น มี ฉันทน์ คน

3. ดินสอ สวดย จิ้ง แหลม จะ เขียน

*4. สำคัญ เป็น สิ่ง การ ผู้อื่น ช่วยเหลือ

5. เจริญ ช่วย ปุ๋ย ให้ เต็บโต ต้นไม้

*6. ดี ที่ เอื้อเฟื้อ ความ เผื่อแผ่ สิ่ง เป็น

7. พระจันทร์ กลม คั่น เต็ม นี้ โต ดวง

*8. เมตตา เรา มี ความ กรุณา ควร

*หมายเหตุ ข้อ 2, 4, 6 และ 8 เปลี่ยนข้อความไปตามเงื่อนไขการชี้แนะ

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถามความคิดเห็นต่อตนเอง

คำชี้แจง : แบบสอบถามความคิดเห็นที่ท่านมีต่อตัวของท่านเอง แบ่งออกเป็น 2 หมวด โดยแต่ละหมวดจะให้ประเมินลักษณะต่างๆ ที่กำหนดให้

- หมวดที่ 1 ท่าน "มั่นใจ" ว่าตัวของท่านมีลักษณะต่อไปนี้มากเพียงใด
- หมวดที่ 2 ท่านคิดว่าลักษณะต่อไปนี้ มีความ "สำคัญ" มากเพียงใด

ตัวอย่าง หมวดที่ 1 ท่านมั่นใจเพียงใด ว่าท่านมีลักษณะต่อไปนี้

ลักษณะ	น้อยที่สุด	น้อย	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มาก	มากที่สุด
ความรู้ความสามารถทางวิชาการ	1	2	3	4	5	6	7

หากท่าน **มั่นใจน้อยที่สุด** ว่าตัวท่านมีลักษณะ "มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ" ให้เขียนเครื่องหมายวงกลม ล้อมรอบหมายเลข 1 ดังนี้

ลักษณะ	น้อยที่สุด	น้อย	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มาก	มากที่สุด
ความรู้ความสามารถทางวิชาการ	①	2	3	4	5	6	7

หากท่าน **มั่นใจน้อย** ว่าตัวท่านมีลักษณะ "มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ" ให้เขียนเครื่องหมายวงกลม ล้อมรอบหมายเลข 2

หากท่าน **มั่นใจค่อนข้างน้อย** ว่าตัวท่านมีลักษณะ "มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ" ให้เขียนเครื่องหมายวงกลม ล้อมรอบหมายเลข 3

หากท่าน **มั่นใจปานกลาง** ว่าตัวท่านมีลักษณะ "มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ" ให้เขียนเครื่องหมายวงกลม ล้อมรอบหมายเลข 4

หากท่าน **มั่นใจค่อนข้างมาก** ว่าตัวท่านมีลักษณะ "มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ" ให้เขียนเครื่องหมายวงกลม ล้อมรอบหมายเลข 5

หากท่าน **มั่นใจมาก** ว่าตัวท่านมีลักษณะ "มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ" ให้เขียนเครื่องหมายวงกลม ล้อมรอบหมายเลข 6

หากท่าน **มั่นใจมากที่สุด** ว่าตัวท่านมีลักษณะ "มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ" ให้เขียนเครื่องหมายวงกลม ล้อมรอบหมายเลข 7

หมวดที่ 1 ท่านมั่นใจว่าท่านมีคุณลักษณะต่อไปนี้มากเพียงใด

ตัวอย่างคุณลักษณะที่ให้ประเมิน

ลักษณะ	น้อย ที่สุด	น้อย	ค่อนข้าง น้อย	ปาน กลาง	ค่อนข้าง มาก	มาก	มาก ที่สุด
ความรู้ความสามารถทางวิชาการ	1	2	3	4	5	6	7
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	1	2	3	4	5	6	7
ซื่อสัตย์	1	2	3	4	5	6	7

ตัวอย่าง ช่วงที่ 2 ท่านคิดว่าคุณลักษณะต่อไปนี้ มีความ “สำคัญ” มากเพียงใด

ลักษณะ	น้อย ที่สุด	น้อย	ค่อนข้าง น้อย	ปาน กลาง	ค่อนข้าง มาก	มาก	มาก ที่สุด
ความรู้ความสามารถทางวิชาการ	1	2	3	4	5	6	7

หากท่านคิดว่า ลักษณะ “ความรู้ความสามารถทางวิชาการ” มีความสำคัญน้อยที่สุด ให้เขียนเครื่องหมายวงกลมล้อมรอบ หมายเลข 1 ดังนี้

ลักษณะ	น้อย ที่สุด	น้อย	ค่อนข้าง น้อย	ปาน กลาง	ค่อนข้าง มาก	มาก	มาก ที่สุด
ความรู้ความสามารถทางวิชาการ	①	2	3	4	5	6	7

หากท่านคิดว่า ลักษณะ “ความรู้ความสามารถทางวิชาการ” มีความสำคัญน้อย ให้เขียนเครื่องหมายวงกลมล้อมรอบ หมายเลข 2

หากท่านคิดว่า ลักษณะ “ความรู้ความสามารถทางวิชาการ” มีความสำคัญค่อนข้างน้อย ให้เขียน
เครื่องหมายวงกลมล้อมรอบ หมายเลข 3

หากท่านคิดว่า ลักษณะ “ความรู้ความสามารถทางวิชาการ” มีความสำคัญปานกลาง ให้เขียน
เครื่องหมายวงกลมล้อมรอบ หมายเลข 4

หากท่านคิดว่า ลักษณะ “ความรู้ความสามารถทางวิชาการ” มีความสำคัญค่อนข้างมาก ให้เขียน
เครื่องหมายวงกลมล้อมรอบ หมายเลข 5

หากท่านคิดว่า ลักษณะ “ความรู้ความสามารถทางวิชาการ” มีความสำคัญมาก ให้เขียน
เครื่องหมายวงกลมล้อมรอบ หมายเลข 6

หากท่านคิดว่า ลักษณะ “ความรู้ความสามารถทางวิชาการ” มีความสำคัญมากที่สุด ให้เขียน
เครื่องหมายวงกลมล้อมรอบ หมายเลข 7

หมวดที่ 2 ท่านคิดว่าคุณลักษณะต่อไปนี้ มีความ “สำคัญ” มากเพียงใด
ตัวอย่างคุณลักษณะที่ให้ประเมิน

ลักษณะ	น้อย ที่สุด	น้อย	ค่อนข้าง น้อย	ปาน กลาง	ค่อนข้าง มาก	มาก	มาก ที่สุด
ความรู้ความสามารถทางวิชาการ	1	2	3	4	5	6	7
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	1	2	3	4	5	6	7
ซื่อสัตย์	1	2	3	4	5	6	7

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถามความรู้สึก

คำชี้แจง โปรดอ่านและพิจารณาคำถามแต่ละข้อ และตอบคำถามด้วยความรู้สึกที่แท้จริงของท่าน ที่เกิดขึ้นระหว่างการเข้าร่วมการวิจัย

ตัวอย่าง

ข้อความ	น้อยที่สุด	น้อย	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มาก	มากที่สุด
1. ท่านรู้สึกว่าคุณมีโอกาสเลือกที่จะเขียนหรือไม่เขียนเรียงความมากเพียงใด	1	2	3	4	5	6	7

หากท่าน **รู้สึกว่าคุณมีโอกาสเลือกที่จะเขียนหรือไม่เขียนเรียงความ “น้อยที่สุด”** ให้เขียนเครื่องหมายวงกลม ล้อมรอบ หมายเลข 1 ดังนี้

ข้อความ	น้อยที่สุด	น้อย	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มาก	มากที่สุด
1. ท่านรู้สึกว่าคุณมีโอกาสเลือกที่จะเขียนหรือไม่เขียนเรียงความมากเพียงใด	①	2	3	4	5	6	7

หากท่าน **รู้สึกว่าคุณมีโอกาสเลือกที่จะเขียนหรือไม่เขียนเรียงความ “น้อย”** ให้เขียนเครื่องหมายวงกลม ล้อมรอบหมายเลข 2

หากท่าน **รู้สึกว่าคุณมีโอกาสเลือกที่จะเขียนหรือไม่เขียนเรียงความ “ค่อนข้างน้อย”** ให้เขียนเครื่องหมายวงกลม ล้อมรอบหมายเลข 3

หากท่าน **รู้สึกว่าคุณมีโอกาสเลือก “ปานกลาง” ที่จะเขียนหรือไม่เขียนเรียงความ** ให้เขียนเครื่องหมายวงกลม ล้อมรอบหมายเลข 4

หากท่าน **รู้สึกว่าคุณมีโอกาสเลือกที่จะเขียนหรือไม่เขียนเรียงความ “ค่อนข้างมาก”** ให้เขียนเครื่องหมายวงกลม ล้อมรอบหมายเลข 5

หากท่าน **รู้สึกว่าคุณมีโอกาสเลือกที่จะเขียนหรือไม่เขียนเรียงความ “มาก”** ให้เขียนเครื่องหมายวงกลม ล้อมรอบหมายเลข 6

หากท่าน **รู้สึกว่าคุณมีโอกาสเลือกที่จะเขียนหรือไม่เขียนเรียงความ “มากที่สุด”** ให้เขียนเครื่องหมายวงกลม ล้อมรอบหมายเลข 7

ตัวอย่าง

ข้อความ	น้อยที่สุด	น้อย	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	มาก	มากที่สุด
1. ท่านรู้สึกว่าคุณมีโอกาสเลือกที่จะเขียนหรือไม่เขียนเรียงความมากเพียงใด	1	2	3	4	5	6	7
2. ท่านรู้สึกว่าการตัดสินใจเขียนหรือไม่เขียนเรียงความ ขึ้นอยู่กับตัวท่านเองมากเพียงใด	1	2	3	4	5	6	7
3. ท่านรู้สึกว่าคุณมีอิสระในการเขียนเรียงความมากเพียงใด	1	2	3	4	5	6	7

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ส.

วันพฤหัสบดีที่ 3 กรกฎาคม 2551

เรื่อง ขออนุญาตอ้างอิงถึงนโยบายเกี่ยวกับทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียน
สำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานนิสิตสัมพันธ์ นางสาวสุปรีดา ลอตระกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. คำอธิบายขั้นตอนการทดลอง
2. กระดาษสำหรับให้นิสิตเขียนเรียงความ

ดิฉันนางสาวระวีวรรณ ทิพยานนท์ รหัสประจำตัวนิสิต 497 81205 38 สาขาจิตวิทยา
สังคม คณะจิตวิทยา มีความประสงค์จะทำการทดลอง ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการเห็น
คุณค่าแห่งตน การรับรู้โอกาสเลือก และการชี้แนะ ต่อการเกิดความไม่คลั่งจองของปัญญา”

เนื่องจากในกระบวนการทดลองที่ต้องมีการเหนี่ยวนำให้เกิดความไม่คลั่งจองของ
ปัญญานั้น จากการศึกษาสำรวจเพื่อสำรวจความคิดเห็นของนิสิตในหลายๆประเด็น เป็นต้นว่า
การลดงบประมาณสนับสนุนงานด้านการพัฒนาสังคม เช่น โครงการบำเพ็ญประโยชน์และค่าย
อาสาพัฒนาชนบทต่างๆ การยกเลิกโครงการรถโดยสารภายในมหาวิทยาลัย การลดจำนวน
ทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ พบว่า นิสิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไม่เห็นด้วยต่อประเด็นสุดท้ายข้างต้นมากที่สุด ดิฉันจึงใช้ประเด็นนี้เพื่อ
เหนี่ยวนำให้ผู้ร่วมการทดลองเกิดความไม่คลั่งจองของปัญญา ตามวิธีมาตรฐานในการวิจัย
ทางด้านนี้ในสาขาจิตวิทยาสังคม คือให้เขียนเรียงความที่มีเนื้อหาสวนทางกับเจตคติเดิมด้วยคำ
ชี้แจง ดังนี้ “เนื่องจากในการสำรวจความคิดเห็นต่อ นโยบายการลดจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษา
และลดทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใน
ครั้งก่อน พบว่า นิสิตส่วนมากไม่เห็นด้วยกับนโยบายนี้และให้เหตุผลมาอย่างมากมาย ในการ
สำรวจครั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยจึงต้องการทราบข้อดีหรือประโยชน์ของนโยบายการลดจำนวน
ทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์บ้าง”

อนึ่ง เพื่อมิให้เกิดการเข้าใจผิด เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองผู้วิจัยจึงได้ชี้แจงแก่นิสิตผู้เข้าร่วม
การทดลองให้ทราบโดยทั่วกันว่า นโยบายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยดังกล่าว เป็นหัวข้อที่ผู้วิจัย

แต่ตั้งขึ้นเอง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการทดลองเท่านั้น ทางมหาวิทยาลัยมิได้มีนโยบายการลดจำนวน
ทุนอุดหนุนการศึกษาและทุนยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนิสิตที่ขาดแคลนทุนทรัพย์แต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและโปรดพิจารณาอนุมัติให้อ้างอิงถึงนโยบายดังกล่าวใน
ขั้นตอนการทดลองของวิทยานิพนธ์นี้ด้วย จักเป็นพระคุณอย่างสูง

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวระวีวรรณ ทิทยานนท์)
นิสิตสาขาวิชาจิตวิทยาสังคม

(อ.จรุงกุล บุรพวงค์)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

ตารางที่ ข1

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเจตคติก่อนการเขียนเรียงความของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 8 กลุ่ม

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม (รวม)	7	0.19	.593
ภายในกลุ่ม	112		
รวม	119	(0.33)	

ตัวเลขในวงเล็บเป็นค่า *MSE*

Levene's Test = $F(7, 112) = 1.78, ns$

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวระวีวรรณ ทิพยานนท์ เกิดเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2526 สำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียน ปราชญ์ราษฎรบำรุง จังหวัด ปราชินบุรี ในปีการศึกษา 2544 สำเร็จการศึกษาปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาประถมศึกษา วิชาเอก วิทยาศาสตร์ และภาษาไทย จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2548 และเข้าศึกษา ต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา จิตวิทยาสังคม คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2549

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย